
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Morey Piña, Pilar; Oncins Noguera, Estel · la, dir. La subtitulació del gènere documental : els documentals d'esports. 2020. (1349 Màster Universitari en Traducció Audiovisual)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/231406>

under the terms of the license

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

**La subtitulació del gènere documental:
els documentals d'esports**

Autora:

Pilar Morey Piña

Tutora:

Estel·la Oncins Noguera

TREBALL DE FI DE MÀSTER

Màster en Traducció Audiovisual (2019-2020)

Universitat Autònoma de Barcelona

24 de juliol del 2020

Índex

Agraïments

Resum

1. Introducció.....	pàg. 1
1.1. Justificació i motivació.....	pàg. 1
1.2. Delimitació del tema i objectius.....	pàg. 2
1.3. Estructura del treball.....	pàg. 3
2. Marc teòric.....	pàg. 4
2.1. La traducció audiovisual: introducció.....	pàg. 4
2.2. La subtitulació.....	pàg. 6
2.2.1. Història de la subtitulació.....	pàg. 6
2.2.2. Tipus de subtítols.....	pàg. 8
2.2.3. Característiques, normes i dificultats de la subtitulació.....	pàg. 9
2.2.4. Estratègies habituals per a la subtitulació.....	pàg. 12
2.3. Gèneres cinematogràfics.....	pàg. 13
2.3.1. Història del gènere documental.....	pàg. 15
2.4. La traducció del gènere documental.....	pàg. 16
2.4.1. Modalitats per a la traducció del gènere documental.....	pàg. 16
2.4.2. Característiques de la traducció del gènere documental.....	pàg. 18
2.4.3. La terminologia en el gènere documental.....	pàg. 21
2.4.4. La traducció pivot.....	pàg. 23
3. Metodologia.....	pàg. 24
4. Anàlisi del corpus.....	pàg. 25
4.1. Reptes lingüístics.....	pàg. 25
4.2. Reptes estètics.....	pàg. 48
4.3. Altres reptes.....	pàg. 56
4.4. Comparació del documental i els curtsmetratges.....	pàg. 65
4.5. La traducció pivot.....	pàg. 72
5. Propostes de millora i línies futures d'investigació.....	pàg. 74
6. Conclusions.....	pàg. 75
7. Bibliografia.....	pàg. 79
Annex.....	pàg. 85

Índex de taules

Taula 1. Subtítol núm. 26 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 27
Taula 2. Subtítols núm. 112, 113, 114 i 115 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 29
Taula 3. Subtítol núm. 122 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 31
Taula 4. Subtítol núm. 16 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 31
Taula 5. Subtítol núm. 1 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 33
Taula 6. Subtítol núm. 2 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 34
Taula 7. Subtítol núm. 22 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 35
Taula 8. Subtítol núm. 24 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 36
Taula 9. Subtítols núm. 176 i 177 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 37
Taula 10. Subtítol núm. 13 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 39
Taula 11. Subtítol núm. 47 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 40
Taula 12. Subtítol núm. 14 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 41
Taula 13. Subtítol núm. 23 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 42
Taula 14. Subtítols núm. 35 i 36 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 42
Taula 15. Subtítol núm. 2 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 44
Taula 16. Subtítol núm. 1 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 45
Taula 17. Subtítols núm. 112, 113, 114 i 115 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 46
Taula 18. Subtítol núm. 7 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 48
Taula 19. Subtítols núm. 100, 101 i 102 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 51
Taula 20. Subtítol núm. 22 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 53
Taula 21. Subtítols núm. 45 i 46 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 53
Taula 22. Subtítols núm. 100, 101 i 102 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 54
Taula 23. Subtítol núm. 7 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 57
Taula 24. Subtítols núm. 57, 58 i 59 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 58
Taula 25. Subtítols núm. 60 i 61 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 59
Taula 26. Subtítols núm. 18 i 19 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 61
Taula 27. Subtítols núm. 98 i 99 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 63
Taula 28. Subtítols núm. 100, 101 i 102 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 63
Taula 29. Subtítol núm. 143 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 65
Taula 30. Subtítol núm. 1 de <i>MEME Me</i>	pàg. 67
Taula 31. Subtítols núm. 5 i 6 de <i>MEME Me</i>	pàg. 68
Taula 32. Subtítols núm. 12 i 13 de <i>MEME Me</i>	pàg. 71

Índex d'imatges

Imatge 1. Subtítol núm. 26 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 27
Imatge 2. Subtítol núm. 112 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 29
Imatge 3. Subtítol núm. 113 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 29
Imatge 4. Subtítol núm. 114 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 30
Imatge 5. Subtítol núm. 115 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 30
Imatge 6. Subtítol núm. 122 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 31
Imatge 7. Subtítol núm. 16 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 32
Imatge 8. Subtítol núm. 1 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 33
Imatge 9. Subtítol núm. 2 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 34
Imatge 10. Subtítol núm. 22 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 35
Imatge 11. Subtítol núm. 24 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 36
Imatge 12. Subtítol núm. 176 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 38
Imatge 13. Subtítol núm. 177 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 38
Imatge 14. Subtítol núm. 13 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 39
Imatge 15. Subtítol núm. 47 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 41
Imatge 16. Subtítol núm. 14 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 41
Imatge 17. Subtítol núm. 23 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 42
Imatge 18. Subtítol núm. 35 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 43
Imatge 19. Subtítol núm. 36 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 43
Imatge 20. Subtítol núm. 2 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 44
Imatge 21. Subtítol núm. 1 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 45
Imatge 22. Subtítol núm. 112 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 47
Imatge 23. Subtítol núm. 113 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 47
Imatge 24. Subtítol núm. 114 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 47
Imatge 25. Subtítol núm. 115 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 48
Imatge 26. Subtítol núm. 7 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 48
Imatge 27. Subtítol núm. 228 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 51
Imatge 28. Subtítol núm. 229 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 51
Imatge 29. Subtítol núm. 230 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 52
Imatge 30. Subtítol núm. 22 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 53
Imatge 31. Subtítol núm. 45 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 54
Imatge 32. Subtítol núm. 46 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 54

Imatge 33. Subtítol núm. 100 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 55
Imatge 34. Subtítol núm. 101 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 55
Imatge 35. Subtítol núm. 102 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 55
Imatge 36. Subtítol núm. 7 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 58
Imatge 37. Subtítol núm. 57 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 58
Imatge 38. Subtítol núm. 58 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 59
Imatge 39. Subtítol núm. 59 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 59
Imatge 40. Subtítol núm. 60 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 60
Imatge 41. Subtítol núm. 61 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 60
Imatge 42. Subtítol núm. 18 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 61
Imatge 43. Subtítol núm. 19 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 61
Imatge 44. Subtítol núm. 98 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 63
Imatge 45. Subtítol núm. 99 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 63
Imatge 46. Subtítol núm. 100 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 64
Imatge 47. Subtítol núm. 101 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 64
Imatge 48. Subtítol núm. 102 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 64
Imatge 49. Subtítol núm. 143 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 65
Imatge 50. Definicions de <i>nek minnit</i> a l'Urban Dictionary.....	pàg. 66
Imatge 51. Subtítol núm. 1 de <i>MEME Me</i>	pàg. 67
Imatge 52. Subtítol núm. 5 de <i>Miracle Baby</i>	pàg. 68
Imatge 53. Subtítol núm. 6 de <i>MEME Me</i>	pàg. 69
Imatge 54. Sinònims d' <i>hiperectodermosi</i> al Termcat.....	pàg. 70
Imatge 55. Subtítol núm. 12 de <i>MEME Me</i>	pàg. 71
Imatge 56. Subtítol núm. 13 de <i>MEME Me</i>	pàg. 71

Agraïments

Seria gairebé impossible anomenar totes les persones que m'han ajudat a fer possible la realització d'aquest treball, perquè són moltes aquelles persones que m'han donat suport i ànims en els moments més difícils. Així doncs, vull agrair a totes les persones que han intentat aportar el seu granet d'arena. Vull donar les gràcies sobretot als meus pares per haver tingut tanta paciència aquests darrers mesos, però també a tots els membres de la meva família per haver-me dit tantes vegades que podia amb tot el que em proposés. També vull dir que agraeixo enormement l'ajuda i el suport de tots els meus amics més propers que, encara que no hagin estat a prop, han aconseguit que pogués sentir que estaven al meu costat en tot moment. Gràcies de tot cor a totes les persones que han escoltat les meves idees i que han tingut fe en mi. Finalment, vull donar les gràcies a la meva tutora per haver fet el seguiment d'aquest treball i aconsellar-me sempre que ho he necessitat i al meu tutor de pràctiques per haver-me revisat els subtítols i haver-me resolt tots els dubtes que m'han sorgit.

Resum

La traducció del gènere documental ha rebut molt poca atenció en els estudis centrats en la traducció audiovisual, així que l'objectiu d'aquest treball és presentar algunes de les dificultats que poden aparèixer l'hora de subtitular aquest gènere, però també presentar solucions a les dificultats més freqüents. Aquest treball consistirà en la subtitulació d'un documental i de tres curtsmetratges documentals de temàtica esportiva de l'anglès al català a partir d'encàrrecs reals per al BCN Sports Film Festival 2020 durant la realització de les pràctiques del màster a Encanal-Charada SCP. Així, en aquest treball es comentaran els problemes de subtitulació amb els quals és habitual trobar-se quan se subtitulen documentals d'esports, però, a part de problemes més específics de la traducció de documentals, també s'esmentaran problemes generals de subtitulació. Així, no només es parlarà de les possibles limitacions d'espai i de temps que pot haver-hi en qualsevol subtitulació sinó també de reptes més estilístics i més lingüístics, entre altres reptes com ara l'ús del signe d'exclamació i els noms propis. Finalment, cal dir que per realitzar la subtitulació dels quatre productes audiovisuals s'ha utilitzat el programa de subtitulació Subtitle Workshop.

Paraules clau: gènere documental, traducció audiovisual, subtitulació, esports

Resumen

La traducción del género documental ha recibido muy poca atención en los estudios centrados en la traducción audiovisual, así que el objetivo de este trabajo es presentar algunas de las dificultades que pueden aparecer la hora de subtitular este género, pero también presentar soluciones a las dificultades más frecuentes. Este trabajo consistirá en la subtitulación de un documental y de tres cortometrajes documentales de temática deportiva del inglés al catalán a partir de encargos reales para el BCN Sports Film Festival 2020 durante la realización de las prácticas del máster en Encanal-Charada SCP. Así, en este trabajo se comentarán los problemas de subtitulación con los que es habitual encontrarse cuando se subtitulan documentales de deportes, pero, aparte de problemas más específicos de la traducción de documentales, también se mencionarán problemas generales de subtitulación. Así, no solo se hablará de las posibles limitaciones de espacio y de tiempo que puede haber en cualquier subtitulación sino también de cuestiones más estilísticas y más lingüísticas, entre otras cuestiones tales como el uso del signo de exclamación y los nombres propios. Finalmente, hay que decir que para realizar la subtitulación de los cuatro productos audiovisuales se ha utilizado el programa de subtitulación Subtitle Workshop.

Palabras clave: género documental, traducción audiovisual, subtitulación, deportes

Abstract

The translation of the documentary genre has received very little attention in studies focused on audiovisual translation, so the aim of this project is to present some of the difficulties that may appear when subtitling this genre, but also to present solutions to the more frequent difficulties. This project will consist of the subtitling of a documentary and three documentary short films about sports from English to Catalan based on real assignments for the BCN Sports Film Festival 2020 during the Master's internship at Encanal-Charada SCP. Thus, the subtitling problems that are commonly found when subtitling sports documentaries will be discussed in this project, but, apart from specific problems of documentary translation, general subtitling problems will also be mentioned. In this way, not only will the possible space and time limitations that may exist in any subtitling be discussed, but also more stylistic and more linguistic issues, among other issues such as the use of the exclamation mark and proper names. Finally, it must be said that the Subtitle Workshop subtitling program has been used to subtitle the four audiovisual products.

Keywords: documentary genre, audiovisual translation, subtitling, sports

1. Introducció

1.1. Justificació i motivació

He escollit realitzar el meu treball de fi de màster sobre subtitulació perquè d'entre les modalitats de la traducció audiovisual la subtitulació és la que més em crida l'atenció. Des que vaig començar a sentir un interès especial pel món audiovisual, sempre m'he estimat més veure els productes audiovisuals en versió original subtitulats i ja des del començament em vaig fixar molt en la subtitulació i vaig voler endinsar-me en aquest món per aprendre'n. A més, la subtitulació és la modalitat amb la qual estic més familiaritzada a hores d'ara perquè és la modalitat que crec que més he consumit i hi he dedicat moltes més hores que a altres modalitats. A part d'això, he optat per fer el meu treball sobre subtitulació perquè he realitzat unes pràctiques de subtitulació a l'empresa Encanal-Charada SCP i vaig pensar que podria utilitzar algun documental que hagués de subtitular per fer el meu treball. En concret, durant les meves pràctiques estic subtitulant documentals, que, de fet, és el gènere cinematogràfic que més il·lusió em feia subtitular. Vull destacar la poca bibliografia que hi ha sobre aquest gènere si el comparem amb altres gèneres de ficció i el fet que la finalitat d'aquest gènere és en gran part didàctica, encara que els documentals també tenen clarament tant una finalitat informativa com una finalitat d'entreteniment.

En el meu treball m'he volgut centrar en la subtitulació de documentals d'esports perquè és una temàtica que no s'ha analitzat en profunditat en el món audiovisual. Vaig començar a interessar-me per la terminologia a partir d'una estada de pràctiques a l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA), on vaig ajudar a revisar el *Vocabulari multilingüe de vestuari escènic*. No obstant això, soc conscient que es tracta d'una temàtica molt específica i que els problemes amb els quals ens podem trobar a l'hora de subtitular un documental d'esports poden ser similars als que ens trobem a l'hora de subtitular documentals d'altres temàtiques. Vull dir, finalment, que estic molt agraïda d'haver pogut fer les pràctiques a Encanal-Charada SCP perquè m'han donat l'oportunitat de poder subtitular en català. Considero que és una llengua que encara té un llarg camí per recórrer en el món audiovisual i hem de potenciar l'ús d'aquesta llengua no només en la subtitulació sinó també en totes les altres modalitats de la traducció audiovisual.

1.2. Delimitació del tema i objectius

Vaig decidir analitzar el gènere documental perquè és el gènere que pot presentar més dificultats a l'hora de traduir terminologia, a causa de l'alta densitat terminològica que caracteritza aquest gènere. A més no són gaires els autors que han optat per centrar-se en l'estudi d'aquest gènere tan multidisciplinari. En aquest cas, s'analitzaran els problemes que poden sorgir a l'hora de subtitular documentals, de manera que l'estudi no se centrarà en la modalitat més utilitzada per traduir aquest gènere, que són les veus superposades. La hipòtesi de partida és que els documentals d'esports són productes amb una quantitat molt elevada de terminologia. L'anàlisi es farà a partir d'un documental i tres curtmetratges documentals que havia subtitulat per al BCN Sports Film Festival 2020 durant les pràctiques a Encanal-Charada SCP, de manera que la temàtica que es tractarà és bàsicament la temàtica esportiva. S'analitzen quatre productes perquè, amb productes diferents, es pot disposar de més varietat a l'hora de comentar els problemes. L'objectiu principal d'aquest estudi és conèixer quines són algunes de les dificultats que poden sorgir a l'hora d'haver de subtitular documentals d'esports i quines són les tècniques més habituals que es fan servir a l'hora de subtitular documentals d'aquesta temàtica, així com propostes de millora. L'objectiu és presentar els problemes d'una manera àmplia i no només centrar-se en l'estudi de la terminologia.

Els quatre productes s'han subtitulat al català, però des de diferents llengües. El documental, de 28 minuts i mig de duració, es va subtitular en català des de l'original en anglès i es titula *Miracle Baby*. Tracta sobre Cory Conacher, un jugador professional d'hoquei que tenia diabetis tipus 1, de manera que es pretén és encoratjar els infants que pateixen diabetis. Així doncs, en el documental s'expliquen les complicacions de salut amb les quals havia de viure Conacher per tenir diabetis i ser un jugador professional d'hoquei. També es posa especial atenció a la seva vida personal. Els tres curtmetratges es titulen *MEME Me: The Secret Life of Levi Hawken*, *Numero 10* i *My Son*. *MEME Me*, subtitulat de l'anglès, també tracta sobre com Levi Hawken, un patinador professional, es converteix en un mem i passa a ser més conegut com a Nek Minnit. A *My Son*, subtitulat de l'anglès amb alguns diàlegs en àrab, un pare immigrant lluita per aconseguir diners per poder apuntar el seu fill a un programa d'hoquei. Finalment, *Numero 10*, subtitulat del francès, tracta d'una noia que juga amb un equip de futbol sense que el seu pare se n'assabenti.

1.3. Estructura del treball

Aquest treball està compost bàsicament per dos grans apartats: un apartat teòric i un apartat d'anàlisi. En el primer apartat, que consisteix en el marc teòric, s'explicaran les bases teòriques a partir de les quals s'ha centrat aquest estudi. L'objectiu del marc teòric no és aprofundir en tots els conceptes sinó exposar-los a tall introductori per tal de poder situar l'estudi en un àmbit concret. Així, en primer lloc, s'introduiran, de manera general, els conceptes relacionats amb la traducció audiovisual més rellevants per a l'estudi. A continuació, es posarà l'èmfasi en la subtitulació, la modalitat audiovisual que s'analitzarà en aquest estudi, de manera que es presentarà un recorregut històric de la subtitulació i, seguidament, s'esmentaran quins són els diferents tipus de subtítols que hi ha, quines són les característiques, normes i dificultats principals d'aquesta modalitat i quines són les estratègies habituals que es fan servir a l'hora de subtitular qualsevol producte audiovisual. Tot seguit, s'enumeraran els diferents gèneres audiovisuals per després centrar l'estudi en el gènere documental, del qual s'explicaran les modalitats audiovisuals més habituals per traduir-lo, així com el recorregut històric d'aquest gènere i les seves característiques de traducció. Per acabar, es presentaran les bases teòriques relacionades amb la terminologia en el gènere documental i una mica en què consisteix la traducció pivot.

L'estudi, com ja s'ha dit a la secció anterior, es fonamenta en l'anàlisi de la subtitulació de quatre productes audiovisuals esportius (un documental i tres curtmetratges) per al BCN Sports Film Festival 2020. Per tant, en el segon gran apartat es presentarà una anàlisi exhaustiva de la traducció del gènere documental a partir de l'estudi de la traducció per a subtitulació dels quatre productes, però abans també s'explicarà quina metodologia de treball s'ha seguit per a realitzar l'anàlisi. En l'anàlisi bàsicament el que s'intentarà fer és justificar per què un determinat fragment s'ha traduït d'una manera i no d'una altra. Ara bé, les diferents dificultats de traducció que s'han trobat a l'hora de subtitular els quatre productes s'agruparan segons el tipus de problema que sigui i segons la solució que es proposi per a la traducció d'un segment determinat. Així doncs, els reptes relacionats amb la traducció de la terminologia s'han agrupat en un mateix apartat, encara que les diferents opcions de traducció estiguin relacionades amb altres qüestions com ara la limitació espacial o temporal. Les traduccions dels termes s'agruparan tenint en compte la temàtica en la qual s'emmarquen.

2. Marc teòric

2.1. La traducció audiovisual: introducció

Si volem parlar de la història de la traducció audiovisual, també caldrà parlar de la història del cinema, ja que la història de la traducció audiovisual està íntimament relacionada amb la història del cinema. Per això caldrà remuntar-se a la projecció dels germans Lumière a París el 22 de març del 1895 per a la Société d'encouragement pour l'industrie nationale (González, 2006). Es tractava d'un curtmetratge mut i en blanc i negre de 46 segons que es va filmar el 19 de març d'aquell mateix any i que es titulava *La Sortie de l'usine Lumière à Lyon* (La sortida dels obrers de la fàbrica Lumière a Lió). González (2006) explica que Louis Lumière va començar a experimentar en el taller de fotografia que el seu pare, Antoine, tenia a Lió i que, de fet, va ser ell l'inventor del cinematògraf, que era una màquina que permetia projectar imatges en moviment i és la que es va utilitzar tant per presentar el curtmetratge el 22 de març com per projectar-lo el 28 de desembre de 1895 al Salon Indien del Grand Café de París. Per això, segons Caldevilla (2009) es marca aquest any com l'any en què es va originar el cinema.

Izard (1997) explica que, al principi, el cinema era mut, i que, encara que alguns directors eren partidaris de no incloure cap text escrit perquè creien que la imatge havia de ser suficient per transmetre tota la informació, hi va haver directors que van voler incloure intertítols en les pel·lícules per complementar la imatge. Orrego (2013) comenta que la primera pel·lícula que va fer servir intertítols va ser *Uncle Tom's Cabin* el 1903. Segons Bartoll (2015), per tal de traduir aquests intertítols hi havia diverses opcions. Per exemple, els intertítols originals es substituïen per intertítols traduïts o bé hi havia una persona encarregada de fer una traducció oral simultània quan aquests intertítols apareixien a la pantalla. La traducció dels intertítols va ser la primera traducció que es va fer dins el món del cinema, que Bartoll (2015) esmenta que són els precursors dels subtítols. Ara bé, tot aquest món va canviar món amb la introducció del cinema sonor el 1927 amb la pel·lícula *The Jazz Singer* d'Alan Crosland (Beylie, 2006), que ja contenia alguns diàlegs parlats. No obstant això, amb la pel·lícula *Don Juan* el 1926 ja s'havia experimentat amb la sincronització de so i imatge, però encara que hi va haver alguns intents anteriors amb *Der grüne Wald* d'Oskar Messter el 1910.

La introducció del cinema sonor marcava una nova etapa en la història del cinema, ja que va comportar, per exemple, la progressiva desaparició dels intertítols, perquè van deixar de ser necessaris. A més a més, Vernon (2016) explica que hi va haver actors que van posar fi a la seva carrera perquè tenien veus inadequades o alguns accents molt marcats. Així doncs, va ser en aquest moment que va sorgir la necessitat de produir pel·lícules en diverses llengües, perquè resultava molt atractiu poder escoltar els diàlegs en la llengua pròpia. D'aquesta manera, Vernon (2016) comenta que una de les opcions al principi eren les anomenades versions multilingües, és a dir, la pel·lícula primer es gravava en anglès amb uns actors i després es gravava exactament de la mateixa manera però amb uns actors diferents que parlessin altres llengües. No obstant això, aquestes versions multilingües no van tenir gaire èxit, sobretot perquè els costos eren molt elevats i perquè els espectadors no estaven satisfets amb els resultats, i es va començar a experimentar amb altres opcions, com ara el doblatge i la subtitulació. Pel que fa a la subtitulació, Vernon (2016) esmenta que, encara que el cost fos més baix, es topava amb el problema de l'analfabetització de la població. El doblatge va obtenir resultats satisfactoris i es va anar imposant en països com Espanya, però hi va haver països que van preferir la subtitulació.

El doblatge i la subtitulació no són les úniques modalitats de la traducció audiovisual. Cal mencionar alguns autors que van fer diferents categoritzacions de les modalitats de la traducció audiovisual. Luyken (1991) va proposar una distinció entre *subtitling* i *revoicing*. D'una banda, el *subtitling* incloïa la subtitulació tradicional, és a dir, la incorporació d'un text escrit a la pantalla que consistia en la traducció dels diàlegs, que es mantenien en versió original. També incloïa la subtitulació simultània. D'altra banda, el *revoicing* incloïa el doblatge, les veus superposades i el comentari lliure. Gambier també va proposar diferents classificacions el 1994, el 1997 i el 2003. Gambier (2013) distingia les categories següents: subtitulació, subtitulació simultània, subtitulació interlingüística, subtitulació intralingüística, subtitulació en directe, doblatge, interpretació consecutiva, interpretació simultània, veus superposades, comentari lliure, traducció simultània, versions multilingües, traducció de guió i audiodescripció. Agost (1999) distingeix entre doblatge, subtitulació, veus superposades, interpretació simultània i altres modalitats (traducció de text multimèdia, etc.), i Chaume (2003) distingeix entre doblatge, subtitulació, veus superposades, interpretació simultània, narració, doblatge parcial, comentari lliure i traducció a la vista.

Abans d'aprofundir en la subtitulació, que és la modalitat que s'estudiarà, cal parlar breument de la definició de *traducció audiovisual*, que, encara que actualment sigui un terme acceptat àmpliament, no sempre ha estat així. Són molts els autors que han intentat definir-la i fins i tot han presentat altres termes per denominar aquest mateix concepte, com ara *traducció subordinada* (Titford, 1982), *traducció cinematogràfica* (Snell-Hornby, 1988), *traducció de pel·lícules i televisió* (Delabastita, 1989), *comunicació cinematogràfica* (Lecuona, 1994) o *traducció multimèdia* (Gambier i Gottlieb, 2001), entre d'altres. Encara que es van proposar totes aquestes denominacions, Díaz-Cintas i Remael (2007) van concloure que el terme *traducció audiovisual* és el que s'havia establert com a terme de referència. Chaume (2004:30) defineix la traducció audiovisual com “una varietat de traducció que es caracteritza per la particularitat dels textos objecte de la transferència intralingüística. Aquests textos, com el seu nom indica, aporten informació (traduïble) a través de dos canals de comunicació que transmeten significats codificats de manera simultània: el canal acústic i el canal visual”: A més a més, Agost (1999:15) explica que aquest tipus de traducció té unes característiques pròpies i és per això que el professional ha de tenir uns coneixements i unes habilitats especials, no tan sols només pel contingut del text audiovisual, sinó especialment per “les limitacions i les tècniques particulars que s'utilitzen i que condicionen la traducció”.

2.2. La subtitulació

2.2.1. Història de la subtitulació

La subtitulació i el doblatge són les dues modalitats de la traducció audiovisual més esteses avui dia i, com ja s'ha dit a la secció anterior, aquestes dues modalitats van ser la solució per trencar les barreres lingüístiques després de la irrupció del cinema sonor a finals dels anys vint. D'aquesta manera, la subtitulació va aparèixer a partir de la necessitat de traduir els diàlegs del cinema sonor per tal que els espectadors que no entenguessin els diàlegs en versió original poguessin seguir les pel·lícules. No obstant això, aquesta pràctica no va ser la més habitual en tots els països, sinó que alguns països van optar pel doblatge com a pràctica més habitual, com ara Espanya, on els espectadors van tenir dificultats per adaptar-se als subtítols perquè no tothom era capaç de llegir-los.

Ara bé, Linde i Kay (1999) comenta que altres països com Grècia, Portugal i Holanda es van decantar per la subtitulació, perquè era una solució més econòmica i menys complexa tècnicament parlant.

Izard (2001) explica que els primers subtítols ja es feien en els Estats Units bàsicament en tres llengües: francès, alemany i espanyol. Bartoll (2015) comenta que les còpies en aquestes tres llengües es distribuïen a tots els països en els quals es parlessin aquestes llengües, sigui com a primera llengua sigui com a segona llengua. Bartoll (2015) també esmenta que els primers subtítols així com els entenem avui dia ja els trobem a la primera pel·lícula de la història que es considera cinema sonor, *The Jazz Singer* (Alan Crosland, 1927), que es va projectar a París amb subtítols uns anys més tard, concretament el 1929. No obstant això, aquesta pel·lícula encara contenia intertítols en anglès i, segons Izard (2001), aquests intertítols en versió original van ser substituïts per intertítols en francès a l'hora de projectar-la amb els subtítols en francès. Ara bé, els subtítols en francès no es van introduir a la mateixa pantalla en què els espectadors van poder veure la pel·lícula, sinó que es van introduir en una pantalla lateral. Bartoll (2015) anomena altres pel·lícules que es consideren les primeres projeccions amb subtítols, com ara la projecció de *The Singing Fool* (Lloyd Bacon, 1928) a Dinamarca amb subtítols en danès el 17 d'agost de 1929. Bartoll (2015) també indica que a Espanya els primers subtítols que es van projectar a un cinema van ser els de la pel·lícula musical *The Love Parade* (Ernst Lubitsch, 1929) en el cinema Coliseum de Barcelona el 1930. No obstant això, només les parts cantades estaven subtitulades.

Díaz Cintas (2003:32) proposa una definició completa de *subtitulació*. Defineix la subtitulació com “una pràctica lingüística que consisteix a oferir, generalment a la part inferior de la pantalla, un text escrit que pretén donar compte dels diàlegs dels actors així com d'aquells elements discursius que formen part de la fotografia (cartells, pintades, llegendes, pancartes, etc.) o la pista sonora (cançons)” i també comenta que “tota pel·lícula subtitulada s'articula al voltant de tres components principals: la paraula oral, la imatge i els subtítols”. Cal comentar també que hi va haver opinions molt diferents perquè hi havia autors que consideraven la subtitulació com una adaptació i traducció. Per exemple, Rabadán (1991) creia que la subtitulació era una traducció subordinada i condicionada, però altres autors com Gambier (1994) no consideraven que la subtitulació fos una adaptació. Díaz Cintas i Remael (2007) explica que s'ha de

distingir entre la figura del subtitulador (que és la persona que s'encarrega de dividir el text en diferents unitats i marca els codis d'entrada i sortida), del traductor (que és la persona que s'encarrega de la transferència lingüística) i de l'adaptador (que és la persona que reescriu la traducció tenint en compte les limitacions i adapta i condensa).

2.2.2. Tipus de subtítols

Són molts els autors que han proposat diferents classificacions per als tipus de subtítols. Orrego (2013) explica que, en termes generals, les tècniques de traducció audiovisual es poden dividir en dues categories diferents: les que agreguen un codi textual gràfic al material audiovisual i les que alteren el codi lingüístic al canal verbal. D'una banda, en la primera categoria hi podem trobar tècniques com ara la subtitulació interlingüística, la subtitulació intralingüística, la subtitulació per a sords o per a persones amb una discapacitat auditiva i la subtitulació en directe. És a dir, en aquesta primera categoria s'hi inclouen les tècniques que conformen les variacions de la subtitulació. D'altra banda, en la segona categoria hi podem trobar tècniques com el doblatge, la interpretació, l'audiodescripció i les veus superposades. Cal dir, però, que no s'aprofundirà en aquesta segona categoria perquè no és el focus d'aquest treball. Pel que fa a la primera categoria de tècniques de traducció audiovisual, Díaz Cintas (2003) comenta que, tradicionalment, la informació expressada per mitjà del contingut oral (continguda en els codis verbals originals) esdevé parlaments escrits que se superposen a la imatge del material audiovisual original.

Segons Díaz Cintas i Remael (2007), els subtítols es poden classificar en diferents categories segons tres paràmetres principals: lingüístics, tècnics i temps de preparació. Pel que fa al paràmetre lingüístic, els subtítols poden ser interlingüístics o intralingüístics. Els subtítols interlingüístics són els que presenten una traducció d'una llengua a una altra i els subtítols intralingüístics presenten una versió en el mateix idioma. Dins aquesta darrera categoria hi trobaríem generalment els subtítols per a persones amb discapacitat auditiva. Pel que fa al temps de preparació, hi ha els subtítols tradicionals, que són els que es preparen amb antelació i s'inclouen a la imatge abans de l'emissió del producte audiovisual, i els subtítols en directe. Finalment, quant al paràmetre tècnic, hi ha subtítols tancats i oberts, és a dir, hi ha subtítols que es poden activar i desactivar (televisor, DVD) i n'hi ha que no es poden desactivar (cinema). A

més, també hi ha subtítols d'un sol color, normalment blanc, i subtítols de diversos colors, que són els que es fan servir per a la subtitulació per a sords. Els subtítols també poden ser estàtics o dinàmics, segons si tenen efectes de moviment o no, i poden variar de posició en la pantalla. Hi ha subtítols interns o externs segons la seva posició dins de la pantalla (a sobre de la imatge) o fora de la pantalla (en pantalles externes).

2.2.3. Característiques, normes i dificultats de la subtitulació

La subtitulació implica afegir un text escrit a un producte original que conté dos canals: el visual i el sonor. D'aquesta manera, el subtitulador ha de tenir en compte tant el que es veu com el que se sent i la subtitulació, per tant, estarà condicionada per aquests dos factors, és a dir, el subtitulador haurà de tenir en compte el que es veu i el que se sent a l'hora de subtitular un producte audiovisual. A més a més, el fet que els subtítols es rebin de manera simultània al producte en versió original fa que la subtitulació sigui vulnerable (Díaz Cintas, 2003), ja que es pot comparar constantment el text original amb la traducció dels subtítols. Cal tenir en compte, però, totes les restriccions de la subtitulació que poden dificultar la generació dels subtítols. Per exemple, Díaz Cintas i Remael (2007) comenten que els subtítols han d'estar sincronitzats tant amb la imatge com amb el diàleg i han d'aparèixer a la pantalla el temps suficient perquè els espectadors els puguin llegir. Així doncs, veiem que una de les limitacions més evidents és una limitació temporal. Això no obstant, són moltes les obres en les quals s'han intentat descriure una sèrie de normes i estàndards de qualitat a l'hora de presentar uns subtítols, com ara *Code of Good Subtitling Practice* d'Ivarsson i Carroll (1998), *Audiovisual Translation: Subtitling* de Díaz Cintas i Remael (2007) i les normes ISO.

Segons Díaz Cintas i Remael (2007), a l'hora de generar subtítols, s'han de tenir en compte sobretot les limitacions espacials i temporals, però també s'han de considerar altres aspectes lingüístics. Pel que fa a la limitació temporal, expliquen que els subtítols no poden ocupar més de dues línies i en general se situen a la part inferior de la pantalla, de manera que no impedeixin la visualització de la imatge. No diuen quan s'han d'utilitzar dues línies o quan se n'ha d'utilitzar només una, però comenten que la norma general diu que si una línia és suficient per presentar un subtítol, no cal utilitzar-ne dues. No obstant això, la segmentació també dependrà de cada situació. A més, també recomanen que els subtítols es presentin amb una estructura en forma de piràmide, és a

dir, que la línia superior sigui més curta que la línia inferior. Ara bé, això no sempre serà possible perquè també es prioritzarà el contingut, de manera que es prioritzarà uns subtítols que siguin fàcils de llegir. Pel que fa a la disposició dels subtítols, Chaume (2004) indica que, per exemple, en el cine es prefereix que els subtítols estiguin centrats. Díaz Cintas i Remael (2007) comenten que el color més habitual és el blanc i les fonts de lletra més habituals són Arial, Helvetica o Times New Roman. Pel que fa a la mida de la lletra, esmenten que dependrà d'alguna manera de l'extensió del subtítol.

Un aspecte molt important a tenir en compte pel que fa a les limitacions especials és el nombre de caràcters per línia, és a dir, és necessari fixar una extensió màxima de caràcters per línia, però no hi ha un consens sobre quin és el nombre màxim de caràcters que hi pot haver per línia. Per exemple, Díaz Cintas i Remael (2007) recomanen una extensió màxima de 39 caràcters per línia, però expliquen que aquesta extensió pot variar en funció del context en el qual es presentin els subtítols. D'aquesta manera, en la subtitulació del televisor se sol establir un màxim de 37 caràcters per línia, mentre que al cinema es poden permetre fins a 40 caràcters per línia com a màxim. Ara bé, per exemple Ivarsson (1992) no recomana més de 40 caràcters per línia quan es tracta de subtítols per al televisor.

La limitació temporal també s'ha de tenir en compte a l'hora de generar subtítols. Ogea Pozo (2018) diu que no ens hem d'oblidar que es tracta d'una traducció subordinada a la imatge i a l'acció i, per això, els subtítols han de coincidir amb el temps que l'actor emet els enunciats. D'aquesta manera, el subtítol ha d'aparèixer a la pantalla en el moment en què l'actor obre la boca i ha de desaparèixer quan l'actor la tanca. Chaume (2004) comenta que és molt important que la informació verbal del subtítol coincideixi en tot moment amb la informació visual per tal d'evitar incoherències. Díaz Cintas i Remael (2007) esmenten que és imprescindible que es tinguin present tots els aspectes prosòdics, com ara les pauses, a l'hora de subtitular. A més a més, comenten que l'espectador ha de poder identificar clarament quin subtítol correspon a cada intervenció.

Un aspecte molt important que s'ha de tenir en compte amb relació a les limitacions temporals, és que s'ha de respectar la velocitat de lectura perquè l'espectador ha de tenir temps de llegir tots els subtítols que apareixen a la pantalla sense cap dificultat i alhora

han de poder digerir el contingut i gaudir del producte audiovisual. D'aquesta manera, Díaz Cintas i Remael (2007) expliquen que la velocitat mitjana de lectura és de tres paraules per segon. A més, també diuen que s'ha de respectar la regla dels sis segons, és a dir, que un subtítol no pot aparèixer a la pantalla ni menys d'un segon ni més de sis segons, ja que sis segons és el que un espectador pot tardar com a màxim per llegir un subtítol de 74 caràcters (37 caràcters per línia). Si el subtitulador aconsegueix respectar tots els paràmetres que s'han presentat, l'espectador podrà llegir els subtítols sense problemes i es podran considerar uns subtítols de bona qualitat.

Díaz Cintas i Remael (2007) esmenten que és necessari que el producte audiovisual subtitulat ha de tenir el mateix impacte en l'espectador que el producte original sense subtitular. Per tal d'aconseguir-ho, s'han de tenir en compte altres limitacions a part de les limitacions espacials i temporals, com ara les limitacions lingüístiques. Aquestes limitacions són les següents: la síntesi de la informació, la cohesió lingüística i la coherència i la segmentació. Ogea Pozo (2018) recorda que cal entendre que els subtítols no consisteixen en una transcripció del discurs dels personatges, sinó que s'han de tractar d'una forma reduïda del text oral. És així perquè les limitacions espacials i temporals moltes vegades fan impossible reproduir exactament tot el que diuen els personatges. Així doncs, moltes vegades el que apareix en els subtítols i el que diuen els personatges és diferent perquè els subtítols no poden incloure tota la informació que transmeten els personatges a causa de les limitacions que s'han presentat abans. No obstant això, s'ha d'aconseguir un equilibri per tal que els subtítols no perdin qualitat i continguin la informació adequada perquè es pugui entendre el missatge que intenta transmetre la versió original. D'aquesta manera, moltes vegades la tasca del subtitulador consistirà a destriar la informació imprescindible.

Díaz Cintas i Remael (2007) mencionen altres factors que també poden implicar una reducció, com ara que els espectadors puguin digerir el discurs oral molt més ràpidament que els subtítols i que han de tenir temps d'observar la imatge de la pantalla. De Linke i Kay (1999) també remarquen la importància de deixar el temps suficient perquè l'espectador pugui parar atenció tant a la imatge com al discurs oral i als subtítols i poder processar tota la informació. Ogea Pozo (2018) esmenta que, gràcies a la cohesió intersemiòtica, l'espectador pot relacionar els elements lingüístics dels subtítols (pronoms demostratius, adverbis de lloc, etc.) amb elements que es mostren a

la pantalla. D'aquesta manera, és essencial que hi hagi una relació entre el text dels subtítols i la imatge que es mostra a la pantalla. Moltes vegades l'espectador entendrà els subtítols gràcies a la imatge que podrà veure. Finalment, Ogea Pozo (2018) explica que, per tal d'aconseguir coherència i cohesió, és imprescindible fer una bona segmentació dels subtítols. Gràcies a una bona segmentació, l'espectador podrà ser capaç de llegir i comprendre els subtítols ràpidament. Karamitroglou (1998) explica que cada subtítol hauria de constar idealment d'una frase completa. No obstant això, a vegades la frase ha de continuar en el subtítol següent. Tal com diu Ogea Pozo (2018), el punt més important és que cada subtítol tingui una estructura clara i tingui contingut semàntic i sintàctic.

2.2.4. Estratègies habituals per a la subtitulació

Després d'explicar quines són les limitacions que presenta la subtitulació, cal explicar quines són les estratègies habituals per a resoldre les dificultats que ens poden aparèixer a l'hora de subtitular un producte audiovisual. Algunes d'aquestes tècniques no s'utilitzen únicament en subtitulació, sinó que també es podrien fer servir en altres modalitats. Hurtado (2001) explica que el traductor decidirà quina és la millor opció segons el context, la finalitat de la traducció i les expectatives del lector. Ogea Pozo (2018) explica que la tasca de trobar un equilibri entre els dos principis principals pel que fa a la dimensió temporal (que el subtítol ha d'aparèixer quan el personatge comença la seva intervenció i desapareix quan l'acaba i que els subtítols han d'aparèixer a la pantalla el temps suficient perquè l'espectador els pugui llegir sense tenir problemes), no sempre és fàcil. No ho és perquè a vegades els personatges parlen molt de pressa o el contingut és molt dens i l'espectador no té temps per llegir i mirar les imatges que apareixen a la pantalla. L'estratègia que proposa Ogea Pozo (2018) per tal de solucionar aquesta dificultat és la condensació, és a dir, reduir el text tant com sigui necessari eliminant elements innecessaris, però sense alterar el missatge original. Ara bé, esmenta que aquesta solució no sempre és possible i s'ha de recórrer a altres estratègies.

Quant a les tècniques de síntesi, Díaz Cintas i Remael (2007) proposen dos tipus de reducció del text: una reducció parcial, que consisteix en la condensació i síntesi del text original, i una reducció total, que consisteix en l'omissió de certs elements. Comenten, a

més, que a vegades el subtitulador ha de combinar ambdós tipus de reduccions per tal d'eliminar tota aquella informació que sigui prescindible i reformular el missatge perquè quedi de la manera més concisa possible. Ogea Pozo (2018) presenta una llista bastant detallada dels elements que considera prescindibles i, per tant, es poden ometre per tal de respectar tant el nombre de caràcters per línia com la velocitat de lectura. Alguns dels elements que inclou en aquesta llista són els següents: repeticions, paraules que puguin ser redundants amb la imatge, expressions que no tinguin una càrrega semàntica important, noms propis que ja s'hagin mencionat i expressions de resposta que l'espectador segurament entendrà perquè són molt coneguts (*yes o no*). A més, Torregrosa (1996) aconsella cercar sinònims que siguin més curts per a les paraules que ocupin molts de caràcters, suprimir els parlaments que no siguin gaire informatius i desplaçar la informació en un moment en què es disposi de més espai.

2.3. Gèneres cinematogràfics

Són molts els autors que han proposat diferents classificacions pel que fa als gèneres cinematogràfics i fins i tot la definició de *gènere* s'ha discutit àmpliament. Abans de presentar les diferents definicions de *gènere*, cal parlar breument de la història dels gèneres, encara que han anat canviant al llarg de la història. Altman (2000) esmenta que en molts aspectes l'estudi dels gèneres cinematogràfics no és més que una prolongació de l'estudi dels gèneres literaris i comenta que alguns crítics atribueixen l'aparició dels gèneres literaris a Aristòtil. D'aquesta manera, Aristòtil s'ha considerat el primer teòric dels gèneres literaris, ja que en la seva obra la *Poètica* presenta una distinció en tres gèneres fonamentals: el gènere èpic o narratiu (en què es presenten fets llegendaris), el gènere líric (en què l'autor transmet sentiments o emocions) i el gènere dramàtic (en què es presenta qualche conflicte per mitjà de diàlegs entre els personatges). Així doncs, aquests van ser els primers gèneres que es van descriure i a partir d'aquesta primera classificació van aparèixer les altres. Aristòtil també afirma que per a ell el gènere és una imitació de la naturalesa. Ara bé, a partir d'aquesta classificació d'Aristòtil, cal dir que els gèneres cinematogràfics no són els mateixos que els gèneres literaris, de manera que s'ha de tenir en compte que hi ha diferències notables entre els gèneres literaris i els gèneres cinematogràfics. Quant a les publicacions sobre gèneres cinematogràfics, Altman (2000) explica que van proliferar a finals dels anys seixanta.

Pel que fa a la definició de *gènere*, Altman (2000:37) explica que “no es pot parlar de gènere si el gènere no ha estat definit per la indústria i reconegut pel públic, ja que els gèneres cinematogràfics, per essència, no són categories d’origen científic o el producte d’una construcció teòrica”. D’aquesta manera, deixa clar que la indústria els certifica i el públic els comparteix. D’una manera molt similar, Bordwell i Thompson (1995) afirmen que la millor manera d’identificar un gènere cinematogràfic és reconèixer com els cineastes i el públic han distingit un tipus de pel·lícula d’un altre de forma intuïtiva. Sánchez Noriega (2002) també presenta una definició de *gènere* molt relacionada amb la reacció que té el públic davant d’un producte audiovisual, ja que comenta que segons la reacció del públic el producte audiovisual pertanyerà a un gènere cinematogràfic o a un altre. Així doncs, si el públic riu, es tractarà d’una comèdia; si el públic plora, es tractarà d’un drama; si el públic es sorprèn, es tractarà d’una fantasia, i si el públic s’entreté, es tractarà d’una pel·lícula d’aventures. Fernández-Tubau (1990) considera que aquesta definició és molt simple i defineix el gènere com una llista tancada d’elements que classificaria i agruparia les pel·lícules segons la seva tipologia. Aumont i Marie (2006) complementen aquesta definició amb l’afirmació que per tal de classificar les pel·lícules en un gènere determinat, hi ha d’haver escenes obligatòries, però també hi pot haver altres factors diferenciats. Jameson (1994:9) afirma que “les pel·lícules formen part d’un gènere igual que les persones pertanyen a una família o a un grup ètnic”. Ara bé, Hayward (1996) no considera que els gèneres siguin purs, tancats i estàtics, sinó que els gèneres poden canviar i es poden combinar.

Així com hi ha molts d’autors que han proposat diferents definicions de *gènere*, també són molts els autors que han presentat classificacions dels gèneres cinematogràfics. Una de les classificacions més conegudes dels gèneres cinematogràfics és la classificació de José Luis Sánchez Noriega, que presenta en el llibre *Historia del cine: teoría y géneros cinematográficos, fotografía y televisión*. En aquest llibre, Sánchez Noriega (2002) explica que les pel·lícules que s’agrupen dins un mateix gènere segueixen un mateix patró o estructura. Segons aquest autor, les pel·lícules es poden agrupar en onze gèneres cinematogràfics diferents. Entre aquests onze gèneres, hi trobem el documental, que, segons l’autor, mostra o descriu una realitat existent sense cap interferència del realitzador. A més a més, trobem el cinema d’animació, que agrupa les pel·lícules que s’han creat a partir de la juxtaposició de fotogrames individuals per crear moviment, i el drama, que agrupa les pel·lícules que tracten conflictes personals i socials, i que inclou

el melodrama. També esmenta que altres gèneres, com ara la comèdia, engloben molts de subgèneres. L'autor considera que el western és l'essència del cinema americà i el gènere cinematogràfic per excel·lència. Es tracta de pel·lícules ambientades en l'antic oest nord-americà, de manera que creu que són pel·lícules que es poden identificar molt fàcilment. Quant al musical, l'autor posa èmfasi en la importància que té l'espectacle en aquest gènere, de manera que inclou en aquest gènere totes les pel·lícules que donen una importància especial a l'espectacle musical a través de cançons i coreografies varies, però també esmenta que es podrien incloure dins aquest gènere biografies de compositors. L'autor considera que el cinema fantàstic i de por es podrien incloure dins una mateixa categoria perquè són difícils de delimitar, ja que els personatges i els elements que apareixen tant en el cinema fantàstic com en el cinema de por són molt similars: criatures que no existeixen, un món que no pertany a la realitat i elements que són sobrenaturals. A més, distingeix el cinema criminal, que tracta sobre delictes, encara que també parla de cinema de gàngster, thriller i cinema negre. També presenta la distinció entre cinema d'acció i cinema d'aventures, però esmenta que també es podrien tractar dins la mateixa categoria, perquè el cinema d'aventures també tindrà una part d'acció i a l'inrevés. Finalment, trobem el cinema bèl·lic, que tracta sobre fets històrics relacionats amb guerres.

2.3.1. Història del gènere documental

Abans de comentar les característiques pròpies del gènere documental, cal explicar algunes característiques que diferencien el documental d'altres gèneres cinematogràfics. No obstant això, és important entendre els seus inicis per entendre bé de què es tracta exactament aquest gènere. Alguns autors, com Martínez (2009), afirmen que van ser els germans Lumière els antecedents del cinema documental, ja que consideren que van ser ells els que van fixar les bases del gènere documental amb el seguit de projeccions que van fer a finals del segle XIX a París, ja que, a més, l'invent del cinematògraf va permetre captar la realitat de la vida quotidiana del seu voltant i, de fet, el seu objectiu no era més que retratar aquesta realitat amb moviment. Ara bé, aquestes primeres projeccions dels germans Lumière eren mudes. Així doncs, *La Sortie de l'usine Lumière à Lyon* es pot considerar que marca l'inici de tota la història del gènere documental.

John Grierson, un sociòleg escocès, va ser el que va encunyar el terme *documental* en el sentit cinematogràfic en una crònica publicada en el *New York Sun* sobre la pel·lícula *Moana*, que va ser dirigida per Robert J. Flaherty el 1926, en què comentava que aquesta pel·lícula tenia un “valor documental”. De fet, Flaherty va ser el director del documental que avui dia es considera el primer documental de la història, *Nanook, l'esquimal* (1922), que tracta sobre la relació que estableix una família d'esquimals amb el medi del seu voltant. No obstant això, tal com explica Martínez (2009), el terme ja s'havia encunyat en la segona dècada del segle XX a França en parlar de pel·lícules sobre viatges.

A partir d'aquest moment, són molts els autors que van proposar les seves definicions d'aquest terme. Martínez (2009) esmenta que és molt difícil definir el gènere documental perquè és una tasca complicada definir els límits entre allò que és ficció i allò que no ho és. Per exemple, Sánchez Noriega (2002) defineix el documental com el cinema que restitueix la realitat que mostra o descriu una realitat existent sense cap interferència del realitzador. Martínez (2009) esmenta que és molt difícil definir el gènere documental perquè és una tasca complicada definir els límits entre allò que és ficció i allò que no ho és. Martínez (2009) també remarca l'interès del cinema documental per expressar la realitat de forma objectiva, a més de tenir un caràcter informatiu i didàctic. Així doncs, aquesta cerca de plasmar la realitat és una de les característiques fonamentals del gènere documental, que ja es pot veure des dels seus inicis.

2.4. La traducció del gènere documental

2.4.1. Modalitats per a la traducció del gènere documental

Tal com diu Matamala (2010), encara que la traducció de documentals ha despertat l'interès d'alguns autors, no ha atret tant d'interès com la ficció. D'aquesta manera, és un gènere que ha quedat en un segon lloc pel que fa als estudis relacionats amb la traducció audiovisual i és també per aquest motiu que no es disposa de tanta bibliografia com d'altres gèneres. A més a més, els documentals poden tractar de temàtiques molt diverses i també són diverses les modalitats amb què es pot abordar la seva traducció,

com ara el doblatge, la subtitulació i les veus superposades. En aquest treball la modalitat per la qual s'ha optat és la subtitulació, de manera que caldrà tenir en compte que l'espectador disposarà de la versió original al mateix temps que pot llegir els subtítols. Ara bé, Lukić (2013) esmenta que les veus superposades és una modalitat habitual per a la traducció de documentals i anomena els productes audiovisuals en què s'usen les veus superposades com a modalitat més habitual a partir dels documentals, com ara entrevistes, *reality shows*, publireportatges i vídeos educatius.

Entre els autors que han estudiat les veus superposades com a modalitat per traduir documentals hi ha Chaume i Agost (2001), Espasa (2004), Orero (2005, 2007, 2009) i Franco, Matamala i Orero (2010). Agost (2001) argumenta que les veus superposades és la modalitat de traducció audiovisual més adequada per a la traducció dels documentals sempre que tinguin un públic potencial a Espanya i que es distribueixin pels diferents canals de televisió. Díaz Cintas i Remael (2007) proposen una definició de les veus superposades i esmenten que es tracta de reproduir la traducció sobre la pista d'àudio original, de manera que es silencia o es redueix el volum de la pista d'àudio original. Així, l'espectador pot escoltar la traducció, però alhora també té accés al text original, encara que gairebé no es pugui sentir. Chaume (2004) també proposa una definició, que coincideix amb la definició proposada per Díaz Cintas i Remael (2007) en el fet que el diàleg original i la traducció s'emeten simultàniament. A més, Chaume (2004) també afegeix que es redueix el volum de la pista d'àudio original al mateix temps que s'apuja el volum de la pista d'àudio que correspon a la traducció, de manera que es poden sentir les dues pistes d'àudio amb volums diferents. Agost (2001) afegeix que aquesta és la pràctica més habitual per a l'emissió de documentals a Espanya.

Ara bé, encara que les veus superposades siguin la modalitat més habitual per a la traducció de documentals, també s'utilitzen altres modalitats com ara la subtitulació i el doblatge, que són les dues modalitats de la traducció audiovisual més esteses avui dia. És necessari comentar, doncs, quines diferències hi ha entre aquestes dues modalitats i les veus superposades. Pel que fa a la subtitulació, la diferència principal amb les veus superposades és que en la subtitulació no es disminueix el volum dels diàlegs originals. No obstant això, Ogea Pozo (2018) diu que la subtitulació pot proporcionar la mateixa sensació d'autenticitat i que, a més, manté intactes certs elements com el discurs, la veu, l'accent regional i qualsevol efecte sonor. Clarament, aquests elements poden passar

desapercebuts quan es fan servir les veus superposades. A més a més, encara que en les veus superposades el text original no desaparegui per complet, gairebé no es pot sentir perquè el volum es redueix de tal manera que es pugui sentir bé la traducció. Així doncs, no es poden distingir gaire bé els elements del discurs.

En canvi, Ogea Pozo (2018) comenta que la subtitulació permet que l'espectador tingui accés a tot el text original, cosa que pot ser útil per a l'aprenentatge de la llengua original, sobretot pel que fa a terminologia. Quant a les restriccions, comparteixen les restriccions pel que fa a la sincronia i la isocronia, però en la subtitulació s'hi afegeix la limitació de l'espai. Entre els avantatges de la subtitulació, Chaume (2004) destaca que el procés de subtitulació és una mica menys complex que el del doblatge. A més, com que en les veus superposades l'espectador rep els dos missatges (original i traducció) de manera simultània a través del mateix canal, Mayoral (2001) esmenta que aquest fet pot dificultar la comprensió o distreure l'atenció de l'espectador. Pel que fa al doblatge, cal dir que el fet d'eliminar per complet el text original comporta la pèrdua total de molts dels elements que hem dit que es perdrien en les veus superposades pel fet que es redueix d'una manera considerable el volum de la pista d'àudio del text original. Com a conseqüència, l'espectador ja no podria aprendre terminologia en la llengua original perquè no tindria accés a la terminologia de la llengua original, de manera que també es faria impossible mantenir aquesta funció educativa que permet la subtitulació, tal com esmenta Ogea Pozo (2018). A més a més, el doblatge no és una modalitat de la traducció habitual gaire habitual per a traduir el gènere documental.

2.4.2. Característiques de la traducció del gènere documental

Pel que fa a altres característiques de la traducció del gènere documental, Ogea Pozo (2018) comenta que la seva traducció està estretament relacionada amb la traducció del text especialitzat, ja que la temàtica dels documentals d'una manera o d'una altra està relacionada amb diferents camps d'especialitat, encara que els documentals poden tractar temàtiques molt diferents. Ara bé, aquest gènere no ha atret gaire interès en els estudis de traducció, però són moltes les dificultats que presenta a causa de les seves característiques. Ogea Pozo (2018) esmenta que el gènere documental pot tractar sobre qualsevol tema que estigui relacionat amb el món real, però alguns autors, com ara León (1999), qüestionen aquest caràcter real del gènere i afirmen que ofereixen una visió

subjectiva de la realitat. D'aquesta manera, es desdibuixa la frontera que existeix entre el gènere documental i altres gèneres que poden tractar històries basades en fets reals. León (1999) considera que el documental és, de fet, ficció, perquè es basa en un guió que s'ha elaborat prèviament.

Una altra característica de la traducció dels documentals, segons alguns autors com ara Chaume (2003), és que no sempre s'entrega un guió escrit al traductor, de manera que no té més accés que el documental mateix com a material per a realitzar la traducció. A vegades es pot entregar una transcripció, però el traductor haurà d'anar molt amb compte amb aquesta transcripció perquè potser té molts d'errors. D'aquesta manera, alguns autors com Matamala (2009) recomanen que els traductors utilitzin aquest material només com una referència. Així doncs, aquesta manca de material pot dificultar enormement la tasca de traducció.

Ogea Pozo (2018) explica que en el cas de la subtitulació els traductors solen rebre un arxiu de subtítols. No obstant això, encara que el traductor rebi aquest arxiu, la traducció pot presentar moltes dificultats, ja que, per exemple, si comparem aquest gènere amb altres, la quantitat de termes per minut de duració que apareixen en un documental és major. D'aquesta manera, un dels majors reptes a l'hora de traduir un documental és, sens dubte, la traducció de l'àmplia terminologia que presenten. És per aquest motiu també que Matamala (2009) afirma que la traducció dels documentals requereix més dedicació que altres gèneres, ja que el traductor haurà de dur a terme una tasca prèvia de documentació, i això requereix molt de temps. Autors com ara Chaume (2003) expliquen que les agències de traducció solen permetre dates d'entrega més flexibles perquè tenen en compte aquesta tasca exhaustiva de documentació.

Pel que fa als destinataris del documental, Ogea Pozo (2018) comenta que s'ha de tenir en compte que, encara que s'espera que els espectadors tinguin un cert coneixement sobre el tema, no en seran experts. És per això que Matamala (2009) considera que en certa manera s'ha de facilitar la comprensió del text per part dels destinataris i explica que els documentals de ciència que s'adrecen a un públic general inclouen paraules especialitzades que després es poden canviar a paraules menys especialitzades perquè els espectadors les puguin entendre. A més a més, també és important tenir en compte

les persones que apareixen en el documental a l'hora de traduir-lo, perquè poden aparèixer tant experts en la matèria com altres interlocutors que no siguin experts.

D'aquesta manera, Ogea Pozo (2018) afirma que el seu discurs pot variar d'una manera molt significativa i una de les dificultats dels documentals també serà la traducció amb diferents graus de formalitat. Entre les persones que poden intervenir en els documentals hi trobem la figura del narrador, les intervencions del qual es poden sentir com una veu en off. Segons Ogea Pozo (2018) aquestes intervencions consisteixen en la lectura d'un text que s'ha elaborat prèviament. D'aquesta manera, el discurs pronunciat per aquest narrador serà diferent del discurs espontani d'altres persones que apareguin en el documental, ja que les característiques d'un discurs oral planificat són diferents de les d'un discurs oral no planificat.

Una altra diferència entre el gènere documental i altres gèneres cinematogràfics és que en el gènere documental l'oralitat gaudeix d'una gran importància, ja que moltes vegades els diferents personatges parlen en directe davant d'una càmera. A més, encara que coneguin molt bé el tema del qual estan parlant, es poden detectar elements típics de l'oralitat en el seu discurs. D'aquesta manera, García Luque (2010) explica que no es tracta de traduir un guió en què es simula una conversació espontània, sinó que es tracta de conversacions que tenen lloc durant la gravació, així que no és una espontaneïtat fingida sinó real.

Aquesta espontaneïtat pot dificultar la tasca de traducció, ja que el traductor sempre haurà d'aconseguir que el text resultat de la traducció sigui coherent i estigui cohesionat. Alguns autors com ara Luyken *et al.* (1991) comenten que, per exemple, s'eliminaran vacil·lacions i errors gramaticals. Una altra característica que menciona Ogea Pozo (2018) és que a vegades l'interlocutor parla en una llengua diferent de la llengua original del documental i generalment el discurs d'aquest interlocutor se subtitula en la llengua original, de manera que el traductor fa servir aquests subtítols per a fer la traducció. Això és el que es coneix com a traducció pivot, de la qual parlarem més endavant.

2.4.3. La terminologia en el gènere documental

Alguns autors com ara Matamala (2010) asseguren que la traducció del gènere documental no ha despertat tant d'interès com la traducció d'altres gèneres. Ara bé, hi ha alguns estudis que s'han centrat en la traducció de la terminologia en els documentals, perquè hi ha autors, com ara Mir (1999) i Mateu (2005) que consideren que la terminologia és una de les qüestions que més problemes pot generar a l'hora de traduir el gènere documental. Fins i tot, Matamala (2009) presenta una llista de les dificultats més habituals a l'hora d'enfrontar-se amb una traducció d'aquest gènere i destaca la importància que té que el traductor faci una cerca terminològica. Abans de parlar dels reptes que pot presentar la traducció de la terminologia, cal deixar clar a què ens referim quan parlem de termes i de comunicació especialitzada. Per parlar de comunicació especialitzada, primer cal parlar una mica dels diferents elements de la comunicació als quals feia referència Jakobson (1963), però sobretot de l'emissor, del receptor i del missatge, tot i que Cabré (1998) diu que la comunicació especialitzada té unes característiques pròpies que la fan diferent de la comunicació general i que ens hem de fixar sobretot en la temàtica, els interlocutors i la situació comunicativa. Així doncs, Cabré (1998) afirma que, perquè un acte de comunicació es pugui emmarcar dins de la comunicació especialitzada, és necessari que l'emissor sigui especialista en la matèria. És a dir, perquè es pugui transmetre coneixement especialitzat, cal que l'emissor sigui un expert. A més, el missatge ha de tractar una temàtica especialitzada i té unes característiques lingüístiques determinades, entre les quals trobem la presència de termes, que és imprescindible per comunicar coneixement especialitzat. Cabré (2003), per exemple, defineix una unitat terminològica com una unitat de coneixement, una unitat de llengua i una unitat de comunicació.

Un dels altres factors determinants és que en la comunicació especialitzada el receptor té expectatives d'aprendre coneixement especialitzat, però no necessàriament el receptor és especialista en la matèria, de manera que no és necessari que hi hagi un coneixement compartit. No obstant això, potser els interessos d'aquest receptor han fet que en tingui certs coneixements. El receptor té un paper tan important en la traducció de la comunicació especialitzada que alguns autors com ara Espasa (2004) consideren que l'elecció de la terminologia depèn en certa manera del públic al qual es dirigeix el documental en qüestió. A més a més, la funció comunicativa és referencial. Així doncs,

un traductor que s'enfronti amb un documental haurà de tenir en compte tots aquests factors a l'hora d'elegir la terminologia que inclourà en la traducció, però són moltes les dificultats que se li poden presentar, perquè no tan sols haurà d'identificar el terme sinó que haurà de ser capaç de trobar un equivalent adequat. Cabré (1999) comenta que entre els problemes principals amb què es troben els traductors hi ha les següents: conèixer el significat del terme així com les denominacions alternatives i saber si hi ha un equivalent del terme en la llengua meta, quins recursos es poden utilitzar per crear una denominació o indicar que es tracta d'un neologisme, quin és l'equivalent més adequat segons el tema, si el terme té restriccions gramaticals, la combinació de termes, entre altres qüestions. Castellanos (2001) fa una distinció entre els mots del lèxic general i els mots d'un camp d'especialitat quan parla de la univocitat dels termes, que significa que cada terme generalment té només un significat, encara que alguns mots que es consideren monosèmics en un camp d'especialitat es puguin considerar polisèmics en el lèxic general. Així doncs, diem que un dels trets distintius dels termes és que són unívocs perquè únicament designen un concepte. La precisió del llenguatge especialitzat ve precisament de la manca de polisèmia dels termes.

Per tal de solucionar les dificultats terminològiques que es puguin presentar hi ha diferents estratègies. Hurtado (2001) presenta divuit estratègies diferents per traduir termes, que es descriuen a continuació. L'adaptació fa referència a la substitució d'un element cultural de la cultura original per un altre element cultural propi de la cultura receptora. L'ampliació o la reducció lingüística, com el seu nom indica, consisteix a afegir o reduir elements lingüístics. Com és lògic, la reducció és una tècnica que pot ajudar molt a l'hora de sintetitzar el text per a uns subtítols i respectar així les restriccions tant espacials com temporals.

L'amplificació consisteix a afegir informació que no hi havia en el text original i la compensació consisteix a introduir en un altre moment un element que no s'ha pogut introduir en el mateix moment que el text original. El calc és una traducció literal d'una paraula, el manlleu fa referència a la integració d'una paraula d'una altra llengua, la transposició és el canvi de categoria gramatical i l'equivalent encunyat és un terme que s'ha reconegut com a equivalent en la llengua meta. La compressió lingüística fa referència a la síntesi d'elements lingüístics i la particularització fa referència a la utilització d'un terme més precís.

La traducció literal fa referència a una traducció paraula per paraula. La creació discursiva fa referència a triar un equivalent o un altre segons el context. L'elisió consisteix a eliminar certs elements i és una de les tècniques més utilitzades en la subtitulació. La descripció consisteix a substituir el terme per la seva descripció. En la substitució es canvien uns elements per uns altres, en la generalització s'utilitza un terme més general o més neutre, en la modulació es canvia el punt de vista o l'enfocament i en la particularització s'usa un terme més precís. Finalment, la variació fa referència a canviar elements lingüístics que afecten la variació lingüística (estil, dialecte, etc.).

2.4.4. La traducció pivot

En aquesta secció es deixarà clar a què ens referim quan parlem de traducció pivot perquè hi haurà vegades en què el traductor de documentals haurà de traduir un documental a partir d'una traducció pivot. Alguns autors, com ara Vermeulen (2011), han estudiat l'impacte que té la traducció pivot en la qualitat d'una subtitulació perquè afirmen que és una pràctica molt estesa en la traducció audiovisual i sobretot en la subtitulació. Aquesta autora explica que la traducció pivot és una pràctica de traducció que consisteix bàsicament a traduir una llengua "exòtica" (és a dir, una llengua que el traductor no domina) a partir d'uns subtítols en una de les llengües que el traductor domina, generalment l'anglès. Així doncs, es tracta de fer la traducció a partir d'una llengua intermèdia, de manera que aquesta llengua intermèdia funciona com a llengua pivot entre la llengua que no coneix el traductor i la que coneix. D'aquesta manera, no es tradueix des del text original sinó des d'uns subtítols ja traduïts i, com Vermeulen (2011) comenta, si el traductor no presta atenció als diàlegs originals, pot ser que cometi alguns errors que s'han comès a l'hora de traduir els subtítols en la llengua que coneix. De fet, la conclusió a la qual va arribar aquesta autora a partir del seu estudi és que el fet de traduir a partir d'una traducció pivot afecta la qualitat de la subtitulació, sobretot perquè el traductor no té entén el text original i fa els mateixos errors que hi pot haver en la traducció pivot. A més a més, Vermeulen (2011) també comenta que en certs països amb tradició dobladora, com pot ser Espanya, es proporciona als traductors la traducció que es va preparar per al doblatge, de manera que treballen amb una mena de traducció pivot intralingüística i només fan els ajustaments necessaris per convertir el doblatge en subtitulació.

3. Metodologia

El corpus d'estudi són un documental i tres curtmétratges documentals de temàtica esportiva a partir dels quals s'intentarà conèixer quines són algunes de les dificultats amb les quals es troba un traductor audiovisual a l'hora d'enfrontar-se a un documental d'aquesta temàtica. El material que em van entregar per subtitular els productes eren quatre arxius que corresponien al vídeo de cada producte en format .mp4, que es van convertir a format .avi, i uns arxius .srt per a cada un que semblaven una subtitulació en anglès dels diàlegs. Ara bé, els subtítols en anglès no estaven gaire ben payoutats i eren massa complets, és a dir, que es tractava més aviat d'una transcripció del documental, així que es van haver de crear arxius .srt nous. Per exemple, en el cas de *Miracle Baby* sortien 600 subtítols, una quantitat desorbitada per a tan pocs minuts. Els productes es van subtitular al català amb el programa de subtitulació gratuït Subtitle Workshop, amb el qual es va realitzar el payoutatge, la traducció, l'ajustament i la revisió. Un cop acabades aquestes tasques, es van agrupar els reptes que havien sorgit durant la subtitulació. A partir d'aquest corpus, es farà una anàlisi d'alguns dels principals problemes que poden sorgir a l'hora de subtitular documentals de temàtica esportiva i no només les dificultats relacionades amb la terminologia que puguin sorgir, encara que potser són els problemes que es presenten més habitualment en aquest gènere.

En l'anàlisi es farà una classificació dels principals reptes que s'han trobat en la subtitulació dels documentals d'esports, com ara reptes lingüístics relacionats amb la terminologia, reptes estètics que tenen a veure amb els inserts i el tipus de lletra i altres reptes associats a la puntuació, entre d'altres. Per a aquesta classificació s'han elaborat taules en les quals es veurà tant el subtítol original com el subtítol traduït i el codi de temps. L'anàlisi es farà a partir del documental *Miracle Baby* i els problemes trobats en aquest documental es compararan amb els trobats als tres curtmétratges documentals. A part de la informació de cada taula, es podrà llegir una breu explicació en què s'explicarà quina és la dificultat i com s'ha solucionat cada fragment. Un cop s'hagi fet tota l'anàlisi de la subtitulació, es mirarà quines són les problemàtiques més habituals a l'hora de subtitular documentals de temàtica esportiva. A més, cada solució s'ha proposat tenint en compte les limitacions característiques de la subtitulació, com ara la limitació espacial i la limitació temporal. Així doncs, la traducció s'ajustarà a les convencions que s'han explicat anteriorment.

4. Anàlisi del corpus

4.1. Reptes lingüístics

- La terminologia

Com ja s'ha dit a la secció 2.4.4., una de les qüestions que solen ser més problemàtiques a l'hora de traduir documentals és, sens dubte, la traducció de tota la terminologia que contenen. En general, els documentals es caracteritzen per incloure una alta densitat terminològica i, per tant, són moltes les dificultats relacionades amb la traducció de la terminologia amb les quals un traductor audiovisual es pot trobar al llarg de tot un documental. Per tal d'aconseguir una bona traducció del gènere documental, és imprescindible fer una tasca exhaustiva de documentació, ja que segurament no estarem familiaritzats amb la temàtica que tracta el documental que hem de subtitular. És per això que hem de saber què fer davant un producte audiovisual que contingui molta terminologia. La tasca de subtitulació d'un documental pot resultar una tasca molt complexa perquè no es tracta només de traduir, sinó que el traductor de documentals ha de ser capaç de documentar-se, d'identificar termes i de poder trobar els equivalents exactes.

Els reptes de traducció relacionats amb la terminologia són molts perquè a vegades la llengua cap a la qual es fa la traducció no disposa d'un equivalent i hem de ser capaços de trobar altres recursos per suplir aquesta absència d'un equivalent. Per tant, és primordial que el traductor conegui quins recursos podria fer servir per crear o adaptar una denominació que pugui funcionar com a equivalent del terme del text original. Es tractaria en aquest cas, doncs, de fer una proposta neològica, de crear un neologisme. A diferència d'altres productes, com ara les pel·lícules o sèries de ciència-ficció, que la traducció demana una certa creativitat al traductor a l'hora d'inventar paraules que puguin funcionar en un context determinat, en els documentals és important poder justificar l'elecció d'un terme i no un altre. D'aquesta manera, en la traducció dels documentals no es tracta tant d'inventar una paraula, sinó de poder justificar la creació d'un neologisme.

Així doncs, per a trobar l'equivalent adequat d'un terme en concret, haurem de consultar diferents obres que ens permetin tant conèixer el significat del terme com a conèixer un possible equivalent. És important saber quines obres hem de consultar per a trobar tota la informació que ens calgui sobre el tema. Conèixer el significat d'un terme és essencial per a poder trobar un equivalent del terme i és per això que hi haurà molta tasca prèvia abans de començar amb la traducció en si. Una vegada que creiem que hem trobat l'equivalent d'un terme, es poden consultar obres lexicogràfiques catalanes per confirmar que és un terme equivalent, com ara el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i el *Gran Diccionari de la llengua catalana*.

Ara bé, en aquestes obres no sempre trobarem el que ens interessa i haurem de consultar obres terminològiques en les quals aparegui tant el significat com els possibles equivalents, com ara el *Cercaterm* del Termcat, el *Termium* del Govern del Canadà, l'*UBTerm* de la Universitat de Barcelona i *Le grand dictionnaire terminologique* del Quebec, entre d'altres. Sobretot ens serà molt útil consultar obres especialitzades en la temàtica del documental, perquè és on trobarem més informació de la temàtica que ens interessa, de manera que ens hem d'informar sobre quines són les obres especialitzades que més ens podrien servir per a la traducció de la terminologia del documental que hem de subtitular. Ara bé, no és suficient conèixer el terme equivalent segons el tema i l'aproximació, sinó que també s'ha de conèixer quin és el context en el qual s'utilitza per saber si té restriccions gramaticals.

A més a més, la terminologia es caracteritza per la univocitat i aquesta univocitat també suposa un problema a l'hora de traduir termes perquè no disposem de sinònims en el cas que ens trobem amb dificultats espacials i temporals. Així doncs, si el traductor audiovisual té la necessitat d'aplicar tècniques de síntesi per poder mantenir la velocitat de lectura i els caràcters per línia, haurà de recórrer a tècniques que no suposin la substitució del terme per un sinònim, ja que aquest terme segurament no tindrà un sinònim i segurament tampoc no podrem ometre el terme. En aquest cas, el traductor es podria fixar en els altres elements del subtítol per poder reduir o eliminar informació d'un altre element. En tot cas s'ha intentat mantenir els 37 caràcters per línia i una velocitat de lectura de 17 caràcters per segon, però en alguns casos l'alta velocitat de narració dels documentals dificulta el manteniment d'aquests paràmetres i s'han de transgredir una mica si es vol mantenir la coherència del subtítol.

Ara bé, a vegades sí que es pot recórrer a l'omissió de certs elements que, en principi, es preferiria no ometre perquè o bé formen part d'un terme i és necessari que hi apareguin o bé es tracta d'un nom propi i tampoc es considera que no s'haurien d'ometre. Es podria dir que es tractaria d'una excepció si, per exemple, el terme ja s'ha introduït abans i es creu que si s'omet se sobreentén del que estem parlant. D'una manera similar, també es poden ometre noms propis si considerem que es poden sobreentendre. És el cas que trobem a la taula que hi ha a continuació: s'ha omès el nom propi de la copa perquè ja s'ha introduït abans el nom propi d'aquella copa i es pot sobreentendre la copa a la qual ens estem referint (la Copa Stanley). És l'estratègia d'elisió de la qual parla Hurtado (2001), que esmenta que és una de les tècniques més utilitzades en subtitulació per adaptar el text al nombre de caràcters. Cal tenir present que el substantiu *copa* es deixa amb la inicial majúscula perquè ens referim a aquella copa en concret i, a més, aquest substantiu també forma part del nom propi. No obstant això, el cas concret de la traducció dels noms propis es veurà més detalladament en un apartat posterior.

Subtítol núm. 26	
TCR 00:02:19,139 – 00:02:21,642	
Versió original	And we had the best odds to win the Stanley Cup.
Versió traduïda	I té probabilitats de guanyar la Copa.

Taula 1. Subtítol núm. 26 de *Miracle Baby*

Imatge 1. Subtítol núm. 26 de *Miracle Baby*

A partir d'aquests quatre productes audiovisuals que s'han analitzat, es pot veure que en els documentals que es consideren de temàtica esportiva no només trobem termes relacionats amb aquesta temàtica, sinó que també podem trobar termes d'altres àrees

temàtiques. Així doncs, en els documentals d'esports no interessa només informar sobre els diferents èxits esportius dels esportistes, sinó que també interessa humanitzar-los, donar a conèixer la seva part més humana. Moltes vegades es tracten d'una perspectiva més íntima, més personal, i gràcies a ells podem conèixer la història que rau darrere cada esportista professional: com era la seva vida fora de l'esport, quina relació tenia amb els membres de la seva família, per quines dificultats va haver de passar, etc. És per això que, encara que la terminologia hi jugui un paper fonamental, perquè es tracta d'un documental de temàtica especialitzada i hi intervenen molts d'experts que intenten transmetre coneixements especialitzats del tema, cal dir que potser no sempre en els documentals de temàtica esportiva hi trobarem una densitat terminològica molt alta. Ara bé, això s'hauria d'estudiar una mica més perquè depèn molt del tipus de documental del qual es tracta.

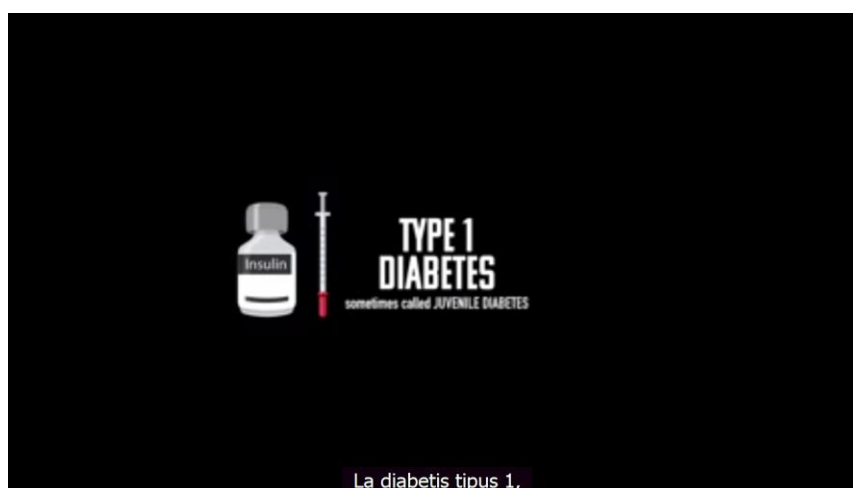
Per exemple, en el documental *Miracle Baby* hi ha especialistes que expliquen com afecta la diabetis tipus 1, ja que el protagonista pateix aquesta malaltia i, de fet, el documental tracta de com practicar esport i conviure al mateix temps amb aquesta malaltia. Així doncs, en aquest documental també hi podem identificar molts de termes mèdics, de manera que, a part de la traducció dels termes esportius, també ens haurem d'encarregar de la traducció dels termes mèdics. Com que és molt difícil (diria que gairebé impossible) que un traductor audiovisual estigui familiaritzat amb totes les altres àrees temàtiques que poden aparèixer en un documental d'esports, és molt important que es faci una bona tasca de documentació prèvia a la traducció per tal de poder traduir tota la terminologia de manera adequada. Són molts els recursos dels quals disposem avui dia, tant a Internet com en diccionaris en paper i documents especialitzats, però fins i tot ens podríem posar en contacte amb especialistes si no tenim clar si entenem a què es refereix exactament un terme determinat. És imprescindible entendre bé tots els termes i tota la informació que se'ns presenta per tal de poder oferir una bona traducció.

A la taula que hi ha a continuació es poden veure exemples de termes que no estan relacionats directament amb la terminologia esportiva, però que apareixen en *Miracle Baby* perquè s'explica que Cory Conacher pateix diabetis tipus 1. En aquest cas és molt important documentar-se de quins són els símptomes d'aquest tipus de diabetis i com afecta exactament a la persona que la pateix, ja que en el documental hi ha experts que

expliquen en què consisteix i hem de ser capaços d'oferir equivalents exactes a tota la terminologia que utilitzen.

Subtítols núm. 112, 113, 114 i 115	
TCR 00:08:06,445 – 00:08:16,997	
Versió original	Type 1 diabetes, which is what we are talking about in the case of Cory, is an autoimmune condition that destroys the insulin-producing cells of the pancreas.
Versió traduïda	Subtítol 112: La diabetis tipus 1, Subtítol 113: que és la que pateix el Cory, Subtítol 114: és una malaltia autoimmune Subtítol 115: que destrueix les cèl·lules productores d'insulina del pàncrees.

Taula 2. Subtítols núm. 112, 113, 114 i 115 de *Miracle Baby*

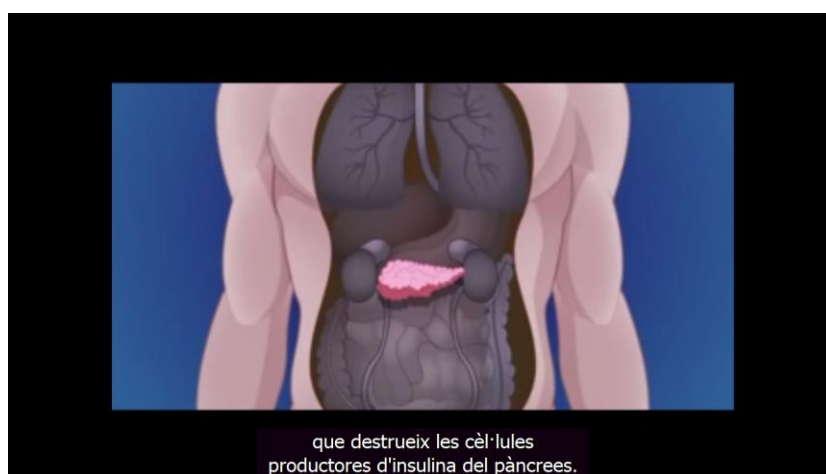
Imatge 2. Subtítol núm. 112 de *Miracle Baby*

Imatge 3. Subtítol núm. 113 de *Miracle Baby*

Imatge 4. Subtítol núm. 114 de *Miracle Baby*

Imatge 5. Subtítol núm. 115 de *Miracle Baby*

A la taula que hi ha a continuació es pot veure un exemple clar de la importància que té entendre en què consisteix la diabetis i com afecta les persones, perquè és necessari entendre-ho per poder traduir tota la terminologia amb precisió. En aquest cas, ens trobem amb la paraula *harm*, que tantes vegades es tradueix com a ‘mal’. Ara bé, si ho traduïm com a ‘mal’ pot portar a una certa confusió perquè no és que quan la sang és més àcida sentis un dolor físic, sinó que aquest fet pot provocar danys a la salut. Per tant, per tal d’evitar la confusió amb el sofriment físic s’ha optat per traduir *harm* com a ‘danys’. En aquest cas parlariem de l’estratègia de particularització d’Hurtado, perquè es tracta d’usar un terme més precís. És important documentar-se i fins i tot fer consultes a experts en medicina perquè ens aclareixin els dubtes que ens puguin sorgir i poder oferir una bona traducció. Si no sabem si es tracta d’un dolor físic o de danys en la nostra salut, cal intentar esbrinar-ho per totes les vies que ens sigui possible.

Subtítol núm. 122	
TCR 00:08:37,684 – 00:08:43,357	
Versió original	That makes the blood more acidic, and that causes immediate harm.
Versió traduïda	Això fa que la sang sigui més àcida, cosa que causa danys immediats.

Taula 3. Subtítol núm. 122 de *Miracle Baby*

Imatge 6. Subtítol núm. 122 de *Miracle Baby*

Pel que fa a la terminologia relacionada amb la temàtica esportiva, cal tenir present que són moltes les expressions que no acaben de funcionar si es tradueixen literalment, perquè en anglès se solen dir d'una manera i en català d'una altra. Un exemple molt evident és el que apareix en la taula que hi ha a continuació: mentre que en anglès, quan algú marca un gol, es crida “they score” (una traducció literal seria “ells marquen”), en català és molt més freqüent cridar “gol” que no “marquen” o “han marcat”. Així doncs, veiem que aquesta expressió és molt diferent en una llengua i en una altra, perquè en anglès s'utilitza una construcció subjecte seguit de verb i en català és simplement un substantiu. En aquest cas seria un exemple del que Hurtado (2001) anomena compressió lingüística, que, encara que no sigui per sintetitzar el text per adaptar-se a les limitacions espacials i temporals perquè es té espai i temps suficient, hi ha una síntesi d'informació.

Subtítol núm. 16	
TCR 00:01:46,356 – 00:01:47,649	
Versió original	They score!
Versió traduïda	Gol!

Taula 4. Subtítol núm. 16 de *Miracle Baby*

Imatge 7. Subtítol núm. 16 de *Miracle Baby*

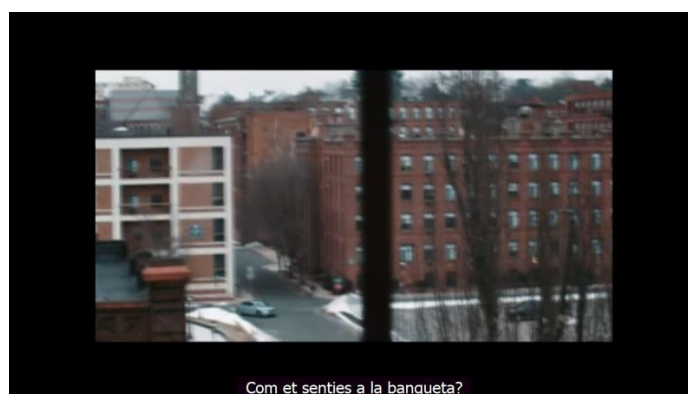
Com ja s'ha dit a la secció 2.4.4., una de les característiques dels termes és que solen ser unívocs, és a dir, que els termes generalment només tenen un significat. D'aquesta manera, mots que es poden considerar monosèmics en un camp d'especialitat es poden considerar polisèmics en el lèxic general. Això pot dificultar enormement la tasca del traductor audiovisual que es dedica a la traducció de documentals, ja que aquest traductor haurà de ser capaç de trobar un equivalent exacte, que moltes vegades només serà un. Ara bé, hi haurà algunes vegades en què hi hagi dues opcions possibles d'equivalents d'un terme i s'haurà de prendre una decisió sobre quin és el terme més adequat o, altrament, podria ser que ambdós termes poguessin funcionar indistintament en aquell context determinat.

A més a més, el terme és una unitat lèxica que adopta un significat especialitzat quan el trobem dins un context d'especialitat determinat, de manera que els termes són unitats que aporten un significat especialitzat. Això significa que és necessari que hi hagi un context d'especialitat per tal de considerar que un determinat mot és un terme, perquè els termes són mots que s'utilitzen en contextos d'especialitat. Ara bé, això no significa que els termes no es puguin considerar mots del lèxic general en un context que no sigui d'especialitat. La identificació de termes no és una tasca fàcil i cal dir que aquesta tasca resulta especialment complicada quan es tracta d'identificar termes la forma dels quals coincideix amb una paraula del lèxic general. És el cas de l'exemple de la taula que hi ha a continuació, tant pel que fa al terme anglès com pel que fa al terme català, de manera que és important, en primer lloc, identificar el terme i després buscar el seu equivalent.

Si busquem el mot *bench* al Cambridge Dictionary, veurem que té moltes accepcions, entre les quals trobem el seient que és més o menys llarg per a dues o més persones que normalment es troba a llocs públics (*banc*). Ara bé, una altra accepció de l'entrada que correspon al mot anglès *bench* és el seient en el qual s'asseuen els entrenadors i els jugadors d'un equip durant un partit quan no estan jugant. En el cas d'aquest subtítol es tractaria d'aquesta última accepció, ja que clarament fa referència al seient on estava assegut Cory Conacher durant el partit i no feia referència a un banc que poguéssim trobar en un espai públic. Així doncs, es pot veure d'una manera molt clara que els mots poden adquirir un sentit especialitzat segons el context en el qual es trobin. L'equivalent de *bench* en aquest cas seria, doncs, *banqueta*. En aquest cas parlariem, doncs, de l'estratègia de l'equivalent encunyat de la qual parla Hurtado (2001). És interessant comentar, a més, que, encara que generalment els termes no són polisèmics, si busquem el mot *banqueta* al diccionari normatiu (DIEC2), veurem que té moltes accepcions, entre les quals hi ha aquest seient del qual parlem. A més a més, els termes poden pertànyer a més d'un àmbit temàtic diferent segons el context en el qual el trobem. En el cas de *banqueta*, tant es pot referir a aquest seient on s'asseuen els jugadors durant un partit en l'àmbit temàtic dels esports, com, per exemple, al sistema de conreu en l'àmbit temàtic de l'agricultura. Aquest cas mostra clarament com les paraules del lèxic general adquireixen un significat especialitzat quan es troben en un context especialitzat.

Subtítol núm. 1	
TCR 00:01:04,898 – 00:01:06,233	
Versió original	How was the feeling on the bench?
Versió traduïda	Com et senties a la banqueta?

Taula 5. Subtítol núm. 1 de *Miracle Baby*

Imatge 8. Subtítol núm. 1 de *Miracle Baby*

A la taula que hi ha a continuació es pot veure un cas molt similar, en què el substantiu *period* es pot traduir de diverses maneres segons el context en el qual el trobem. Així doncs, per exemple, *period* es podria traduir com a ‘període’ si fa referència a una porció de temps. Ara bé, en aquest cas es tracta d’un terme de l’àmbit esportiu que, segons el Cercaterm, significa “part disputada en primer lloc en el transcurs d’un partit” i indica que l’equivalent al català de *first period* és ‘primera part’ i que un sinònim complementari és ‘primer temps’. En els casos en què ens trobem que hi hauria més d’una opció de traducció vàlida per a un terme determinat, ens podem fixar en els caràcters que ocupa cada traducció, perquè hi haurà vegades en què la millor opció serà la que ocupi menys caràcters per línia, com és aquest cas, perquè ja anem justos d’espai. Així doncs, optarem per traduir *first period* com ‘primer temps’.

Subtítol núm. 2	
TCR 00:01:06,358 – 00:01:09,570	
Versió original	You played a solid first period, but you didn’t have anything to show for it yet.
Versió traduïda	Has jugat un bon primer temps, però no has pogut continuar mostrant-ho.

Taula 6. Subtítol núm. 2 de *Miracle Baby*

Imatge 9. Subtítol núm. 2 de *Miracle Baby*

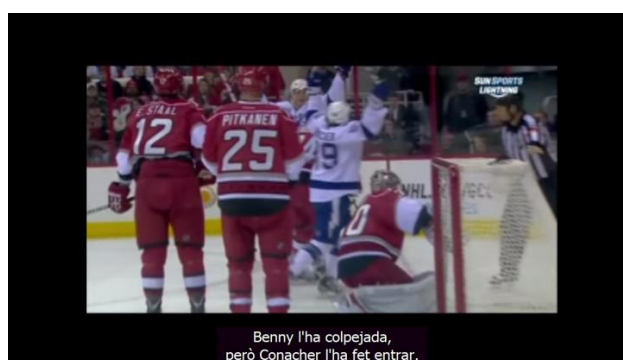
A partir de l’observació de la terminologia d’aquests quatre productes audiovisuals, es podrà veure que la categoria gramatical prototípica dels termes és el substantiu, de manera que el substantiu és la categoria gramatical que més abunda quan ens fixem en els termes. Ara bé, això no significa que no abundin els termes que pertanyen a una altra categoria gramatical. De fet, en aquests productes també ens podem adonar que, quan es

tracta de temàtica esportiva, trobem abundants verbs, ja que l'acció és especialment important quan parlem d'esports. A la taula que hi ha a continuació es poden veure dos exemples de termes que són verbs.

En el cas de *to kick*, el *Diccionari general de l'esport* del Termcat ens ofereix la definició “colpejar fort la pilota amb la part anterior del peu” i ens ofereix els equivalents al català ‘xutar’, ‘picar’ i ‘tustar’ (d’aquest últim ens indica que fa referència exclusivament al rugbi). A més, aquest diccionari també indica que, per exemple, *xutar* és un verb transitiu i el diccionari normatiu (DIEC) indica que es tracta d’un verb intransitiu, de manera que, segons el diccionari normatiu, aquest verb no admetria un complement directe. Així doncs, segons el DIEC, l’oració “xutar la pilota” seria incorrecta. Ara bé, aquesta definició no ens serveix gaire en un esport com l’hoquei en què es fa servir un pal. Així doncs, en aquest cas és més adequat utilitzar el verb *colpejar* que *xutar*, perquè, com s’ha dit, no es fa servir el peu sinó que s’utilitza un pal. En aquest subtítol també es pot veure que s’ha omès informació (*was able to*) que no s’ha considerat rellevant per a poder mantenir els caràcters per línia i la velocitat de lectura. Quant a l’altre verb, es tractaria d’una acció similar perquè també es tracta de colpejar la pilota, però amb la diferència que es fa entrar a la porteria. Es podria traduir com a *marcar*, però així es marca millor el contrast entre les accions dels dos jugadors.

Subtítol núm. 22	
TCR 00:02:04,625 – 00:02:07,878	
Versió original	Benny kicked at it, but Conacher was able to punch it in!
Versió traduïda	Benny l’ha colpejada, però Conacher l’ha feta entrar.

Taula 7. Subtítol núm. 22 de *Miracle Baby*

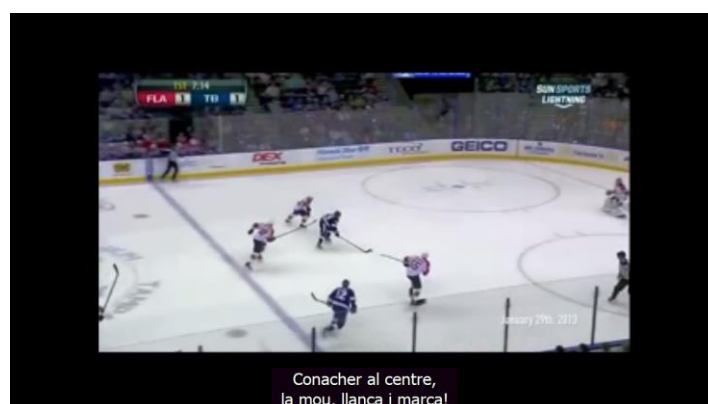

Imatge 10. Subtítol núm. 22 de *Miracle Baby*

A la taula que hi ha a continuació es poden veure altres exemples de termes que pertanyen a la categoria gramatical dels verbs. El que és interessant comentar en aquest subtítol és la conjugació dels verbs perquè és una diferència molt marcada també en la combinació lingüística anglès-català i és especialment important tenir-ho en compte a l'hora de traduir documentals de temàtica esportiva, sobretot durant un partit. Mentre que en anglès se solen utilitzar els gerundis per enumerar aquestes accions, en català els verbs es conjuguen. En aquest cas en tercera persona del singular del present d'indicatiu perquè es tracta d'accions que realitza Cory Conacher durant el partit. Com esmenta la fitxa 4438/11 de l'Optimot, “independentment del fet que el gerundi també pugui presentar altres valors (causal, condicional o concessiu), sol indicar duració o continuïtat”, i aquest no és el cas dels verbs del subtítol de la taula que hi ha aquí sota. A més, es pot veure que s'ha afegit la preposició copulativa *i*, perquè en català és habitual trobar aquests verbs coordinats, mentre que en anglès és habitual trobar la simple enumeració dels verbs.

Subtítol núm. 24	
TCR 00:02:10,631 – 00:02:13,300	
Versió original	Conacher in the middle, swinging it, shooting, score!
Versió traduïda	Conacher al centre, la mou, llança i marca!

Taula 8. Subtítol núm. 24 de *Miracle Baby*

Imatge 11. Subtítol núm. 24 de *Miracle Baby*

A la taula que hi ha a continuació hi ha diverses coses per comentar. En primer lloc, cal comentar la traducció del terme *fertility specialist*. Aquest terme ja havia aparegut en un subtítol anterior i s'havia traduït com a ‘especialista en fertilitat’. Ara bé, es tracta d'una

traducció que ocupa molts de caràcters i en aquesta ocasió no disposem de tants de caràcters com per incloure aquesta traducció exacta. Per aquest motiu i perquè aquest terme ja havia aparegut uns subtítols abans, es va considerar oportú prescindir de la informació de ‘en fertilitat’ i deixar únicament especialista, ja que es pot sobreentendre que està parlant d’un especialista en fertilitat perquè ja ho havia esmentat i perquè acabava de comentar que van arribar a pensar que no podrien tenir un fill biològic.

En aquests subtítols també es pot veure que *have a child biologically* s’ha traduït com a ‘tenir un fill biològic’, de manera que l’adverbi *biologically* s’ha convertit en un adjectiu (*biològic*). Una traducció més exacta seria ‘tenir un fill biològicament’, però es creu que sona més natural dir ‘tenir un fill biològic’ i, a més, ocupa menys caràcters. Per acabar, hi ha la sigla *IVF*. Aquí serà especialment important documentar-se per tal de poder esbrinar què significa la sigla per poder oferir una traducció, ja que podria ser que no es tinguessin els coneixements suficients per saber què significa. A vegades ens trobarem amb sigles que no sabrem com començar a buscar perquè no tenim gaire més informació que la sigla. És per això que ens podrem ajudar del context per saber com es podria fer la cerca. En aquest cas podríem intentar posar al cercador “have a child biologically through IVF” i veure què ens surt. Si anem mirant els diferents enllaços que surten, veurem que les sigles *IVF* fan referència a ‘in vitro fertilisation’. Ara bé, una altra opció possiblement més eficaç seria posar directament al buscador “IVF meaning” i les primeres opcions que ens sortiran ja ens indicaran a què fa referència la sigla. L’equivalent d’*in vitro fertilisation* seria ‘fecundació in vitro’ i la sigla corresponent seria ‘FIV’. Així doncs, el problema rau en la utilització o la no-utilització de la sigla. Com que és important tenir en compte que el públic no necessàriament serà especialista en la matèria i, per tant, no coneixerà el significat d’aquestes sigles en català, s’ha trobat que era més oportú traduir aquestes sigles com a ‘in vitro’.

Subtítols núm. 176 i 177	
TCR 00:12:04,600 – 00:12:11,857	
Versió original	We went to a fertility specialist. We found out we could have a child biologically through IVF.
Versió traduïda	Subtítol 176: Llavors, vam anar a un especialista Subtítol 177: i vam descobrir que podríem tenir un fill biològic mitjançant in vitro.

Taula 9. Subtítols núm. 176 i 177 de *Miracle Baby*

Imatge 12. Subtítol núm. 176 de *Miracle Baby*

Imatge 13. Subtítol núm. 177 de *Miracle Baby*

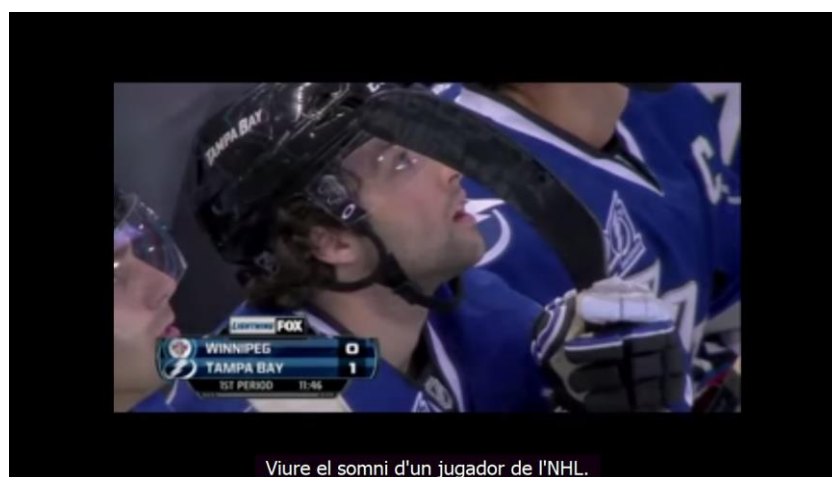
En el gènere documental la utilització de sigles és bastant freqüent i cal tenir present que els errors comesos amb la traducció de sigles són molt habituals en una traducció de l'anglès al català, ja que moltes vegades la sigla en català no sol coincidir amb la sigla en anglès. És per això que és imprescindible fer una tasca prèvia de documentació per tal de saber com s'ha de traduir una sigla. Hi ha sigles que són molt conegudes i la seva traducció no ens suposa gaire problema, però tot i això sempre pot estar bé comprovar a què fa referència cada sigla per tal de no cometre cap error. Per exemple, mentre que en anglès parlem de l'UN (United Nations), en català parlem de l'ONU (Organització de les Nacions Unides). En aquest exemple veiem que fins i tot en català a la sigla hi apareix un mot més. Ara bé, l'únic problema que comporten les sigles no és la traducció de les sigles en si, sinó també l'apostrofació d'aquestes sigles, de manera que hem de tenir en compte quines són les regles d'apostrofació de les sigles a l'hora de proposar una traducció. En el cas que s'acaba de posar, la sigla en català de l'Organització de les

Nacions Unides (ONU) s'apostrofa perquè, en general, l'article en singular, tant si és masculí com femení, s'apostrofa davant les sigles que comencen en vocal, tant si la pronunciació és sil·làbica com lletrejada.

Ara bé, les sigles segueixen les normes d'apostrofació generals, de manera que, per exemple, l'article femení no s'apostrofa davant les sigles femenines que comencen per *i* o *u* àtones si les sigles es llegeixen com si fossin un mot, encara que puguin estar precedides d'una *hac*, i tampoc no s'apostrofa davant les sigles que es llegeixen lletra per lletra que comencen per *i* o *u*, encara que també puguin estar precedides d'una *hac*. Pel que fa a l'apostrofació de les sigles, cal tenir en compte, també, que s'apostrofen les sigles que es lletregen i que es pronuncien amb un so vocàlic inicial. En el documental *Miracle Baby* hi trobem la sigla en anglès *NHL* (National Hockey League) i ens haurem de documentar per saber quina és la sigla que s'utilitza en català. En aquest cas, la sigla es manté en la llengua original, però el nom complet que la representa sí que es tradueix (Lliga Nacional d'Hoquei). Segons les regles generals d'apostrofació, aquesta sigla s'apostrofa perquè es pronuncia lletra per lletra i el nom de la primera consonant comença amb vocal, tant si l'article és masculí com femení (l'NHL).

Subtítol núm. 13	
TCR 00:01:37,181 – 00:01:39,600	
Versió original	Living the dream of an NHL player.
Versió traduïda	Viure el somni d'un jugador de l'NHL.

Taula 10. Subtítol núm. 13 de *Miracle Baby*

Imatge 14. Subtítol núm. 13 de *Miracle Baby*

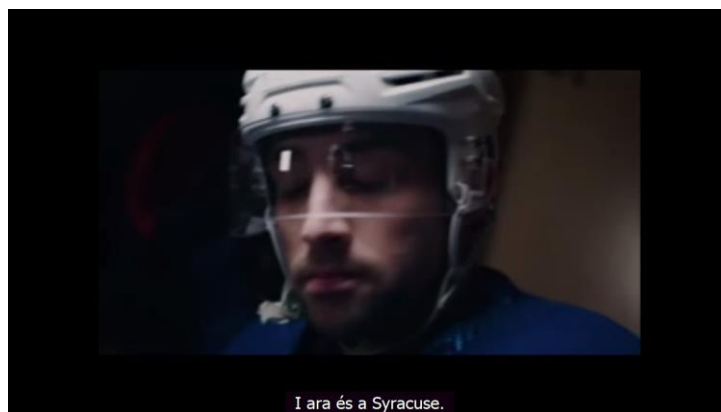
- Noms propis

Un altre problema bastant freqüent que ens podem trobar a l'hora de traduir productes audiovisuals del gènere documental és la traducció dels noms propis. Pel que fa a la traducció dels noms propis, en aquest cas s'ha optat per no traduir en cap cas els noms propis que facin referència a noms propis de persones (antropònims), de manera que, per exemple, en el documental de *Miracle Baby* es mantenen tant el nom de Cory Conacher com el de Teddy Purcell. També s'ha considerat que no s'havien de traduir els equips d'hoquei que es mencionen Ara bé, es va decidir que sí que es traduirien els noms propis que fessin referència a llocs (topònims) si tenien tradició en català, però també s'hauria d'analitzar cada cas concret. A l'hora de traduir topònims s'ha d'anar molt amb compte perquè és fàcil confondre's i pensar que es refereix a un lloc i, de fet, fa referència a un altre.

Pot ser un dels casos amb el topònim que s'exposa a la taula que hi ha a continuació. Ens podríem pensar que Syracuse fa referència a la ciutat que hi ha a l'est de l'illa de Sicília, que en català coneixem com a Siracusa. Ara bé, no fa referència a aquesta ciutat, sinó a la ciutat que hi ha a l'estat de Nova York dels EUA, la capital del comtat d'Onondaga. D'aquesta manera, és important comprovar que la ciutat a la qual ens referim és la ciutat que hi ha als EUA i no la ciutat de Sicília, ja que els noms en anglès coincideixen per a les dues ciutats, però en català la ciutat que hi ha a l'est de Sicília és Siracusa, però el nom propi de la ciutat dels EUA no es traduiria, perquè no té tradició en català, de manera que en aquest cas és molt important saber a quina de les dues ciutats es refereix. En aquest cas, és bastant clar a quina de les dues ciutats fa referència i es podria deduir pel context.

Subtítol núm. 47	
TCR 00:03:33,714 – 00:03:35,924	
Versió original	He's in Syracuse right now.
Versió traduïda	I ara és a Syracuse.

Taula 11. Subtítol núm. 47 de *Miracle Baby*

Imatge 15. Subtítol núm. 47 de *Miracle Baby*

Pel que fa a la traducció de noms propis, també es va considerar que no calia traduir els noms propis d'equips esportius, ja que, en general, no se solen traduir, però sí que es traduiria el nom propi de la ciutat on té la seu si també hi apareix i té tradició en català. En les taules que hi ha a continuació, es pot veure que l'equip d'hoquei Tampa Bay no s'ha traduït, perquè s'ha optat per no traduir els noms propis dels equips esportius, i es pot veure com el nom de la copa tampoc no s'ha traduït (Stanley), però el mot *Cup* sí que s'ha traduït, de manera que *Stanley Cup* s'ha traduït com a *Copa Stanley*.

Subtítol núm. 14	
TCR 00:01:39,725 – 00:01:44,062	
Versió original	You want to not only play in the NHL, but you wanna have a chance to with the Stanley Cup.
Versió traduïda	No només vols jugar a l'NHL, sinó que somies guanyar la Copa Stanley.

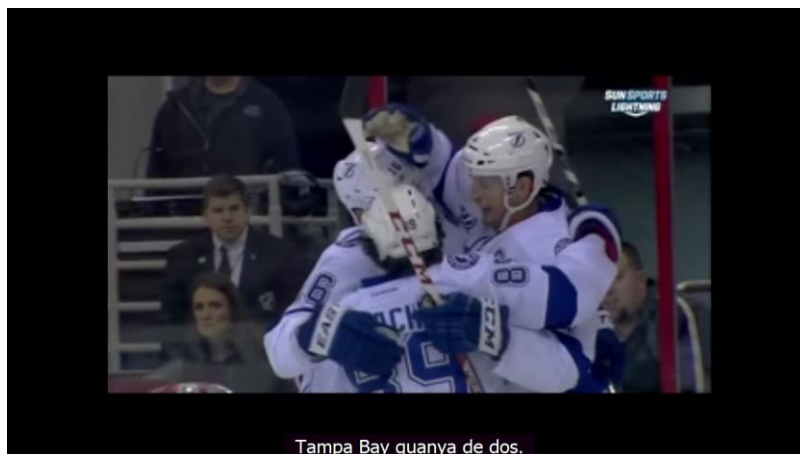
Taula 12. Subtítol núm. 14 de *Miracle Baby*

Imatge 16. Subtítol núm. 14 de *Miracle Baby*

Subtítol núm. 23	
TCR 00:02:08,003 – 00:02:10,506	
Versió original	Tampa Bay with a two nothing head.
Versió traduïda	Tampa Bay guanya de dos.

Taula 13. Subtítol núm. 23 de *Miracle Baby*

Imatge 17. Subtítol núm. 23 de *Miracle Baby*

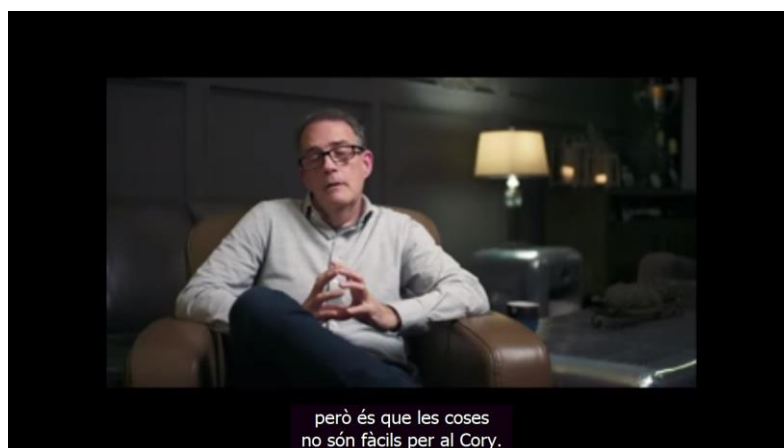
Relacionat amb el cas dels noms propis de persona (antropònims), per tal de poder respectar els caràcters per línia i la velocitat de lectura, és molt habitual prescindir del cognom de la persona a la qual ens estem referint i així no eliminem informació que pot ser més rellevant per a l'escena. Això es pot fer sobretot quan ja s'ha introduït aquella persona amb el seu nom i cognom/s, però no és convenient ometre el cognom la primera vegada que es presenta la persona. A la taula que hi ha a continuació es pot veure un cas en el qual s'ha optat per ometre el cognom de Cory Conacher.

Subtítols núm. 35 i 36	
TCR 00:02:49,586 – 00:02:56,468	
Versió original	I've always thought that he's got a couple bad breaks here and there, but you know, there's no violins out for Cory Conacher.
Versió traduïda	Subtítol 35: Sempre he pensat que té algun moment fluix, Subtítol 36: però és que les coses no són fàcils per al Cory.

Taula 14. Subtítols núm. 35 i 36 de *Miracle Baby*

Imatge 18. Subtítol núm. de *Miracle Baby*

Imatge 19. Subtítol núm. 36 de *Miracle Baby*

- Pronom personal *you*

Una de les dificultats més habituals a l'hora de traduir qualsevol producte audiovisual de l'anglès al català és la traducció del pronom personal fort *you*, perquè en català el pronom personal *you* pot ser tant singular com plural. Mentre que en anglès només es disposa d'un pronom per a la segona persona del singular i la segona persona del plural, independentment del gènere de la persona, en català tenim pronoms diferents per a la segona persona del singular (*tu*) i la segona persona del plural (*vosaltres*), també independentment del gènere de la persona. A vegades la traducció al català d'aquest pronom pot resultar confosa perquè ens podem referir tant a una sola persona (*tu*) com a un col·lectiu (*vosaltres*). Així doncs, hem de fixar-nos molt bé en el context per tal de poder saber si ens referim a una persona o a diverses persones i triar bé el pronom.

A la taula que hi ha a continuació es pot veure un exemple d'un dels casos en els quals la traducció d'aquest pronom pot generar certa confusió, perquè a primera vista podríem pensar que es podria referir tant només a Cory Conacher com a l'equip. Ara bé, es tracta d'un fragment d'una entrevista que van fer a Cory Conacher després de jugar un partit d'hoquei i es dirigeix només a ell, així que podríem pensar que per aquest motiu seria més adequat que en català s'utilitzés la segona persona del singular (*tu*). En català hi ha ocasions en què el pronom personal fort es pot ometre, ja que la persona ja es marca amb la flexió del verb, i en els casos de la taula el pronom és totalment prescindible i, per tant, el pronom s'omet.

Subtítol núm. 2	
TCR 00:01:06,358 – 00:01:09,570	
Versió original	You played a solid first period, but you didn't have anything to show for it yet.
Versió traduïda	Has jugat un bon primer temps, però no has pogut continuar mostrant-ho.

Taula 15. Subtítol núm. 2 de *Miracle Baby*

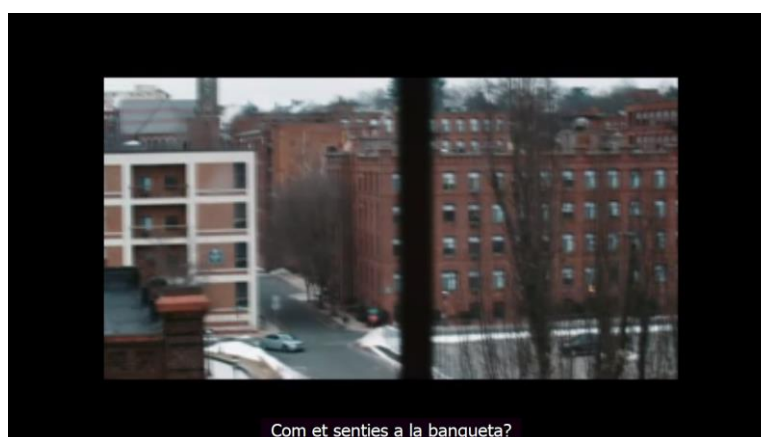
Imatge 20. Subtítol núm. 2 de *Miracle Baby*

De fet, el subtítol anterior al de la taula que hi ha aquí sobre ja es pot veure com es va optar per traduir aquest fragment amb el pronom en segona persona del singular, encara que al text original no hi aparegués el pronom personal “you”, perquè la pregunta anava clarament dirigida a Cory Conacher i se li demanava com s'havia sentit des de la banqueta, ja que hi havia estat. Es tractava d'una entrevista que li feies just després d'acabar de jugar un partit. Així doncs, com que aquesta pregunta va dirigida a ell,

encara resulta més evident que en el subtítol següent el pronom personal sigui en segona persona del singular en lloc de en segona persona del plural.

Subtítol núm. 1	
TCR 00:01:04,898 – 00:01:06,233	
Versió original	How was the feeling on the bench?
Versió traduïda	Com et senties a la banqueta?

Taula 16. Subtítol núm. 1 de *Miracle Baby*

Imatge 21. Subtítol núm. 1 de *Miracle Baby*

- **Grau de formalitat**

Un repte amb el qual és habitual trobar-se a l'hora de subtitular un documental és el tractament dels diferents graus de formalitat. Es podria pensar que, amb una freqüència molt elevada, el grau de formalitat dels diàlegs en un documental és molt elevat, ja que una alta densitat terminològica és una característica pròpia del discurs especialitzat i el text especialitzat és prototípicament formal. A més a més, en molts de documentals són experts en el tema els que comparteixen els seus coneixements i bàsicament és per això que hi trobem una gran quantitat de terminologia. D'aquesta manera, es podrà afirmar que el discurs d'aquests experts serà d'un alt grau de formalitat. Ara bé, en un producte audiovisual de temàtica esportiva no només hi podem trobar intervencions d'experts en l'esport, sinó que també hi podem trobar entrevistes espontànies a familiars i amics dels esportistes i no necessàriament el grau de formalitat en aquestes intervencions serà alt, sinó més aviat col·loquial o familiar.

Pel que fa al documental de *Miracle Baby*, que és el que es comenta en aquesta secció, es pot veure com s'intercalen fragments en els quals un especialista en medicina ens explica en què consisteix la diabetis tipus 1, el tipus de diabetis que pateix el Cory Conacher, amb fragments en els quals els familiars expliquen com és la intimitat del Cory. Pel que fa als trets de col·loquialitat, en aquest documental, per exemple, es pot veure com algunes marques del llenguatge col·loquial desapareixen i, de fet, és freqüent que algunes marques col·loquials no es vegin reflectides en els subtítols perquè, com es veurà en la secció 4.3., les marques de l'oralitat, com ara vacil·lacions, falques, pauses i repeticions, no s'inclouen en els subtítols. S'ha de tenir en compte, també, que els subtítols són escrits per ser llegits com si fossin sentits. Així doncs, el grau de col·loquialitat dels diàlegs originals es veu reduït de manera dràstica, de manera que en els subtítols no es pot gaudir dels trets col·loquials dels quals es pot gaudir si ens fixem en la llengua original del producte.

A les taules que es poden veure a continuació hi ha dos exemples d'un fragment en el qual un especialista en medicina parla sobre la malaltia que pateix el Cory Conacher i, per tant, parlariem d'un alt grau de formalitat i un fragment en el qual Cory Conacher explica una mica la seva experiència i es pot observar que el grau de formalitat és més aviat col·loquial.

Subtítols núm. 112, 113, 114 i 115	
TCR 00:08:06,445 – 00:08:16,997	
Versió original	Type 1 diabetes, which is what we are talking about in the case of Cory, is an autoimmune condition that destroys the insulin-producing cells of the pancreas.
Versió traduïda	Subtítol 112: La diabetis tipus 1, Subtítol 113: que és la que pateix el Cory, Subtítol 114: és una malaltia autoimmune Subtítol 115: que destrueix les cèl·lules productores d'insulina del pàncrees.

Taula 17. Subtítols núm. 112, 113, 114 i 115 de *Miracle Baby*

La diabetis tipus 1,

Imatge 22. Subtítol núm. 112 de *Miracle Baby*

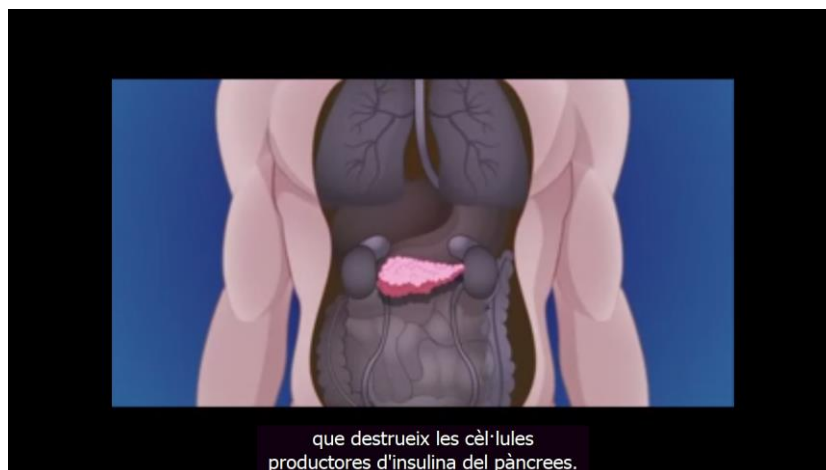
que és la que pateix el Cory,

Imatge 23. Subtítol núm. 113 de *Miracle Baby*

és una malaltia autoimmune

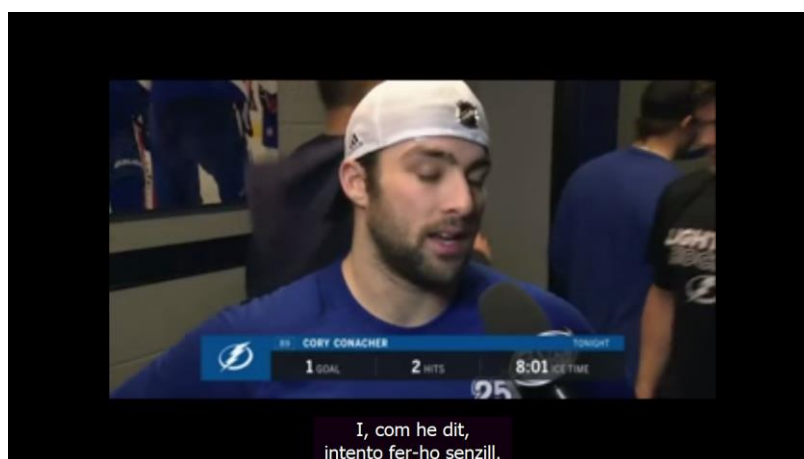
Imatge 24. Subtítol núm. 114 de *Miracle Baby*

Imatge 25. Subtítol núm. 115 de *Miracle Baby*

Subtítol núm. 7	
TCR 00:01:19,162 – 00:01:23,000	
Versió original	And you know just you know, like I said, keeping things simple.
Versió traduïda	I, com he dit, intento fer-ho senzill.

Taula 18. Subtítol núm. 7 de *Miracle Baby*

Imatge 26. Subtítol núm. 7 de *Miracle Baby*

4.2. Reptes estètics

- Tipus de lletra: la cursiva

Per a la subtitulació dels documentals de temàtica esportiva, també és molt important conèixer les convencions formals dels diferents tipus de lletra, és a dir, les funcions

específiques que té assignades cada tipus de lletra. Així doncs, en aquest apartat es parlarà de quan es farà servir sobretot la lletra cursiva perquè la negreta i la versaleta tenen uns usos molt limitats en la subtitulació, però la cursiva es fa servir de manera molt habitual. A part dels usos que té la lletra cursiva fora del que és pròpiament la subtitulació, com ara per escriure estrangerismes, llatinismes o paraules que tinguin un ús metalingüístic, en la subtitulació en general, la lletra cursiva s'utilitza per a les veus en *off*, les cançons, els pensaments, àudio que provingui d'un aparell electrònic (televisor, ràdio, altaveus) o qualsevol intervenció d'un personatge que estigui fora de l'escena.

Ara bé, en els documentals d'esports hi pot aparèixer una veu en *off* amb una freqüència molt elevada, i també hi podem detectar moltes intervencions de personatges que no es troben a escena, sobretot les intervencions dels comentaristes esportius, i àudio que prové d'aparells electrònics. D'aquesta manera, en la subtitulació el gènere documental de temàtica esportiva és habitual prescindir de l'ús de la cursiva perquè són molts els subtítols en els quals es podria aplicar aquest tipus de lletra, que resulta més incòmode de llegir que la lletra rodona. En el cas del documental *Miracle Baby*, si haguéssim d'escriure en cursiva tot el que en principi s'ha d'escriure en cursiva en els subtítols, hi hauria una quantitat altíssima de subtítols escrits en cursiva i això pot resultar molt molest per a l'espectador. De fet, el documental ja comença amb les intervencions de personatges que no apareixen a la pantalla fins uns segons més tard. Es tracta d'un fragment d'una entrevista que van fer a Cory Conacher després de jugar un partit d'hoquei. A continuació, es mostra un tros del partit d'hoquei que acabava de jugar, però encara es pot sentir l'entrevista que li fan. Tots els subtítols en els quals Cory Conacher parla sense aparèixer a la pantalla, haurien d'estar escrits en cursiva, però, per no tenir tants de subtítols escrits en cursiva, s'ha optat per escriure en rodona les veus en *off*, les intervencions que provenen de personatges que estan fora de la pantalla i l'àudio que prové dels altaveus.

- Els inserts

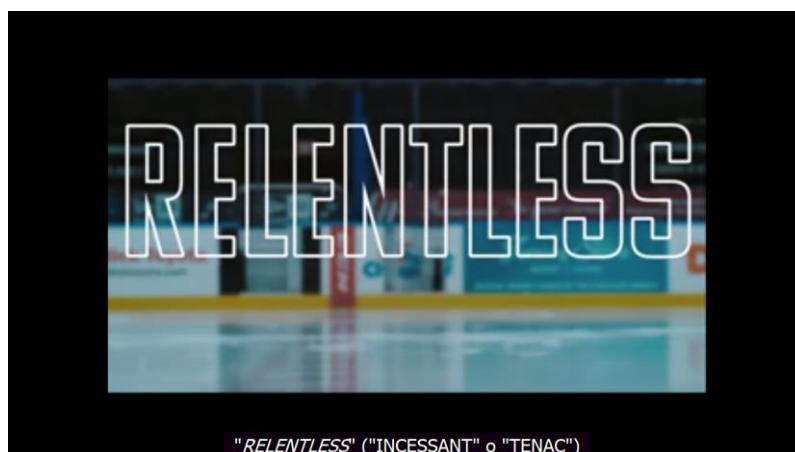
En el gènere documental de temàtica esportiva és molt freqüent trobar una alta quantitat d'inserts, siguin rètols, titulars o cartells, i la seva traducció és molt important perquè en moltes ocasions poden presentar molta informació a l'espectador. Cal dir, però, que les

dificultats amb les quals ens podem trobar a l'hora de subtitular-los també són moltes, no només per la traducció de la terminologia sinó també per les limitacions espacials i temporals. En el cas del documental *Miracle Baby* es va decidir crear un altre arxiu de subtítols perquè hi havia molts d'inserts que es trepitjaven amb diàlegs i es va creure que la subtitulació seria més fàcil si es generava una pista secundària. Un aspecte que cal tenir molt en compte és que, en general, la traducció dels inserts s'escriu en majúscules, així com la traducció dels títols i intertítols, però, a vegades, quan els inserts són molt llargs s'opta per prescindir de les lletres majúscules perquè, a part que ocupen més espai que les lletres minúscules, la seva lectura és més difícil. Díaz Cintas i Remael (2007) expliquen que els subtítols mai no haurien de dominar la pantalla i és per això que s'ha d'evitar l'ús de les majúscules, de manera que només s'escriuran en lletres majúscules els títols, els senyals, els grafits, els titulars, les marques, els missatges a monitors i els inserts que siguin relativament curts.

Com s'ha dit, per al documental *Miracle Baby* es va crear un altre arxiu de subtítols amb tots els inserts que hi apareixien perquè eren molts i es trepitjaven amb els diàlegs. En aquesta pista secundària s'hi ha inclòs, clarament, el títol del documental (*Miracle Baby*). Com que el documental està dividit en capítols, també hi trobem la traducció dels inserts que fan referència als diferents capítols. Un insert que s'ha considerat que és especialment interessant comentar és el que s'ha inclòs en els subtítols 228, 229 i 230 i que es pot veure en la taula que hi ha a continuació. Aquest insert presentava una certa dificultat perquè es tractava d'oferir la traducció d'una paraula que, a més, anava seguida dels seus dos significats. A la taula que hi ha a continuació es poden llegir els dos significats que s'oferien d'aquesta paraula: *relentless*. El principal problema que es pot detectar és que en català fem servir dues paraules diferents per als dos significats que té la paraula *relentless* en anglès, de manera que s'hauran d'oferir aquestes dues paraules com a traducció de *relentless*, una per a cada significat. D'aquesta manera, quan en la pantalla apareix aquesta paraula en majúscules, es va considerar que la millor opció seria incloure entre parèntesis les dues opcions de traducció per als dos significats i després per als significats afegir la paraula abans seguida de dos punts, tal com es pot veure a la taula. A més a més, en català la manera d'escriure definicions és diferent i s'ha de tenir en compte com se solen definir els adjectius per incloure la definició. Es va observar que moltes vegades els adjectius es definien com a "dit de..." i és per això que aquests dos adjectius s'han definit així.

Subtítols núm. 228, 229 i 230	
TCR 00:15:10,285 – 00:15:21,964	
Versió original	RELENTLESS adjective 1. something bad that never seems to stop or improve 2. determined and never stopping your attempts to achieve something
Versió traduïda	Subtítol 228: “<i>RELENTLESS</i>” (“INCESSANT” O “TENANÇA”) Subtítol 229: INCESSANT: DIT D’UNA COSA DOLENTA QUE NO PARA NI MILLORA Subtítol 230: TENANÇA: DIT D’UNA PERSONA DECIDIDA I QUE NO ABANDONA ELS SEUS PROPÒSITS

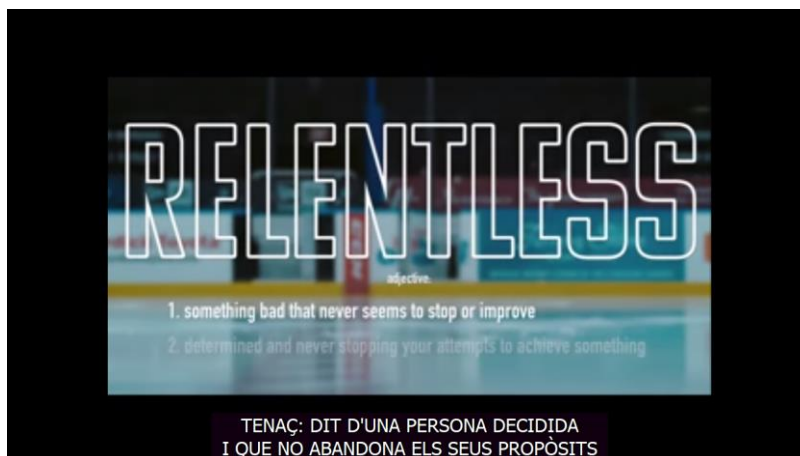
Taula 19. Subtítols núm. 228, 229 i 230 de *Miracle Baby*

Imatge 27. Subtítol núm. 228 de *Miracle Baby*

Imatge 28. Subtítol núm. 229 de *Miracle Baby*

Imatge 29. Subtítols núm. 230 de *Miracle Baby*

- Puntuació

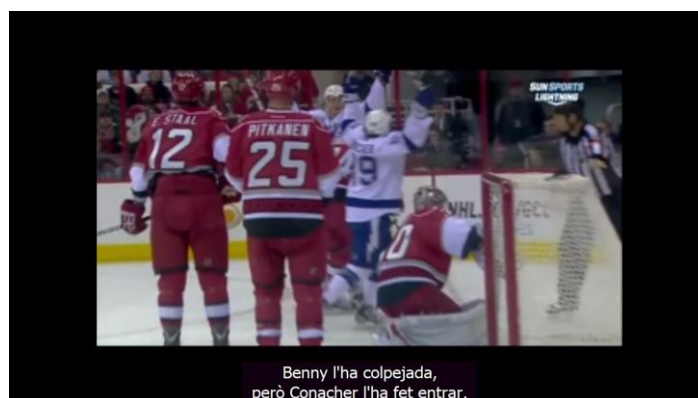
Encara que no sigui un problema exclusiu dels documentals, és important presentar breument les dificultats habituals relacionades amb les diferències de puntuació en la combinació lingüística anglès-català. La puntuació és un problema freqüent amb el qual ens podem trobar a l'hora de traduir qualsevol text de l'anglès al català, ja que no sempre s'utilitzen els mateixos signes de puntuació en els mateixos contextos. Així doncs, haurem de tenir present quins són els signes de puntuació que s'utilitzen en cada llengua en cada context determinat.

El signe de puntuació que més problemes ens pot portar a l'hora de subtitular és el signe d'exclamació, però també caldrà que ens fixem en les comes i els punts, perquè hi haurà vegades en què no coincidiran. El problema del signe d'exclamació és que en anglès aquest signe de puntuació sol utilitzar-se amb una freqüència molt més elevada que en català, perquè en anglès l'estil tendeix a ser molt més directe que en català. En els documentals de temàtica esportiva aquest signe de puntuació és especialment important, sobretot quan es tracta de la retransmissió d'un esdeveniment esportiu. Així doncs, en el discurs d'un comentarista esportiu trobarem aquest signe de puntuació amb molta freqüència, però la seva utilització s'evitarà si es creu pertinent, encara que en el guió o arxiu de subtítols original en anglès hi aparegui.

A la taula que hi ha a continuació es pot veure un exemple de la substitució d'un signe d'exclamació per un punt que marca el final de l'oració.

Subtítol núm. 22	
TCR 00:02:04,625 – 00:02:07,878	
Versió original	Benny kicked at it, but Conacher was able to punch it in!
Versió traduïda	Benny l'ha colpejada, però Conacher l'ha feta entrar.

Taula 20. Subtítol núm. 22 de *Miracle Baby*

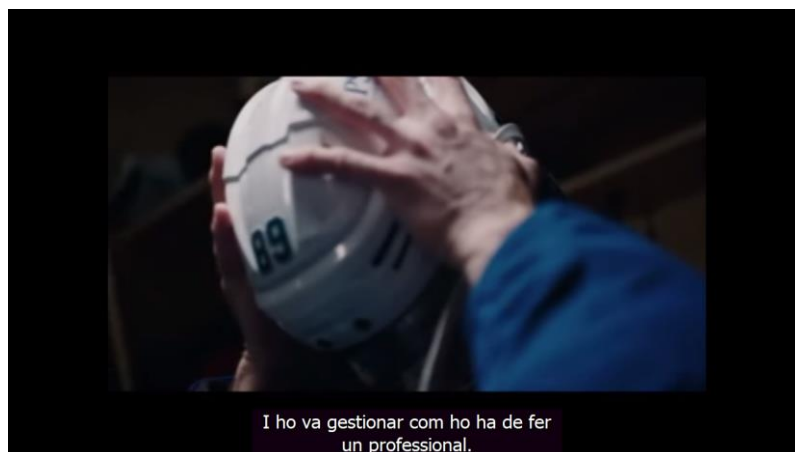

Imatge 30. Subtítol núm. 22 de *Miracle Baby*

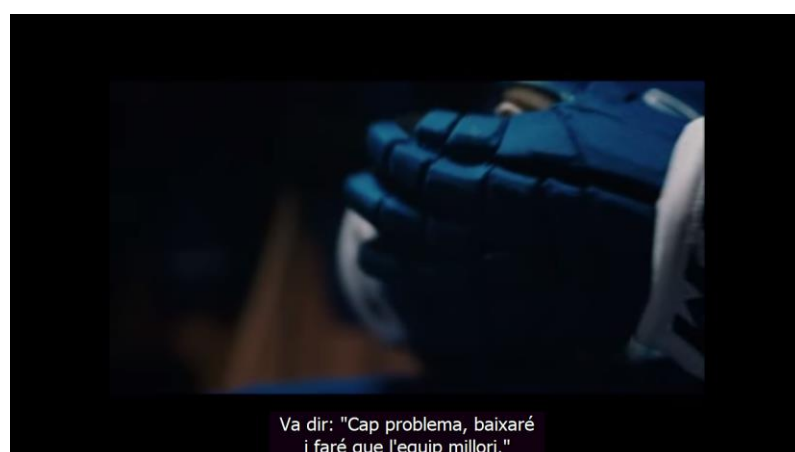
De fet, hem de posar especial atenció també a les comes i als punts finals d'oració, ja que no sempre coincidiran en anglès i en català. A la taula que hi ha a continuació es pot veure un exemple en què en anglès s'utilitza una conjunció copulativa per a coordinar dues oracions (*and*) i, en canvi, en català s'ha optat per escriure un punt i que siguin dues oracions independents. L'exemple que hi ha a la taula següent també serveix per comentar una altra qüestió: mentre que en anglès les cites textuais s'introdueixen amb una coma, en català les cites textuais s'introdueixen amb dos punts. Ara bé, això és si ens fixem amb el guió escrit. Cal tenir en compte que en traducció audiovisual el guió és un suport i que es tradueix més aviat a partir de la imatge.

Subtítols núm. 45 i 46	
TCR 00:03:25,873 – 00:03:33,589	
Versió original	And he handles it the way a real professional does and said, "No problem, I'll go down and I'll make the team better down there."
Versió traduïda	Subtítol 45: I ho va gestionar com ho ha de fer un professional. Subtítol 46: Va dir: "Cap problema, baixaré i faré que l'equip millori."

Taula 21. Subtítols núm. 45 i 46 de *Miracle Baby*

Imatge 31. Subtítol núm. 45 de *Miracle Baby*

Imatge 32. Subtítol núm. 46 de *Miracle Baby*

Finalment, pel que fa a la puntuació, és oportú comentar també, encara que no sigui exclusiu del gènere documental, que s'ha optat per afegir el signe d'interrogació inicial en el cas que la pregunta no es formuli en un mateix subtítol. Això es pot veure en l'exemple de la taula que hi ha a continuació, en què la pregunta ocupa tres subtítols. S'ha optat per afegir-lo perquè és important marcar i, per tant, deixar clar des del principi que es tracta d'una pregunta.

Subtítols núm. 100, 101 i 102	
TCR 00:07:23,944 – 00:07:32,786	
Versió original	Why would Cory put himself in jeopardy as a small guy to go against these massive, big, strong guys that are a foot taller than him in some cases?
Versió traduïda	Subtítol 100: ¿Per què el Cory es posaria en perill, sent petit,

	Subtítol 101: encarant-se contra aquests païos enormes, Subtítol 102: que de vegades li passen un pam i mig?

Taula 22. Subtítols núm. 100, 101 i 102 de *Miracle Baby*

Imatge 33. Subtítol núm. 100 de *Miracle Baby*

Imatge 34. Subtítol núm. 101 de *Miracle Baby*

Imatge 35. Subtítol núm. 102 de *Miracle Baby*

- Indicacions estètiques per a la subtitulació

El festival en el qual s'han de projectar aquests quatre productes audiovisuals, el BCN Sports Film Festival 2020, no va donar gaires indicacions estètiques per fer la subtitulació dels productes, perquè va comentar que ja els anava bé el format estàndard d'entrega que feien servir a Encanal-Charada SCP, que és amb lletra Arial de mida 58 i amb un *outline* de 4 píxels, amb els subtítols situats 90 píxels per damunt de la línia base (això sempre amb vídeos HD 1920 x 1080). Aquest festival sí que, a vegades, per a sessions infantils, demana a l'empresa de subtitulació que posin una mida de lletra més grossa, i llavors ho posen amb mida 70. Aquesta és l'única indicació estètica que el festival dona, a part de fer-los posar la indicació "Amb el suport de la Direcció General de Política Lingüística" al final dels crèdits de cada producte, sempre que hi hagi temps suficient per posar-ho, ja que a vegades hi ha diàlegs durant els crèdits i llavors no hi ha moment per posar-ho. Així doncs, per exemple, pel que fa a l'ús dels guions per als diàlegs, el festival no va donar cap indicació i la subtitulació es va fer segons el criteri de l'empresa: posar dos guionets si hi havia dues intervencions de dos personatges en un mateix subtítol.

4.3. Altres reptes

- Oralitat

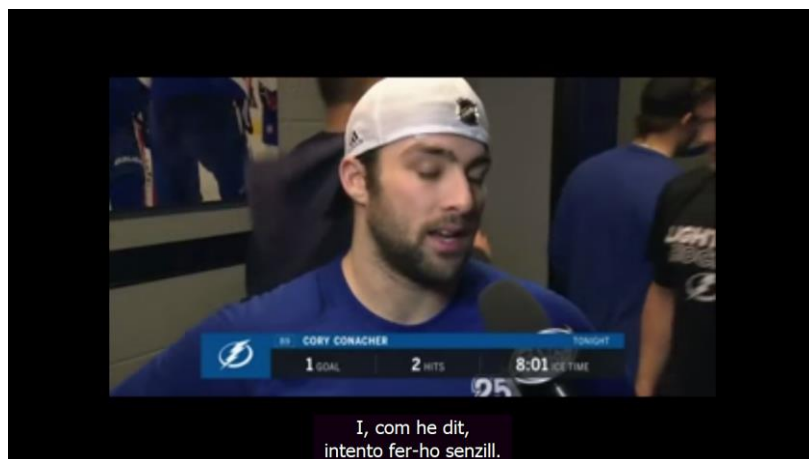
Una altra de les dificultats de la traducció del gènere documental és que moltes vegades no es disposa d'un guió escrit que els diferents personatges interpretaran, sinó que els personatges parlen en directe davant la càmera de manera espontània. Així doncs, en els documentals l'oralitat hi té un paper molt rellevant i, per aquest motiu, és habitual trobar marques d'oralitat en el discurs dels personatges, que moltes vegades s'ometran en els subtítols, perquè en els subtítols no és habitual deixar-hi marques d'espontaneïtat, sigui perquè hi ha una limitació d'espai i de temps o per facilitar la lectura i la comprensió. La tasca de traducció pot resultar difícil en el cas de les entrevistes espontànies, perquè, encara que l'entrevistat conegui amb profunditat el tema del qual està parlant, el traductor haurà de fer que el text dels subtítols sigui coherent i estigui cohesionat. Així, en els subtítols s'eliminaran vacil·lacions, repeticions, falques i errors gramaticals.

En la taula que hi ha a continuació es pot veure un exemple clar d'omissió d'aquestes marques d'oralitat que es poden trobar en les entrevistes espontànies i que es poden ometre sense problemes perquè no aporten informació al discurs. D'aquesta manera, en un discurs tan ràpid com aquest ometre aquests elements ens permetrà poder respectar la velocitat de lectura i els caràcters per línia. En aquest cas es tracta d'una expressió molt habitual (*you know*), l'equivalent català de la qual seria 'saps'. Aquesta expressió només es fa servir per implicar l'altre interlocutor en la conversació i ni tan sols es formula amb una entonació interrogativa perquè no li estàs demanant si ho sap o no ho sap. Es tractaria més aviat d'una pregunta retòrica, de manera que l'altra persona continuaria parlant perquè no esperaria cap resposta.

A més a més, pot passar fins i tot que es digui *you know* i que l'altre interlocutor no sàpiga de què estàs parlant. Així doncs, aquesta expressió realment no significa res, de manera que es podria tractar com una falca que dona a l'interlocutor uns segons per pensar el que vol dir. Una altra falca molt habitual en anglès és el "like", que sovint s'utilitza en excés. En el gènere documental també és freqüent trobar-la sobretot durant les entrevistes, en què l'espontaneïtat hi és de manera tan natural. Com es pot veure en la segona taula, també s'eliminen les repeticions, perquè no afegixen informació i també es tracta d'una marca d'oralitat de la qual es pot prescindir perfectament. Finalment, en la tercera taula es pot veure un últim exemple per a *I mean* que també s'omet pels mateixos motius que *you know* i *like*, encara que s'ha de tenir en compte que no sempre aquesta ommissió serà evident perquè hi pot haver certes vegades en què seria més natural que aquesta expressió es traduís.

Subtítol núm. 7	
TCR 00:01:19,162 – 00:01:23,000	
Versió original	And you know, just you know, like I said, keeping things simple.
Versió traduïda	I, com he dit, intento fer-ho senzill.

Taula 23. Subtítol núm. 7 de *Miracle Baby*

Imatge 36. Subtítol núm. 7 de *Miracle Baby*

Subtítols núm. 57, 58 i 59	
TCR 00:04:33,315 – 00:04:44,368	
Versió original	I love like his hand are always near his face and it's like the cutest thing, but he wakes himself up 'cause he's like, like right now.
Versió traduïda	Subtítol 57: M'encanta que tingui les mans a prop de la cara Subtítol 58: i és la cosa més adorable, però es desperta, Subtítol 59: perquè està com ara.

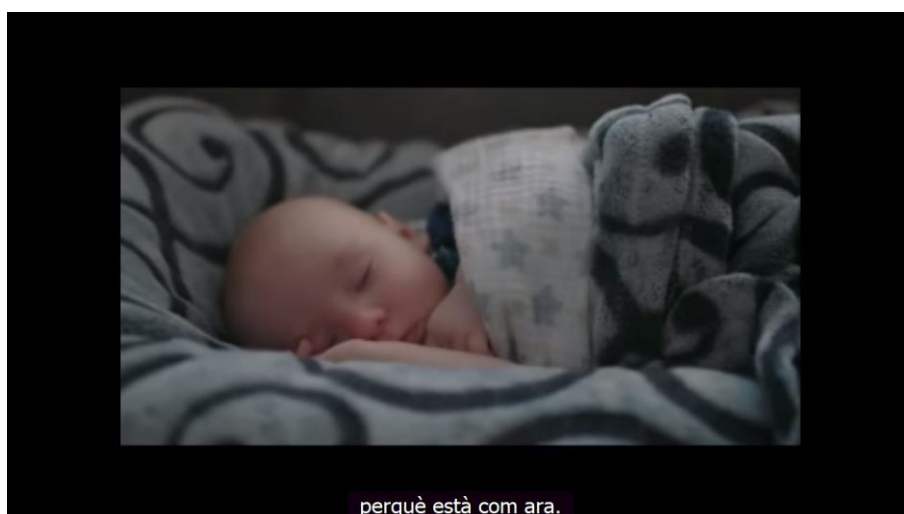
Taula 24. Subtítols núm. 57, 58 i 59 de *Miracle Baby*

Imatge 37. Subtítol núm. 57 de *Miracle Baby*

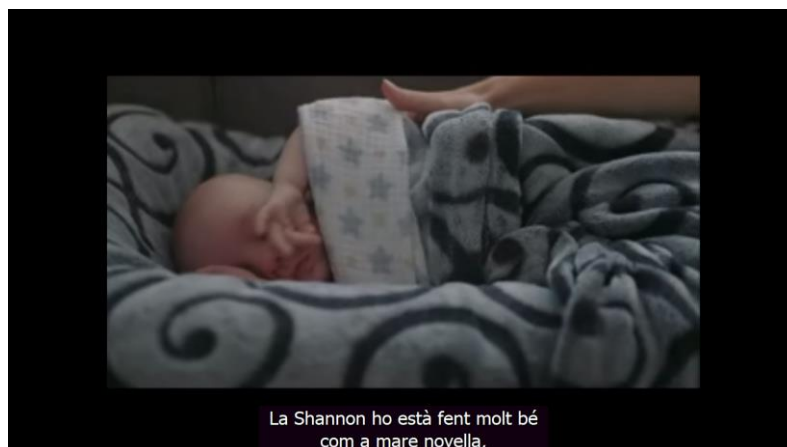
Imatge 38. Subtítol núm. 58 de *Miracle Baby*

Imatge 39. Subtítol núm. 59 de *Miracle Baby*

Subtítols núm. 60 i 61	
TCR 00:04:45,869 – 00:04:54,795	
Versió original	I mean Shannon is doing amazing as a first-time mom because it's not easy when you have the other parent not available.
Versió traduïda	Subtítol 60: La Shannon ho està fent molt bé com a mare novella, Subtítol 61: perquè no és fàcil quan l'altre progenitor no hi és.

Taula 25. Subtítols núm. 60 i 61 de *Miracle Baby*

Imatge 40. Subtítol núm. 60 de *Miracle Baby*

Imatge 41. Subtítol núm. 61 de *Miracle Baby*

No necessàriament totes les omissions que es facin en els subtítols estaran relacionades amb l'oralitat típica del gènere documental, sinó que moltes vegades s'ha de recórrer a l'omissió de certs elements per mantenir la coherència i la cohesió dels subtítols i, a més, mantenir la velocitat de lectura adequada i els caràcters per línia. Fins i tot moltes vegades, a part de certs elements d'una frase, una velocitat de discurs alta ens pot portar a ometre oracions senceres, perquè es pronuncien tan ràpid que s'ha de seleccionar quina és la informació més rellevant per deixar en els subtítols. Així doncs, es poden ometre frases que no aportin informació molt important per a l'escena en qüestió. Per exemple, en la versió original (TCR 00:01:43,220 – 00:01:44,060) l'oració “that’s the ultimate dream” s’ha optat per ometre perquè, si s’incloïa, no hi havia temps suficient per mantenir els caràcters per línia i la velocitat de lectura. Un exemple molt similar és el de la taula que hi ha a continuació, en què veiem que són molts els elements que s’ometen per deixar només la informació que és necessària per entendre bé la situació.

En aquest exemple es pot veure que la tasca de síntesi és molt important a l'hora de traduir documentals.

Subtítol núm. 18 i 19	
TCR 00:01:50,319 – 00:01:58,327	
Versió original	Cory made the team and they gave him a housing letter, which is awesome. That's really the telltale sign that you've made the team and you're gonna be around for the season.
Versió traduïda	Subtítol 18: Van acceptar el Cory i li van donar la carta d'allotjament, Subtítol 19: que indica que has entrat a l'equip i que hi seràs tota la temporada.

Taula 26. Subtítols núm. 18 i 19 de *Miracle Baby*

Imatge 42. Subtítol núm. 18 de *Miracle Baby*

Imatge 43. Subtítol núm. 19 de *Miracle Baby*

- Mesures

Un altre problema bastant habitual en la traducció de documentals és la conversió de les mesures, ja que les mesures no són universals. És necessari, per tant, fer una bona tasca de documentació per tal de saber quin és l'equivalent exacte en la llengua meta, de manera que s'haurà de buscar un bon convertidor de mesures. Cal dir que el públic meta no necessàriament estarà familiaritzat en les mesures de la llengua d'origen i, per aquest motiu, la conversió és necessària. És important que el públic entengui de quina quantitat o de quina altura estem parlant exactament. Entre les mesures que s'haurien de convertir hi podríem trobar longituds, àrees, pes, temperatura, moneda, talles de roba, quantitats per a fer una recepta de cuina, etc. Per exemple, a la taula que hi ha aquí sota es pot veure que hi ha mesures d'alçada (*foot* i *inch*) que no es fan servir en la cultura de la llengua meta i, per tant, s'hauran de trobar els equivalents corresponents.

Pel que fa a *foot* es podria convertir a metres i centímetres, perquè, quan parlem de l'alçada d'una persona, nosaltres fem servir metres i centímetres, encara que una traducció més literal seria 'peu', la unitat anglosaxona de longitud que equival a 30,48 centímetres. Per tant, en la frase que segueix, en la qual apareix el mot *inch*, una traducció adequada seria 'centímetre', perquè és com havíem convertit *foot*, encara que la traducció més literal en aquest cas seria 'polzades', la unitat anglosaxona de longitud que equival a 25,4 mil·límetres. Cal anar amb compte especialment quan el personatge no menciona la unitat de mesura, de manera que només menciona la xifra. En aquest cas encara serà més important documentar-se perquè caldrà esbrinar de quina unitat de mesura s'està parlant per poder fer la conversió.

A part de la tasca de conversió de les mesures, s'ha de fer una tasca de revisió de tots els números i de totes les xifres, ja que són elements que coneix la gran majoria del públic meta i cometre un error amb una xifra o un número perquè no s'ha revisat bé ens pot repercutir molt negativament. Moltes vegades una altra pregunta que ens haurem de fer és si decidim arrodonir la xifra o oferim el resultat exacte. Per prendre aquesta decisió, es podran tenir en compte factors com ara el grau d'especialització i si interessa més l'exactitud o simplement pot ajudar a oferir un resultat aproximat.

Subtítols núm. 98 i 99	
TCR 00:07:17,354 – 00:02:23,819	
Versió original	We have him recorded at five foot eight. He could be a quarter inch so lower than that.
Versió traduïda	Subtítol 98: El tenim registrat com a 1,77, Subtítol 99: però potser és un centímetre menys.

Taula 27. Subtítols núm. 98 i 99 de *Miracle Baby*

Imatge 44. Subtítol núm. 98 de *Miracle Baby*

Imatge 45. Subtítol núm. 99 de *Miracle Baby*

En el cas de la taula de sota, una traducció més literal per a *a foot* seria ‘30 cm’, però potser no es tractava d’una mesura tan exacta, de manera que es va optar per traduir-ho també amb una expressió aproximada en català i més natural, com ara ‘un pam i mig’.

Subtítols núm. 100, 101 i 102	
TCR 00:07:23,944 – 00:07:32,786	
Versió original	Why would Cory put himself in jeopardy as a small guy to go against these massive, big, strong guys that are a foot taller than him in some cases?

Versió traduïda	Subtítol 100: ¿Per què el Cory es posaria en perill, sent petit, Subtítol 101: encarant-se contra aquests païos enormes, Subtítol 102: que de vegades li passen un pam i mig?

Taula 28. Subtítols núm. 100, 101 i 102 de *Miracle Baby*

Imatge 46. Subtítol núm. 100 de *Miracle Baby*

Imatge 47. Subtítol núm. 101 de *Miracle Baby*

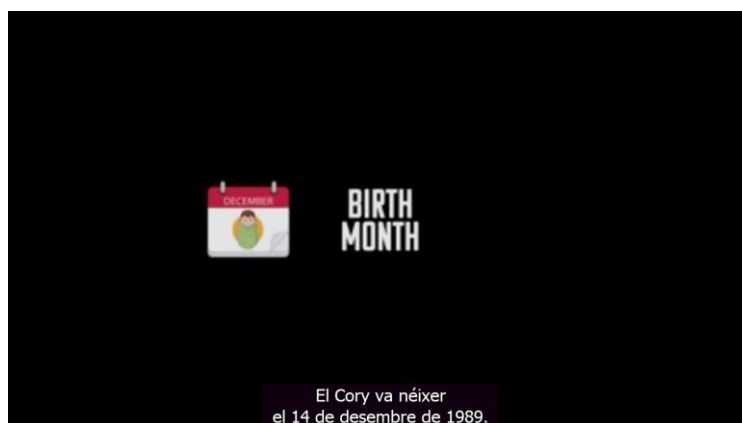
Imatge 48. Subtítol núm. 102 de *Miracle Baby*

- Dates

En els documentals és habitual trobar dates i és per això que hem de tenir en compte que el format de les dates en anglès i en català no és el mateix: mentre que en anglès es fa servir un format mes, dia i any, en català el format és dia, mes i any. A més a més, en català fem servir la preposició *de* per enllaçar el dia amb el mes i amb l'any i en anglès només s'utilitza una coma per separar el dia i l'any, així com es pot veure a la taula que hi ha a continuació. Cal tenir en compte, també, que en anglès es fan servir els números ordinals per escriure el dia, mentre que en català es fan servir els números cardinals. Per acabar, s'ha de recordar que en anglès els mesos (i els dies de la setmana) s'escriuen amb la inicial majúscula, però en català no s'escriuen amb la inicial majúscula.

Subtítol núm. 143	
TCR 00:09:57,639 – 00:10:01,018	
Versió original	Cory was born December 14th, 1989.
Versió traduïda	El Cory va néixer el 14 de desembre de 1989.

Taula 29. Subtítol núm. 143 de *Miracle Baby*

Imatge 49. Subtítol núm. 143 de *Miracle Baby*

4.4. Comparació del documental i els curtsmetratges

En aquests dos darrers apartats es farà una comparació de les principals dificultats que s'han trobat en el documental titulat *Miracle Baby* amb les principals dificultats

trobadres en els tres curtmétratges documentals que també s'han subtitulat per al BCN Sports Film Festival 2020. A partir d'aquesta breu comparació, es veurà si les qüestions més problemàtiques de *Miracle Baby* coincideixen també amb les qüestions més problemàtiques dels tres curtmétratges o bé en els documentals hi trobem alguns problemes que no s'havien pogut detectar en el documental i que també siguin habituals en els documentals de temàtica esportiva.

Si comparem el documental *Miracle Baby* amb el curtmétratge documental *MEME Me: The Secret Life of Levi Hawken*, allò que més crida l'atenció és que el curtmétratge ha requerit una traducció més creativa que el documental. En general, els documentals no necessiten una traducció gaire creativa, sobretot a causa de les qüestions relacionades amb la terminologia, perquè es tracta de trobar l'equivalent exacte d'un determinat terme. Ara bé, hi pot haver documentals de temàtica esportiva que siguin una mica més còmics per un motiu o un altre, com és el cas d'aquest curtmétratge, en què es tracta el cas de Levi Hawken, un patinador de monopatí que es va convertir en un mem i el van començar a anomenar '*Nek Minnit*' guy. De fet, es pot considerar que la traducció d'aquest nom que li van posar és un dels majors reptes amb els quals ens hem hagut d'afrontar en aquest curtmétratge. Això és així perquè en anglès té un significat que s'ha d'intentar recollir també en català: *nek minnit*. A l'*Urban Dictionary* hi trobem les definicions que es poden llegir aquí sota. De fet, l'exemple que apareix en la segona definició és la frase per la qual es coneix a Levi Hawken com a '*Nek Minnit*' guy.

TOP DEFINITION

Nek minute

This line is used for the exaggerated description of a dramatic turn of events in a moment of ones life.

"Nek minute" is often used in a way that leaves the end of the story open, meaning the listener is left to only presume [what had happened](#), though it's not always used like this.

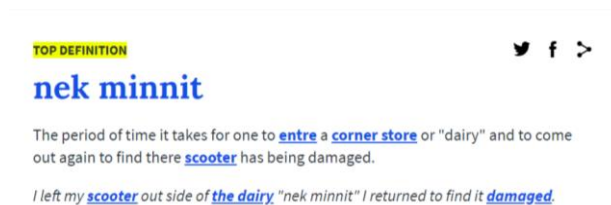
Also the person enlightening you with their wonderful story can replicate what happened themselves.

Can be also pronounced/spelled as "[nek minnit](#)", "[neg](#) minute"

"She said she was on the pill.. [nek minute](#)"

"He said he loved me.. [nek minute](#)"

"I told her it tastes like candyfloss.. [nek minute](#)"

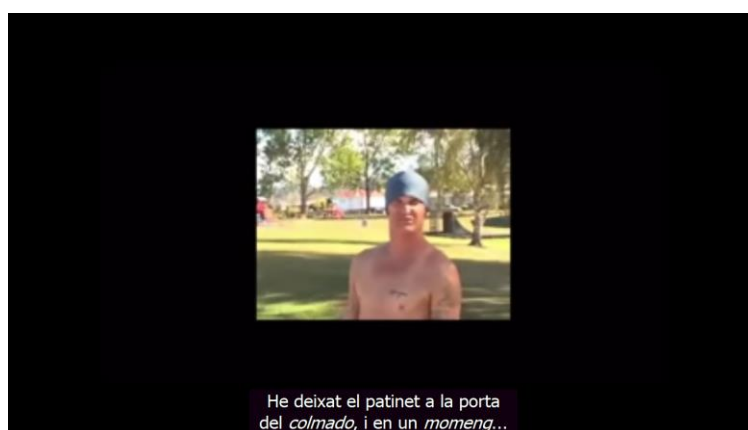

Imatge 50. Definicions de *nek minnit* a l'Urban Dictionary

Era difícil perquè la traducció havia de transmetre la mateixa idea i havia de mantenir la part còmica de l'original. Al final es va optar per traduir-ho com a 'momeng', per fer referència a aquest període de temps breu, així com es pot veure en la taula que hi ha a continuació. No es va escriure amb una *t* final sinó amb una *g* final per mantenir aquest efecte còmic que té l'original i es fa servir la lletra cursiva precisament per marcar que no s'escriu d'aquesta manera. És important fixar-se que quan es refereix a Levi Hawken, *momeng* s'escriu amb la lletra inicial majúscula, perquè es tracta del sobrenom que li van posar a partir de la frase que va dir. A més a més, cal mirar també com es podria traduir *Nek Minnit guy*, és a dir, no solament *Nek Minnit*. En aquest cas s'ha optat per fer-ho rimar i traduir-ho com a 'Neng del Momeng', perquè així també es manté la comicitat. De fet, la primera vegada que escrivim aquest sobrenom l'escriurem entre cometes dobles.

Subtítol núm. 1	
TCR 00:00:06,507 – 00:00:11,512	
Versió original	Left my scooter outside the dairy, Nek Minnit.
Versió traduïda	He deixat el patinet a la porta del <i>colmado</i> , i en un <i>momeng</i> ...

Taula 30. Subtítol núm. 1 de *MEME Me*

Imatge 51. Subtítol núm. 1 de *MEME Me*

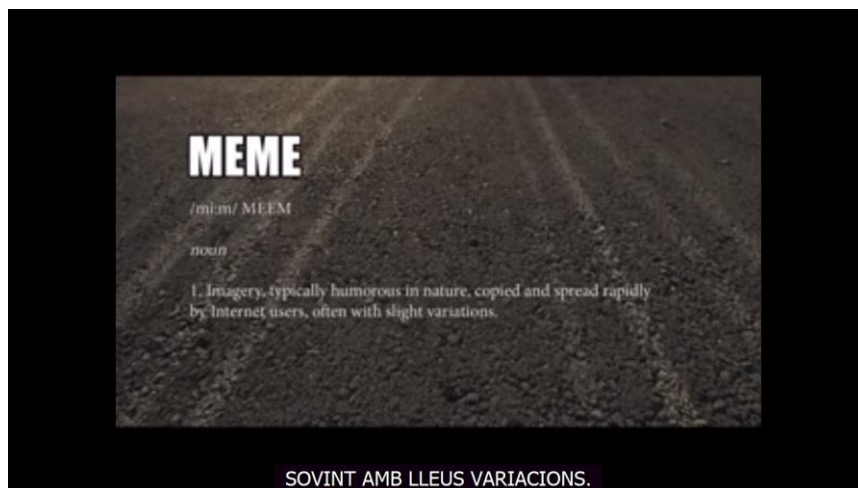
Així com a *Miracle Baby*, en aquest curtmetratge els inserts també suposen un problema. L'insert en què apareix el títol del curtmetratge, *MEME Me*, també requereix una traducció bastant creativa i s'ha optat per traduir-ho com a *Convertiu-me en un mem*. A més a més, com es pot veure en la taula que hi ha aquí sota, la traducció del curtmetratge ha d'incloure la traducció de la definició de *mem*. Fins i tot la paraula *mem* ens podia portar problemes, ja que no és una paraula normativa, però sí que es tracta d'una paraula normalitzada perquè la trobem en en Cercaterm. Com que aquests dos inserts són relativament breus, s'han fet servir lletres majúscules a l'hora de presentar-los damunt la pantalla. En la taula també es pot veure com s'han hagut d'ometre certs elements perquè no es disposava del temps ni de l'espai necessari per incloure-ho tot. S'han omès, perquè es considerava que no era necessari subtitular-ho, la transcripció fonètica i la categoria gramatical, així com alguns adverbis.

Subtítols núm. 5 i 6	
TCR 00:00:23,565 – 00:00:29,363	
Versió original	MEME /mi:m/ MEEM Noun 1: Imagery, typically humorous in nature, copied and spread rapidly by Internet users, often with slight variations.
Versió traduïda	Subtítol 5: MEM: IMATGE HUMORÍSTICA COPIADA I DIFOSA PELS USUARIS D'INTERNET, Subtítol 6: SOVINT AMB LLEUS VARIACIONS.

Taula 31. Subtítols núm. 5 i 6 de *MEME Me*

Imatge 52. Subtítol núm. 5 de *MEME Me*

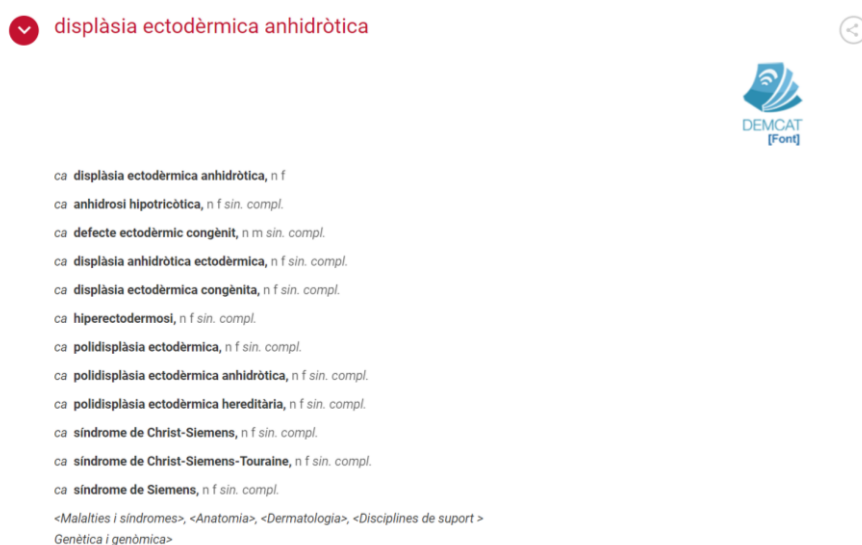

Imatge 53. Subtítol núm. 6 de *MEME Me*

Un altre dels problemes que es va poder detectar ja a *Miracle Baby* va ser la traducció de topònims i antropònims i en aquest mateix curtmetratge també es pot veure que hi apareixen topònims i antropònims que s'han d'analitzar per poder oferir una bona traducció. Pel que fa als antropònims, com en el cas de *Miracle Baby*, s'ha optat per no traduir-los, amb l'excepció de *Nek Minnit*, que en realitat es tracta d'un sobrenom. Quant als topònims, el que s'ha fet ha estat buscar-los a l'ÉsAdir per saber si tenien una traducció en català o si es mantenien amb la mateixa forma que l'original. En els casos d'Auckland i Aotearoa es deixen igual, però New Zealand es tradueix com a Nova Zelanda. Amb relació als noms de monuments i places, el nom comú es pot traduir: és el cas d'*Aotea Square*, traduït com a 'plaça d'Aotea', o el cas de *Terry Stringer's monument*, traduït com a 'monument de Terry Stringer'. Pel que fa a les altres qüestions problemàtiques, també es podria comentar la puntuació en l'estil indirecte. A més a més, també s'ha optat per ometre les onomatopeies i les vacil·lacions (*oh, wow* i *hmmm*) i les falques, com ara *I was like*. Aquest últim en certes ocasions o bé es pot ometre o bé es pot canviar per expressions com ara 'pensava'.

En aquests dos productes audiovisuals que ja s'acaben de comentar es pot veure que la terminologia de temàtica esportiva tampoc no és que hi sigui gaire abundant perquè tant el documental com el curtmetratge se centren amb aspectes més relacionats amb la vida personal i amb la intimitat dels esportistes. Tot i això és important tenir en compte que la terminologia que hi apareix pot presentar certs problemes, de manera que serà imprescindible també fer una tasca exhaustiva de documentació per tal de trobar els equivalents exactes. A més a més, com ja s'ha vist en la secció 4.1.1., en els productes

audiovisuals de temàtica esportiva potser no només es tracta el tema esportiu i és per això que hi poden aparèixer termes d'altres àrees temàtiques, de manera que encara és més important fer una bona tasca de documentació, ja que segurament no estarem familiaritzats en totes les temàtiques que hi puguin aparèixer. De fet, així com a *Miracle Baby*, en el curtmetratge *MEME Me* també hi apareix terminologia mèdica perquè s'explica que Levi Hawken té un trastorn genètic anomenat hiperectodermosi i s'explica què comporta aquest trastorn. Vaig consultar el *Diccionari enciclopèdic de medicina* (DEMCAT) del Termcat i em va sobtar trobar la quantitat de termes sinònims amb els quals es pot anomenar aquest trastorn. Aquí sota, es pot veure totes les formes que apareixen en aquest diccionari. Es va escollir la que ocupa menys caràcters, així com se sol fer habitualment si un terme té dos o més sinònims.

Imatge 54. Sinònims d'*hiperectodermosi* al Termcat

Pel que fa al grau de formalitat de *MEME Me*, cal dir que els trets de col·loquialitat també s'han vist reduïts d'una manera molt dràstica, fins i tot més que el que s'ha pogut veure en la subtitulació del documental *Miracle Baby*. Cal dir que les marques d'oralitat són més notables en aquest curtmetratge que en el documental, perquè es podria dir que el grau de formalitat dels diàlegs d'aquest curtmetratge és encara més baix. De fet, el patinador protagonista d'aquest curtmetratge es va convertir en un mem a causa de la seva manera de parlar, d'un comentari que va fer. Com s'ha dit en aquesta mateixa secció, s'ha realitzat una traducció creativa per tal de mantenir el mateix efecte que l'original, però alguns trets col·loquials s'han eliminat. Això es pot veure perfectament en la taula que hi ha a continuació.

Subtítols núm. 12 i 13	
TCR 00:01:00,561 – 00:01:08,735	
Versió original	I actually had the intention of doing comedy but then when it happened I was like, hmmm, I'm not so sure about this.
Versió traduïda	Subtítol 12: En realitat, tenia la intenció de fer comèdia, Subtítol 13: però, quan va passar, ja no n'estava tan segur.

Taula 32. Subtítols núm. 12 i 13 de *MEME Me*

Imatge 55. Subtítol núm. 12 de *MEME Me*

Imatge 56. Subtítol núm. 13 de *MEME Me*

Finalment, cal comentar que en el curtmetratge documental *My Son* hi ha alguns diàlegs en àrab i la traducció s'ha fet a partir de subtítols en anglès. En la secció que hi ha a continuació es farà una breu reflexió sobre les dificultats amb les quals ens podem trobar a l'hora de realitzar una traducció pivot. A més a més, en la propera secció també es comentarà el curtmetratge documental *Numero 10*, que té la particularitat que la seva

llengua original és el francès i, així com *My Son*, la seva traducció s'ha fet a partir d'uns subtítols en anglès.

4.5. La traducció pivot

En aquest últim apartat s'ha volgut fer una petita reflexió sobre els perills que comporta la traducció pivot, que com ja s'ha comentat a la secció 2.4.5., consisteix a traduir des d'una llengua que el traductor no coneix a partir d'un arxiu de subtítols en anglès. Els problemes amb els quals ens podem trobar a l'hora de subtitular a partir d'una llengua que no coneixem són molts i s'esmentaran a continuació. A més, és habitual trobar-se amb la traducció pivot en el gènere documental i és per aquest motiu que es fa una breu reflexió sobre aquest aspecte, que es comenta en aquest apartat perquè no el trobem en el documental *Miracle Baby*, sinó en els dos curtmetratges documentals que també s'han esmentat: a *My Son* hi ha alguns diàlegs en àrab i la llengua original de *Numero 10* és el francès. Tot i que *Numero 10* s'inclou en aquest apartat, cal tenir en compte que quan es parla de traducció pivot se sol fer referència al fet de traduir des d'una llengua molt apartada de les llengües de treball del traductor, com pot ser l'àrab per a un traductor que té com a primera llengua el català i que les seves llengües de treball són el català, el castellà i l'anglès. En canvi, pel que fa a traduir del francès, no es tractaria tant de traducció pivot perquè, encara que es tracta de traduir d'una llengua que aquest mateix traductor no coneix amb profunditat, la traducció no presenta tantes dificultats com la traducció de l'àrab perquè és una llengua propera a les llengües que coneix.

Un dels perills més evidents que comporta la traducció pivot és que es poden cometre errors en la traducció perquè els subtítols en anglès contenen errors, de manera que, com que el traductor no entén la llengua original del producte audiovisual, reproduirà els errors que hi ha en anglès. És per això que és imprescindible que l'arxiu de subtítols en anglès no contingui ni un error, perquè així els subtítols en català no els reproduiran i es podran oferir uns subtítols de bona qualitat. Cal tenir en compte, a més, que quan es tracta de traduir a partir d'una llengua com l'àrab és molt habitual que aquest arxiu de subtítols en anglès es faci servir per a crear els arxius de subtítols per a altres llengües i no només per al català, de manera que aquest arxiu seria de revisar molt profundament per oferir com més qualitat millor.

Una altra cosa que també pot passar és que, com que no es tracta d'una transcripció de la pista d'àudio original sinó d'un arxiu de subtítols, s'ha omès informació que per traduir cap al català podria ser rellevant o, si més no, podria ser interessant tenir per acabar d'entendre tot el que diuen els personatges. En cas de dubte sobre la comprensió o la interpretació dels subtítols en anglès, el que podria ser altament recomanable seria contactar amb una persona que compregui la llengua original d'aquell producte per tal que ens pugui ajudar a entendre millor allò que diuen els subtítols. De totes maneres, no ens quedarà més remei que fiar-nos que tot el que hi ha a l'arxiu de subtítols és correcte i en cas de dubte, com s'acaba de dir, es podria fer una consulta a una persona que sàpiga la llengua. Això no obstant, segurament no sempre podrem aconseguir l'ajuda d'una persona que parli la llengua original del producte que hem de subtitular.

Si es tracta de subtítols curts amb oracions senceres, com pot ser el cas de *My Son*, no hi haurà problemes per delimitar les frases i crear els subtítols en català. Ara bé, es pot donar el cas que en un producte audiovisual en què parlin molt de pressa no sapiguem com podem delimitar els subtítols perquè no sabem on acaba una oració i en comença una altra. D'aquesta manera, també ens haurem de guiar en certa manera per la segmentació dels subtítols en anglès a l'hora de crear els subtítols en català. L'ordre dels elements també pot ser una dificultat afegida a l'hora de crear els subtítols en català. A més a més, com en el cas de *My Son*, també pot passar que la pista d'àudio original contingui tant diàlegs en anglès com diàlegs en aquesta llengua estrangera que el traductor no coneix i que traduirà a partir d'un arxiu de subtítols en anglès. De totes maneres, en aquest curtmètratge que s'acaba d'esmentar, l'àrab tampoc no hi és gaire abundant perquè només s'utilitza quan la família parla entre ells quan són a casa, encara que no en totes les ocasions, i, en canvi, quan són fora de casa parlen en anglès entre ells i amb les altres persones que interactuen.

5. Propostes de millora i línies futures d'investigació

En aquesta secció es pretén presentar d'una manera més crítica com es podria millorar la subtitulació dels documentals de temàtica esportiva. S'ha vist que la traducció de la terminologia és un dels reptes lingüístics que més problemes ens pot portar, en part perquè s'ha de fer una extensa tasca de documentació que requereix molt de temps al traductor, de manera que es podria agrair enormement trobar una solució que permetés reduir tant el temps que es dedica a aquesta tasca com també reduir el nombre d'errors terminològics que es cometen. Des del meu punt de vista, considero que podria ser molt útil disposar d'un glossari en què apareguessin els termes amb els seus equivalents en català. De fet, per a la subtitulació del documental i dels tres curtmetratges documentals que s'han analitzat en aquest treball, no es va disposar de cap glossari i la feina de documentació va ser llarga i difícil, ja que no estava familiaritzada amb alguns termes que hi apareixia. És habitual que el traductor no sigui expert en el tema del producte que ha de subtitular i per això la tasca de documentació, tot i que és una tasca que pot resultar molt interessant, es pot fer una mica pesada perquè requereix dedicar-hi molt de temps.

A més, crec que també podria ser bona idea disposar d'un sistema d'extracció de termes que permetés extreure la terminologia dels productes audiovisuals abans d'haver de subtitular-los per crear un glossari des de zero en cas que no en tinguéssim un de creat prèviament o fins i tot per poder incloure els termes dels productes que hem de subtitular en un glossari ja creat amb altres termes per poder-lo anar alimentant i que sigui de cada vegada més complet. Així, cada vegada que haguéssim de subtitular un documental de temàtica esportiva podríem fer servir el mateix glossari. També s'agriria molt que en aquest glossari hi poguéssim haver tots els equivalents possibles d'un terme per si disposem de més espai o no en tenim tant. Pel que fa a les línies futures d'investigació, es podria estudiar com es podrien afegir alguns glossaris creats amb el Microsoft Excel, com es pot fer, per exemple, en algunes eines de traducció assistida per ordinador (eines TAO), com ara MemoQ o SDL Trados, de manera que així es podria fer un estudi sobre si la inclusió de glossaris multilingües en programes de subtitulació permet reduir considerablement el temps que es dedica a la tasca de documentació, fet que fa millorar la productivitat del traductor, i també reduir el nombre d'errors de terminologia, fet que fa millorar la qualitat de la subtitulació.

6. Conclusions

En aquest estudi s'ha volgut estudiar quines eren les dificultats principals a l'hora de subtitular documentals de temàtica esportiva al mateix temps que també es volien proposar solucions per als diferents tipus de problema per tal que els traductors puguin conèixer estratègies de traducció. S'ha pogut observar que els problemes que es poden trobar quan se subtitulen documentals d'esports poden ser gairebé els mateixos que quan se subtitulen documentals d'altres temàtiques, perquè tots els documentals tenen dificultats comunes, com ara la terminologia. La terminologia suposa un dels reptes més grans per al traductor del gènere documental perquè es tracta de trobar l'equivalent exacte en la llengua meta i són moltes coses que haurà de tenir en compte el traductor a l'hora de trobar l'equivalent. Així doncs, ens trobem amb el fet que molts dels termes són unívocs, cosa que significa que un terme determinat només tindrà un equivalent exacte i és per això que és imprescindible assegurar-nos que l'equivalent que hem triat és l'adequat. Per aquest motiu, també, és tan important que el traductor de documentals faci una extensa tasca de documentació, sobretot perquè segurament no coneixerà molts dels termes que apareguin en el documental que ha de subtitular. És interessant comentar, també, que en una època en què cada vegada s'introdueix més la traducció automàtica la terminologia continua sent un repte per la necessitat de la cerca exhaustiva.

A més a més, com s'ha pogut veure en aquest estudi, en els documentals de temàtica esportiva (els productes que s'han subtitulat ho són clarament perquè formen part de la cartellera del BCN Sports Film Festival 2020) no només hi trobem termes relacionats amb els esports sinó que hi podem trobar termes de moltes temàtiques diferents, com els termes de temàtica mèdica que hem pogut veure en alguns dels productes audiovisuals que s'han subtitulat per a aquest estudi. Ara bé, encara que la terminologia sigui una de les principals dificultats a l'hora de traduir un documental, també cal tenir en compte que en el cas dels documentals (i curtsmetratges documentals) de temàtica esportiva potser la terminologia tampoc no hi és tan abundant perquè tracten l'esport des d'una perspectiva molt personal, a part que potser també poden explicar els èxits esportius dels esportistes protagonistes del documental en qüestió. És per això que també s'ha considerat oportú no comentar només els reptes terminològics dels documentals, sinó que també es va considerar que seria convenient esmentar alguns altres problemes amb

els quals ens podem trobar quan subtitulem documentals, com qüestions estilístiques, com el tipus de lletra i els inserts, o qüestions relacionades amb la puntuació, les mesures, les dates, l'oralitat, les sigles, els noms propis i el pronom personal *you*.

A continuació es comentaran els dos reptes més estilístics que s'han comentat en l'anàlisi. Pel que fa al tipus de lletra, cal comentar com s'ha tractat la cursiva en els subtítols de *Miracle Baby*, el documental que s'ha analitzat amb més profunditat en aquest treball. És ben sabut que en subtitulació la cursiva s'utilitza per marcar veus *en off*, les lletres de les cançons, l'àudio que prové d'aparells com ara la televisió o la ràdio, entre altres usos. Això no obstant, a vegades en els documentals d'esports hi apareixen molts de subtítols que per norma general haurien d'anar escrits en cursiva, però s'opta per escriure'ls en rodona perquè la lletra cursiva no resulta tan còmode de llegir com la lletra rodona. Quant als inserts, cal dir que en els documentals d'esports hi poden apareixen una quantitat molt alta d'inserts, que està clar que s'han de subtitular per tal que l'espectador pugui entendre la informació que hi figura. Ara bé, ens poden presentar molts de problemes, a part dels problemes clars amb les limitacions temporals i espacials. Per exemple, a *Miracle Baby* es va optar per crear un altre arxiu de subtítols perquè hi havia molts d'inserts que es trepitjaven amb diàlegs i això era un problema clar. A més a més, cal tenir en compte com s'escriu la traducció dels inserts, perquè se sap que se solen escriure en lletres majúscules, però, si la traducció és llarga, també es podrien escriure en lletres minúscules perquè les majúscules no són tan fàcils de llegir com les minúscules. En relació amb aquesta qüestió dels inserts, s'ha de comentar, per acabar, que en documentals de temàtica esportiva també poden aparèixer definicions que calgui traduir i aquesta pot ser una tasca complicada sobretot si es presenta una paraula que pot tenir diferents significats, com passa a *Miracle Baby*, i que en català tenim una paraula diferent per a cadascun d'aquests significats.

Per acabar es comentaran de manera breu una sèrie de qüestions que s'ha vist que eren problemàtiques a l'hora de subtitular documentals de temàtica esportiva. En primer lloc, podem trobar certa dificultat amb les sigles, i no només perquè sigui important trobar l'equivalent exacte (que moltes vegades no coincideix amb la sigla en anglès), sinó per temes en els quals a vegades no posem tanta atenció com ara l'apostrofació. Així doncs, és important revisar, si cal, les regles d'apostrofació de les sigles. Amb els noms propis (antropònims i topònims), tan habituals en el gènere documental de temàtica esportiva

perquè són molts els esportistes i persones vinculades amb aquests esportistes que s'han de presentar i hem de saber si els traduïm o no i, si els traduïm, com ho fem. Com a regla general, no traduirem els antropònims, ni els noms ni els cognoms, però sí que es traduirien, per exemple, els sobrenoms, perquè normalment estan carregats de significat i és important que l'espectador meta entengui a què fa referència aquell sobrenom en concret per tal que pugui saber per què se li ha posat i quina relació té amb tota la història que s'explica en el documental o en el curtmetratge documental, com passa a *MEME Me*. Els topònims ens poden portar més problemes i cal tenir en compte que generalment s'haurà d'analitzar cada cas per separat, perquè cada cas serà diferent i la solució, per tant, no serà sempre la mateixa. En el cas dels topònims és essencial fer la tasca de documentació de la qual es parlava per tal de saber quina és la forma que es fa servir en català per a aquell topònim en concret.

El pronom personal fort *you* ens pot generar dubtes en qualsevol mena de text, sigui audiovisual o no ho sigui. Per a la traducció d'un producte audiovisual la imatge ens pot ajudar enormement a poder saber si fa referència a un receptor col·lectiu o a un receptor individual. Ara bé, hem d'anar sempre amb compte perquè a vegades traduir aquest pronom en concret pot resultar molt difícil. Sobretot en el cas de la temàtica esportiva, en què segurament apareixen moltes entrevistes, segurament el *you* farà referència a la persona entrevistada, però és important analitzar bé el context del pronom per a resoldre els dubtes que puguem tenir. A més a més, l'oralitat juga un paper fonamental en els documentals de temàtica esportiva precisament perquè s'hi mostren moltes entrevistes a esportistes que són espontànies i, per tant, s'hi poden sentir moltes vacil·lacions, repeticions, falques i, fins i tot, errors. Tots aquests elements, totalment innecessaris, s'intentaran evitar en la subtitulació perquè no aporten informació. Finalment, s'han de cercar els equivalents de les dates i les mesures en el cas que no sapiguem quina és la mesura que se sol utilitzar en un determinat lloc i és en aquest segon cas que haurèm de fer servir una bona eina de conversió de mesures.

Entre aquestes qüestions problemàtiques també hi ha la puntuació, sobretot relacionada amb el signe d'exclamació, que no es fa servir amb tanta freqüència en català com en anglès. Finalment, un altre problema que també es pot detectar amb freqüència en els documentals, siguin de temàtica esportiva o no ho siguin, és la traducció pivot. Això implica que el traductor no coneix la llengua original del documental i que, per tant,

crea els subtítols a partir d'un arxiu de subtítols en anglès i aquest fet pot generar diverses dificultats, sobretot relacionades amb la falta d'informació. També cal tenir en compte que a vegades pot passar que els subtítols en anglès continguin errors i segurament no ens n'adonarem i els nostres subtítols també els contindran.

7. Bibliografia

Agost, Rosa (1999). *Traducción y doblaje: palabras, voces e imágenes*. Barcelona: Editorial Ariel.

Agost, Rosa (2001). “Los géneros de la traducción para el doblaje”. A Duro Moreno, Miguel (ed.) *La traducción para el doblaje y la subtitulación*. Madrid: Cátedra, pp. 229-249.

Altman, Rick (2000). *Los géneros cinematográficos*. Barcelona: Paidós.

Aumont, Jacques, i Michel Marie (2006). *Diccionario teórico y crítico del cine*. Buenos Aires: La Marca Editores.

Bartoll Teixidor, Eduard (2015). *Introducción a la traducción audiovisual*. Barcelona: Editorial UOC.

Beylie, Claude (2006). *Películas clave de la historia del cine*. Barcelona: Ediciones Robinbook.

Bordwell, David, i Kristin Thompson (1995). *El arte cinematográfico: una introducción*. Barcelona: Paidós.

Cabré Castellví, Maria Teresa (1998). El discurs especialitzat o la variació funcional determinada per la temàtica: noves perspectives. *Caplletra*, 25.

Cabré Castellví, Maria Teresa (1999). *La terminología: Representación y Comunicación. Una propuesta de base comunicativa y otros artículos*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra (Serie Monografías, 3).

Cabré Castellví, Maria Teresa (2003). Theories of terminology. Their description, prescription and explanation. *Terminology*, 9(2), pp. 163-200.

Caldevilla Domínguez, David (2009). Realidad social en las primeras imágenes del cine español: los inicios del cine mudo en España, antes de la explosión vanguardista. *Prisma Social*, (3), pp. 1-18.

Castellanos Vila, Josep Anton (2001). *Els llenguatges d'especialitat i la divulgació periodística*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

Chaume Varela, Frederic (2003). *Doblatge i subtitulació per a la TV*. Vic: Eumo.

Chaume Varela, Frederic (2004). *Cine y traducción*. Madrid: Editorial Cátedra.

Chaume Varela, Frederic, i Rosa Agost (2001). *La traducción en los medios audiovisuales*. Castellón: Publicacions de la Universitat Jaume I.

Díaz Cintas, Jorge (2003). *Teoría y práctica de la subtitulación*. Barcelona: Ariel.

Díaz Cintas, Jorge, i Aline Remael (2007). *Audiovisual translation: subtitling*. Manchester: St Jerome.

De Linde, Zoé, i Neil M. Kay. (1999). *The Semiotics of Subtiling*. Manchester: St Jerome Publishing.

Delabastita, Dirk (1989). Translation and Mass-communication: Film and TV Translation as Evidence of Cultural Dynamics. *Babel*, 35(4), pp. 193-218.

Espasa Borràs, Eva (2004): "Myths about documentary translation". A Orero, Pilar (ed.) *Topics in Audiovisual Translation*. Amsterdam/ Filadèlfia: Editorial John Benjamins, pp. 183-197.

Fernández-Tubau, Valentín (1990). *El cinema en definicions*. Barcelona: Íxia Llibres.

Franco, Elina, Anna Matamala i Pilar Orero (2010). *Voice-over Translation: An Overview*. Berna: Peter Lang.

Gambier, Yves (1994). "Audio-visual communication: typological detour". A Dollerup, Cay, i Annette Lindegaard (eds.) *Teaching Translation and Interpreting 2*. Amsterdam i Filadèlfia: John Benjamins, pp. 275-286.

Gambier, Yves, i Henrik Gottlieb (2001). *(Multi)Media Translation: concepts, practices and research*. Amsterdam i Filadèlfia: John Benjamins.

Gambier, Yves (2013). "The Position of Audiovisual Studies". A Millan-Varela, Carmen, i Francesca Bartrina (eds.) *The Routledge Handbook of Translation Studies*. Nova York: Routledge.

García Luque, Francisca (2010). "Problemas de traducción de los documentales de temática científica". A Ortega Arjonilla, Emilio, i Maria Joao Marçalo (eds.) *Linguística e Tradução na Sociedade do Conhecimento*. Universidade de Évora: Editorial Atrio, pp. 385-397.

González López, Palmira (2006). *El cinema mut*. Barcelona: Editorial UOC.

Hayward, Susan (1996). *Key Concepts in Cinema Studies*. Nova York: Routledge.

Hurtado Albir, Amparo (2001). *Traducción y Traductología: Introducción a la Traductología*. Madrid: Editorial Cátedra.

Ivarsson, Jan (1992). *Subtitling for the media. A Handbook of an Art*. Estocolm: Editorial Transedit.

Izard Martínez, Natàlia (1997). "El lenguaje en el cine mudo". A Santamaría, José Miguel, Eterio Pajares, Vickie Olsen i Raquel Merino (eds.) *Trasvases culturales: literatura, cine, traducción 2*. Vitoria: Universidad del País Vasco, pp. 167-173.

Izard Martínez, Natàlia (2001). "La subtitulación para sordos del teletexto en Televisión Española". A Lorenzo García, Lourdes, i Ana María Pereira Rodríguez (eds.) *Traducción subordinada inglés-español/galego II: el subtitulado*. Vigo: Universidad de Vigo, pp. 169-194.

Jakobson, Roman (1963). *Essais de linguistique générale*. París: Minuit.

Jameson, Richard T. (1994). *They Went Thataway: Redefining Film Genres. A National Society of Film Critics Video Guide*. San Francisco: Mercury House.

Karamitroglou, Fotios (1998). A proposed set of subtitling standards in Europe. *Translation Journal*, 2(2). Consultat a <http://translationjournal.net/journal/04stndrd.htm>

Lecuona Lerchundi, Lourdes (1994). “Entre el doblaje y la subtitulación: la interpretación simultánea en el cine”. A Eguiluz Ortiz de Latierro, Federico, Raquel Merino Alvarez, Vickie Olsen, Eterio Pajares Infante i José Miguel Santamaría (eds.) *Trasvases culturales: literatura, cine, traducción*. Vitoria: Universidad del País Vasco, pp. 279-286.

León, Bienvenido (1999). *El documental de divulgación científica*. Barcelona: Paidós.

Lukić, Nina (2013). “Introucción a la traducción aplicada al *voice-over*: La traducción de los documentales y entrevistas”, a *Actas II Congreso Sociedad Española de Lenguas Modernas (2012)*. Instituto Superior de Estudios Lingüísticos y Traducción: Bienza, pp. 187-206.

Luyken, Georg-Michael (1991). *Overcoming Language Barriers in Television. Dubbing and Subtitling for the European Audience*. Manchester: The European Institute for the Media.

Martínez, Emilio (2009). A propósito de Berlín (o desmontando a Ruttmann): Imaginarios sociales y representaciones urbanas en el cine documental. *Revista bibliográfica de Geografía y Ciencias Sociales*, 14(842).

Matamala, Anna (2009). “Main challenges in the translation of documentaries”. A Díaz-Cintas, Jorge *New trends in audiovisual translation*. Briston: Multilingual Matters, pp. 109-122.

Matamala, Anna (2010). Terminological challenges in the translation of science documentaries: A case-study. *Across Languages and Cultures*, 11(2), pp. 255-272.

Mateu Besançon, Joan (2005). La innovació en la traducció de documentals [Innovation in the translation of documentaries]. *Quaderns divulgatius*, 26.

Mayoral Asensio, Roberto (2001). “Campos de estudio y trabajo en traducción audiovisual”. A Duro Moreno, Miguel (coord.) *La traducción para doblaje y la subtitulación*. Madrid: Editorial Cátedra.

Mir, Jordi (1999). Documentaries: problems and solutions. *Quaderns divulgatius*, 12.

Ogea Pozo, María del Mar (2018). *Subtitulado del género documental de la traducción audiovisual a la traducción especializada*. Madrid: Editorial Sínderesis.

Orero, Pilar (2005). La traducción y subtitulación de documentales científicos agroalimentarios. *Skopos. Revista internacional de Traducción e Interpretación*, 2, pp. 129-144.

Orero, Pilar (2007). *Voice-over: A Case of Hyper-reality*. Barcelona: Audiovisual Translation Scenarios: Conference Proceedings.

Orero, Pilar (2009). “Voice-over in Audiovisual Translation”. A Zabalbeascoa, Patrick, Laura Santamaría i Frederic Chaume (eds.) *La traducción audiovisual: Investigación, enseñanza y profesión*. Granada: Comares, pp. 213-222.

Orrego Carmona, David (2013). Avance de la traducción audiovisual: desde los inicios hasta la era digital. *Mutatis Mutandis*, 6(2), pp. 297-320.

Rabadán, Rosa (1991). *Equivalencia y traducción: problemática de la equivalencia transléctica inglés-español*. León: Universidad de León.

Sánchez Noriega, José Luís (2002). *Historia del cine. Teoría y géneros cinematográficos, fotografía y televisión*. Madrid: Alianza Editorial.

Snell-Hornby, Mary (1988). *Translation Studies. An Integrated Approach*. Amsterdam i Filadèlfia: John Benjamins.

Titford, Christopher (1982). Sub-titling: constrained translation. *Lebende Sprachem*, 27(3), pp. 113-116.

Torregrosa, Carmen (1996). Subtítulos: traducir los márgenes de la imagen. *Sendebarr*, 7, pp. 73-88.

Vermeulen, Anna (2011). The impact of pivot translation on the quality of subtitling. *International Journal of Trnaslation*, 23(2), pp. 119-134.

Vernon, Kathleen M. (2016). El sonido cinematográfico. *Hispanófila*, 177, p. 11-26.
Consultat a <https://muse.jhu.edu/article/643118/pdf>

Annex

- Subtítols de *Miracle Baby*

1

00:01:04,898 --> 00:01:06,233

Com et senties a la banqueta?

2

00:01:06,358 --> 00:01:09,570

Has jugat un bon primer temps,
però no has pogut continuar mostrant-ho.

3

00:01:09,695 --> 00:01:12,030

Sí, crec que estàvem concentrats.

4

00:01:12,155 --> 00:01:14,867

Tant de bo sigui més que
una oportunitat

5

00:01:14,992 --> 00:01:17,703

i pugui continuar ajudant
a guanyar a l'equip.

6

00:01:17,828 --> 00:01:19,037

Jo m'ho prenc dia a dia.

7

00:01:19,162 --> 00:01:23,000

I, com he dit,
intento fer-ho senzill.

8

00:01:23,125 --> 00:01:26,086

Deixada al centre,
i l'agafa l'àgil Teddy Purcell.

9

00:01:26,211 --> 00:01:27,296

Corrent!

10

00:01:27,421 --> 00:01:29,464

El Puck és allà, però marquen!

11

00:01:29,590 --> 00:01:33,135

Cory Conacher marca
el seu primer gol a l'NHL.

12

00:01:33,260 --> 00:01:37,055

Quin inici de temporada,

el de Cory Conacher!

13

00:01:37,181 --> 00:01:39,600

Viure el somni d'un jugador de l'NHL.

14

00:01:39,725 --> 00:01:44,062

No només vols jugar a l'NHL,
sinó que somies guanyar la Copa Stanley.

15

00:01:44,188 --> 00:01:46,231

Només 6 de 29 partits...

16

00:01:46,356 --> 00:01:47,649

Gol!

17

00:01:47,774 --> 00:01:50,194

Ha marcat Cory Conacher!

18

00:01:50,319 --> 00:01:54,615

Van acceptar el Cory i li van donar
la carta d'allotjament,

19

00:01:54,740 --> 00:01:58,327

que indica que has entrat a l'equip
i que hi seràs tota la temporada.

20

00:01:58,452 --> 00:02:01,955

Sempre penso que ha fet el que
havia de fer per estar a l'NHL.

21

00:02:02,080 --> 00:02:04,499

Havia de ser el seu any.

22

00:02:04,625 --> 00:02:07,878

Benny l'ha colpejada,
però Conacher l'ha fet entrar.

23

00:02:08,003 --> 00:02:10,506

Tampa Bay guanya de dos.

24

00:02:10,631 --> 00:02:13,300

Conacher al centre,
la mou, llança i marca!

25

00:02:14,968 --> 00:02:19,014

Tampa Bay és un equip que es preveu
que acabi primer a l'Atlàntic.

26

00:02:19,139 --> 00:02:21,642

I té probabilitats
de guanyar la Copa.

27

00:02:21,767 --> 00:02:23,936

Vull formar part d'això.

28

00:02:24,061 --> 00:02:29,775

Ser implacable, no tenir por, ser dur
i que sigui difícil jugar contra tu...

29

00:02:30,234 --> 00:02:32,736

És exigent, per al cos.

30

00:02:35,280 --> 00:02:37,741

Sobretot si tens diabetis.

31

00:02:40,202 --> 00:02:43,830

És important assegurar-me
durant el partit i durant el dia

32

00:02:43,956 --> 00:02:45,541

que estic llest per jugar

33

00:02:45,666 --> 00:02:48,043

i assegurar-me
que el meu cos està preparat.

34

00:02:48,168 --> 00:02:49,461

Conacher la clava!

35

00:02:49,586 --> 00:02:53,090

Sempre he pensat que té
algun moment fluix,

36

00:02:53,215 --> 00:02:56,468

però és que les coses
no són fàcils per al Cory.

37

00:02:56,593 --> 00:03:01,139

Vaig pensar que era l'any,
que em quedaria a Tampa.

38

00:03:01,265 --> 00:03:03,517

Es van apropar al Cory
i li van dir:

39

00:03:04,476 --> 00:03:08,063

"Ryan Callahan torna d'una lesió
més aviat del que pensàvem.

40

00:03:08,188 --> 00:03:13,485

Ets l'únic que podem retornar
a la Lliga Americana."

41

00:03:14,361 --> 00:03:17,322

Em van descendir
després de rebre la carta d'allotjament.

42

00:03:17,447 --> 00:03:18,949

Va ser molt dur.

43

00:03:19,449 --> 00:03:21,577

Em va afectar molt.

44

00:03:22,494 --> 00:03:24,454

Quasi em poso a plorar.

45

00:03:25,873 --> 00:03:29,334

I ho va gestionar com ho ha de fer
un professional.

46

00:03:29,459 --> 00:03:33,589

Va dir: "Cap problema, baixaré
i faré que l'equip millori."

47

00:03:33,714 --> 00:03:35,924

I ara és a Syracuse.

48

00:03:36,592 --> 00:03:39,553

Tornarà i estarem esperant.

49

00:03:40,637 --> 00:03:42,347

Vaig renunciar al Tampa,

50

00:03:42,472 --> 00:03:45,809

perquè tenien possibilitats
de guanyar la Copa Stanley.

51

00:03:45,934 --> 00:03:49,354

Serà interessant veure
com avança la temporada.

52

00:03:55,444 --> 00:03:57,112

CAPÍTOL II

53

00:04:06,121 --> 00:04:09,708

Vinga, papa i mama, què està passant?

54

00:04:18,133 --> 00:04:20,511

Hi ha moltes fites petites.

55

00:04:21,303 --> 00:04:26,225

Quan comença a somriure,
cada somriure et fon el cor.

56

00:04:26,725 --> 00:04:29,978

Soc la mare del Callum
i ell és el meu primer fill.

57

00:04:33,315 --> 00:04:36,193

M'encanta que tingui les mans
a prop de la cara

58

00:04:36,318 --> 00:04:39,530

i és la cosa més adorable,
però es desperta,

59

00:04:39,655 --> 00:04:44,368

perquè està com ara.

60

00:04:45,869 --> 00:04:49,373

La Shannon ho està fent molt bé
com a mare novella,

61

00:04:49,498 --> 00:04:54,795

perquè no és fàcil
quan l'altre progenitor no hi és.

62

00:04:54,920 --> 00:04:59,883

El meu marit ha de marxar per feina
i estar en un altre país.

63

00:05:00,008 --> 00:05:03,804

No sol ser-hi, i això t'aïlla.

64

00:05:03,929 --> 00:05:06,557

És gairebé com ser monoparental,

65

00:05:07,432 --> 00:05:10,811

però aquesta és la meva feina,

i si cuido el Callum dia a dia,

66

00:05:10,936 --> 00:05:13,188

aquest és el meu èxit.

67

00:05:13,647 --> 00:05:15,482

Estic molt centrada en el nadó.

68

00:05:15,607 --> 00:05:18,777

Probablement hauria de rentar-me

les dents, dutxar-me,

69

00:05:18,902 --> 00:05:21,697

però no penses en tot això.

70

00:05:22,322 --> 00:05:24,241

Tinc un alt nivell d'estrès.

71

00:05:24,366 --> 00:05:26,326

Sobretot quan estàs sola,

72

00:05:26,451 --> 00:05:31,623

de vegades et sents tan aclaparada

que gairebé no pots tirar endavant el dia.

73

00:05:35,002 --> 00:05:39,673

Vaig tenir ansietat postpart

i en vaig parlar amb alguns metges.

74

00:05:39,798 --> 00:05:42,217

A la nit em costa molt

estar tota sola,

75

00:05:42,342 --> 00:05:46,597

així que ve la meva mare

o la meva germana i es queda.

76

00:05:46,722 --> 00:05:49,975

Viu a dotze minuts d'aquí,
i hi puc anar tant com vulgui.

77

00:05:50,726 --> 00:05:55,564

La mare del meu marit sempre ajuda
i no et fa sentir mai com una càrrega.

78

00:05:55,689 --> 00:05:57,816

Té quatre fills i dos nets,

79

00:05:57,941 --> 00:06:01,320

i totes dues sempre hem somiat
tenir una gran família.

80

00:06:01,445 --> 00:06:05,490

Quan truca, jo contesto,
i ajudo en el que puc.

81

00:06:06,867 --> 00:06:09,661

Tens les claus?
Tens el moneder?

82

00:06:09,786 --> 00:06:11,205

Crec que són a casa.

83

00:06:11,580 --> 00:06:14,875

Quan vam descobrir
que tindríem problemes,

84

00:06:15,000 --> 00:06:17,127

vam anar a un especialista en fertilitat.

85

00:06:17,252 --> 00:06:21,924

I, de fet, vam acabar sabent que
tant el meu marit com jo teníem problemes

86

00:06:22,049 --> 00:06:25,552

que ens podrien impedir tenir
un bebè de manera natural.

87

00:06:26,303 --> 00:06:29,556

Tot va ser molt esgotador
emocionalment per a nosaltres,

88

00:06:29,681 --> 00:06:32,392

però sobretot per a la Shannon,

89

00:06:32,518 --> 00:06:35,062

perquè desitjava molt tenir un fill.

90

00:06:41,652 --> 00:06:47,533

Quan el Cory creixia, sempre anava
amb patins d'hoquei per casa,

91

00:06:47,658 --> 00:06:52,663

amb un estic a la mà, des que es llevava
fins que se n'anava a dormir.

92

00:06:53,664 --> 00:06:57,209

Crec que, a causa del que
ha hagut d'afrontar a la seva vida,

93

00:06:57,334 --> 00:07:01,380

la probabilitat que el Cory
fes el que ha fet era baixa.

94

00:07:01,797 --> 00:07:04,675

Estem parlant de la seva alçada,

95

00:07:04,800 --> 00:07:09,471

del fet que és diabètic
i d'haver nascut al desembre.

96

00:07:10,597 --> 00:07:12,266

Aquest és ell.
És molt ràpid

97

00:07:12,724 --> 00:07:16,395

i molt hàbil... però no gaire gros.

98

00:07:17,354 --> 00:07:19,898

El tenim registrat com a 1,77,

99

00:07:20,315 --> 00:07:23,819

però potser és un centímetre menys.

100

00:07:23,944 --> 00:07:27,364

¿Per què el Cory es posaria en perill,
sent petit,

101

00:07:27,489 --> 00:07:30,075

encarant-se contra
aquests païos enormes,

102

00:07:30,200 --> 00:07:32,786

que de vegades li passen un pam i mig?

103

00:07:36,164 --> 00:07:37,875

Soc el més petit, i...

104

00:07:38,000 --> 00:07:41,211

He d'anar per les zones brutes,
passar per davant...

105

00:07:41,336 --> 00:07:44,506

I sortir-me'n,
independentment de qui hi hagi pel mig.

106

00:07:44,631 --> 00:07:46,300

He d'anar a buscar el que vull.

107

00:07:46,425 --> 00:07:50,804

Cada cop que el Cory està sobre el gel,
em preocupa que es faci mal.

108

00:07:50,929 --> 00:07:54,975

El risc és que els tipus grossos
et superin i et deixin fora,

109

00:07:55,100 --> 00:07:57,102

des d'on és més difícil marcar.

110

00:07:57,227 --> 00:08:02,524

Hi ha hagut entrenadors
que l'han descartat per complet

111

00:08:02,649 --> 00:08:04,484

en veure la seva alçada.

112

00:08:06,445 --> 00:08:07,529

La diabetis tipus 1,

113

00:08:07,654 --> 00:08:10,824

que és la que pateix el Cory,

114

00:08:10,949 --> 00:08:12,910
és una malaltia autoimmune

115
00:08:13,035 --> 00:08:16,997
que destrueix les cèl·lules
productores d'insulina del pàncrees.

116
00:08:17,122 --> 00:08:21,585
I fins que no moren la majoria
de les cèl·lules productores d'insulina,

117
00:08:21,710 --> 00:08:23,837
els nens no comencen
a tenir símptomes:

118
00:08:23,962 --> 00:08:27,174
un alt nivell de sucre en sang,
tenen més set,

119
00:08:27,299 --> 00:08:29,968
i han d'utilitzar el bany
amb més freqüència.

120
00:08:30,093 --> 00:08:34,806
I, amb el temps, les quantitats
d'insulina són tan baixes

121
00:08:34,932 --> 00:08:37,559
que comencen a desenvolupar
cetoacidosi.

122
00:08:37,684 --> 00:08:43,357
Això fa que la sang sigui més àcida,
cosa que causa danys immediats.

123
00:08:43,899 --> 00:08:48,237
Quan el metge de família va dir
"aneu a l'hospital de seguida",

124
00:08:49,446 --> 00:08:51,532
va ser devastador.

125
00:08:51,907 --> 00:08:53,992
Què passa amb el nostre fill?

126
00:08:55,118 --> 00:08:56,495

Molts dels pacients,

127

00:08:56,620 --> 00:08:59,623

sobretot els més joves,
tenen cetoacidosi.

128

00:08:59,748 --> 00:09:05,003

Són a la unitat de cures intensives,
els familiars estan destrossats...

129

00:09:05,128 --> 00:09:07,881

El 90% d'ells no tenen
antecedents familiars.

130

00:09:08,006 --> 00:09:10,717

Per tant, és totalment inesperat.

131

00:09:10,843 --> 00:09:16,139

És un inconvenient evident,
tenir diabetis juvenil.

132

00:09:16,807 --> 00:09:20,561

Has de sobreposar-te
tant a la part física com a la mental.

133

00:09:20,686 --> 00:09:24,147

Entres en un vestidor
amb altres nens de la teva edat

134

00:09:24,273 --> 00:09:27,317

i fan preguntes sobre què és
el que et penja del cos.

135

00:09:27,442 --> 00:09:30,988

La participació en esports afegeix
encara més complexitat.

136

00:09:31,113 --> 00:09:35,617

Potser el requisit d'insulina
és diferent durant l'activitat esportiva

137

00:09:35,742 --> 00:09:37,870

però són coses fàcils de gestionar

138

00:09:37,995 --> 00:09:42,624

i que ensenyem rutinàriament

a totes les famílies.

139

00:09:42,749 --> 00:09:46,753

El que és difícil de la diabetis juvenil
és quan un adult

140

00:09:47,129 --> 00:09:50,924

t'acomiaada perquè sap que això
pot suposar una càrrega que l'equip,

141

00:09:51,049 --> 00:09:54,553

l'entrenador
o el personal haurà de gestionar.

142

00:09:55,095 --> 00:09:56,513

I això li ha passat.

143

00:09:57,639 --> 00:10:01,018

El Cory va néixer
el 14 de desembre de 1989.

144

00:10:01,560 --> 00:10:05,814

Gener, febrer i març dominen
a les llistes d'hoquei.

145

00:10:06,481 --> 00:10:12,112

I no fitxaríem mai ningú només
pel mes de naixement,

146

00:10:12,446 --> 00:10:14,489

però sí que es nota.

147

00:10:14,615 --> 00:10:19,453

Gladwell, al seu llibre, apunta
que els nascuts a finals d'any

148

00:10:19,578 --> 00:10:21,330

més val que deixin l'hoquei.

149

00:10:21,455 --> 00:10:25,626

I si el Cory ho hagués sentit,
s'ho hauria pres com un repte.

150

00:10:25,751 --> 00:10:28,337

Ell tenia 17 anys i hi havia nois

151

00:10:28,462 --> 00:10:33,967
al nostre equip que tenien 25 anys,
i el Cory competiria contra aquells nois,

152

00:10:34,092 --> 00:10:36,136
i llavors el mes no importava.

153

00:10:36,261 --> 00:10:40,015
Quan comparàvem el mes de naixement
amb l'any de naixement,

154

00:10:40,140 --> 00:10:44,478
tenir 17 anys pesava més
que haver nascut al desembre.

155

00:10:45,145 --> 00:10:48,774
Asseguraria que tots els jugador
de l'NHL

156

00:10:48,899 --> 00:10:51,652
poden dir que en algun moment
han fet un descans.

157

00:10:51,777 --> 00:10:55,197
I el Cory superava la mitjana
en quatre dels cinc criteris,

158

00:10:55,322 --> 00:10:59,117
i estava per sota en alçada,
així que no ens preocupàvem.

159

00:10:59,243 --> 00:11:03,163
Si és prou dinàmic,
val la pena aprofitar l'oportunitat.

160

00:11:03,497 --> 00:11:09,253
Allò va consolidar l'encaix entre l'equip
del Canisius i Cory Conacher.

161

00:11:09,711 --> 00:11:13,090
Cory Conacher és l'únic jugador
de 17 anys que he tingut

162

00:11:13,215 --> 00:11:14,883
a l'equip d'hoquei.

163
00:11:15,092 --> 00:11:18,178
Ara té la missió de tornar a l'NHL,

164
00:11:18,303 --> 00:11:20,806
perquè el seu somni no s'ha esvaït.

165
00:11:20,931 --> 00:11:24,726
Crec que ara fa tot el que pot
a Syracuse

166
00:11:24,852 --> 00:11:28,897
per intentar tornar a Tampa,
perquè vol demostrar un altre cop

167
00:11:29,022 --> 00:11:30,983
que es mereix ser-hi.

168
00:11:37,072 --> 00:11:40,617
Agafa les joguines, Callum!
Agafa les joguines!

169
00:11:40,742 --> 00:11:42,119
Molt bé!

170
00:11:43,120 --> 00:11:46,081
Els meus fills sempre van voler fills
i recordo que,

171
00:11:46,206 --> 00:11:49,626
quan es van casar,
crec que la Shannon tenia 26 anys

172
00:11:49,751 --> 00:11:53,255
i pensava que al cap d'un any
o dos ja tindrien un bebè.

173
00:11:53,839 --> 00:11:57,342
Ens vam fer proves
i vam arribar a pensar

174
00:11:57,467 --> 00:12:01,930
que potser no podríem
tenir un fill biològic.

175
00:12:02,264 --> 00:12:04,474

Va ser molt dur per a tots dos.

176

00:12:04,600 --> 00:12:06,727

Llavors, vam anar a un especialista

177

00:12:06,852 --> 00:12:11,857

i vam descobrir que podríem tenir
un fill biològic mitjançant in vitro.

178

00:12:11,982 --> 00:12:14,735

Només hi havia dos embrions viables.

179

00:12:14,860 --> 00:12:18,030

Al principi penses: "Soc jove.
Tindré molts embrions.

180

00:12:18,155 --> 00:12:20,699

Podré tenir tants fills com vulgui."

181

00:12:21,325 --> 00:12:23,994

Tens la sensació
que el cos t'ha traït.

182

00:12:24,119 --> 00:12:28,373

El meu marit va marxar per feina
la primera setmana de setembre

183

00:12:28,498 --> 00:12:32,544

i a la segona de setembre
vaig perdre el primer embrió.

184

00:12:32,669 --> 00:12:35,214

Només recordo rebre
la trucada al meu pis,

185

00:12:35,339 --> 00:12:38,592

i estava tota sola,
i vaig plorar molt.

186

00:12:39,301 --> 00:12:42,846

Va ser horrible.
La pitjor trucada.

187

00:12:42,971 --> 00:12:45,557

Per al darrer,
quan vaig tenir el coratge,

188
00:12:45,682 --> 00:12:48,852
em vaig implantar l'últim embrió
tota sola.

189
00:12:49,478 --> 00:12:52,523
I, gràcies a Déu,
la prova d'embaràs

190
00:12:52,648 --> 00:12:54,191
va ser positiva.

191
00:12:54,316 --> 00:12:56,610
Després va venir Nadal,

192
00:12:56,735 --> 00:12:59,613
el meu marit no hi era,
i vaig començar a sagnar.

193
00:12:59,738 --> 00:13:04,493
Va començar a sagnar i vaig pensar:
"Déu meu! Això és el pitjor".

194
00:13:04,618 --> 00:13:06,828
Em pensava que l'havia perdut.

195
00:13:08,288 --> 00:13:10,874
I a la cita en què en principi
havien de...

196
00:13:10,999 --> 00:13:16,964
...treure el bebè, em van fer
una ecografia i se sentia un batec.

197
00:13:20,050 --> 00:13:23,345
Vaig trucar al meu marit,
li vaig mostrar l'ecografia,

198
00:13:23,470 --> 00:13:25,222
i es va tornar boig!

199
00:13:25,347 --> 00:13:28,934
Tot havia valgut la pena:
tota l'angoixa, totes les agulles,

200

00:13:29,059 --> 00:13:33,605
totes les punxades que van fer,
el dolor, la cirurgia.

201
00:13:34,189 --> 00:13:35,983
Ja no importa.

202
00:13:36,108 --> 00:13:38,819
Te n'oblides totalment
quan arriba.

203
00:13:40,279 --> 00:13:42,489
La Deb és la persona
més forta que conec.

204
00:13:42,614 --> 00:13:44,783
No m'imaginava el tràngol
que devia passar.

205
00:13:44,908 --> 00:13:50,914
Si hi ha algú que pugui tenir un fill
amb extròfia de bufeta, sense saber-ho...

206
00:13:51,039 --> 00:13:53,834
...perquè ella no ho sabia,
abans del naixement...

207
00:13:53,959 --> 00:13:56,795
...si algú pot gestionar això,
és la Debbie.

208
00:13:56,920 --> 00:14:01,758
No em puc imaginar haver de veure
el teu fill amb tant de dolor.

209
00:14:02,342 --> 00:14:07,890
L'extròfia de la bufeta
va ser un gran xoc al nostre món.

210
00:14:08,765 --> 00:14:12,853
No en sabíem res,
ens van dir que és molt poc freqüent.

211
00:14:13,395 --> 00:14:17,900
Els recordo clarament
dient-me què li passava.

212
00:14:18,483 --> 00:14:19,610
I van dir:

213
00:14:19,735 --> 00:14:23,780
"El que hem vist és la seva bufeta

214
00:14:24,323 --> 00:14:27,201
damunt la seva panxa."

215
00:14:27,326 --> 00:14:29,536
I llavors, com afrontes això?

216
00:14:30,078 --> 00:14:31,872
És una operació de 10 hores.

217
00:14:31,997 --> 00:14:34,208
Prefereixen fer-ho
cap al cinquè dia.

218
00:14:35,083 --> 00:14:37,628
La primera part del procediment és

219
00:14:38,420 --> 00:14:42,299
trencar la pelvis,
tornar a posar la bufeta dins

220
00:14:42,424 --> 00:14:44,426
i reconstruir la pelvis.

221
00:14:45,260 --> 00:14:48,889
El problema és que els nens
amb aquest defecte moltes vegades

222
00:14:49,014 --> 00:14:51,433
no poden caminar normalment.

223
00:14:51,934 --> 00:14:55,646
Així que vaig assumir
que no caminaria correctament

224
00:14:55,771 --> 00:14:58,815
i que fos el que hagués de ser,
mentre ho arreglessin.

225

00:14:58,941 --> 00:15:01,235

I vaig començar a resar.

226

00:15:01,401 --> 00:15:04,613

La meva àvia deia:

"Déu et dona el que tu pots assumir."

227

00:15:04,738 --> 00:15:06,949

I ell sabia que ho podia assumir.

228

00:15:10,285 --> 00:15:13,580

"<i>RELENTLESS</i>" ("INCESSANT" o "TENAC")

229

00:15:13,705 --> 00:15:17,417

INCESSANT: DIT D'UNA COSA DOLENTA
QUE NO PARA NI MILLORA.

230

00:15:17,543 --> 00:15:21,964

TENAC: DIT D'UNA PERSONA DECIDIDA
I QUE NO ABANDONA ELS SEUS PROPÒSITS

231

00:15:22,089 --> 00:15:25,342

Els entrenaments són importants
per als professionals.

232

00:15:25,467 --> 00:15:28,971

Si millores als entrenaments,
millores al joc.

233

00:15:29,096 --> 00:15:32,724

La gent i els entrenadors
es fixen en la teva ètica professional.

234

00:15:32,850 --> 00:15:35,769

I ara que soc més gran,
he de treballar dur als entrenaments,

235

00:15:35,894 --> 00:15:38,397

perquè els joves et segueixen l'exemple.

236

00:15:38,522 --> 00:15:41,817

Si tu no treballes dur, ells no s'esforcen
i l'equip no millora.

237

00:15:42,276 --> 00:15:45,404

La mala ratxa del Crunch

és de tres partits seguits.

238

00:15:45,529 --> 00:15:47,573

La gran notícia
d'aquesta setmana

239

00:15:47,698 --> 00:15:50,617

és que el Tampa Bay
ha seleccionat Cory Conacher.

240

00:15:50,742 --> 00:15:53,078

Hem de ser l'equip
més jove de la lliga,

241

00:15:53,203 --> 00:15:57,958

i portar un noi que va començar a la AHL
com a novell de l'any,

242

00:15:58,083 --> 00:16:01,670

va ser MVP i va guanyar una Copa Calder
durant el seu primer any...

243

00:16:01,795 --> 00:16:05,924

Aquest lideratge és molt valuós
per al nostre equip.

244

00:16:06,049 --> 00:16:08,594

No el veus deixar-ho,
no el veus renunciar.

245

00:16:08,719 --> 00:16:11,513

Crec que té molt a veure
amb la seva diabetis.

246

00:16:11,638 --> 00:16:13,640

Sempre ha hagut de superar coses

247

00:16:13,765 --> 00:16:17,352

i això també es nota sobre el gel.

248

00:16:17,477 --> 00:16:19,354

Gran tir! Gol!

249

00:16:20,230 --> 00:16:23,692

És dur, perquè amb diabetis no saps
quants minuts jugaràs.

250

00:16:23,817 --> 00:16:25,652

Com més minuts jugues,

251

00:16:25,777 --> 00:16:28,530

més amb compte has d'anar

amb els nivells.

252

00:16:28,655 --> 00:16:32,743

El més important és gestionar

el sucre en sang durant l'activitat

253

00:16:32,868 --> 00:16:37,706

perquè ens volem assegurar

que no és ni massa alt ni massa baix.

254

00:16:37,998 --> 00:16:40,876

Cal fer molts càlculs,

quan ets diabètic.

255

00:16:41,543 --> 00:16:46,673

Intentem fer la feina

que no fa el pàncrees.

256

00:16:47,591 --> 00:16:49,593

Cory Conacher pot ser un gran model.

257

00:16:50,219 --> 00:16:53,764

Mostra de què es tracta aquesta lliga,

com ser un professional.

258

00:16:54,765 --> 00:16:56,975

Hem trobat la nostra identitat.

259

00:16:57,100 --> 00:17:00,854

Ens hem adonat que és molt difícil

guanyar aquesta lliga.

260

00:17:00,979 --> 00:17:03,607

Només intento aportar

lideratge al grup.

261

00:17:03,732 --> 00:17:06,777

Cory Conacher és un gran jugador.

El necessitem.

262

00:17:06,902 --> 00:17:09,071

És dins l'àrea.

263

00:17:09,196 --> 00:17:10,906

Llança i marca!

264

00:17:11,740 --> 00:17:14,576

L'únic gol del partit l'ha marcat

Cory Conacher!

265

00:17:14,701 --> 00:17:17,829

Torna al punt.

Chernack, llança, i marca!

266

00:17:17,955 --> 00:17:22,209

Crec que aquest cap de setmana

hem demostrat que podem guanyar partits...

267

00:17:22,334 --> 00:17:26,088

Si juguéssim com al segon quart

o el tercer, en guanyaríem molts.

268

00:17:26,213 --> 00:17:27,089

Va, Crunch!

269

00:17:27,965 --> 00:17:30,259

Llança, i marca!

270

00:17:30,384 --> 00:17:32,970

Es gira, la llança, i marca!

271

00:17:33,762 --> 00:17:36,932

Hem treballat molt

i els nois fan el que cal,

272

00:17:37,057 --> 00:17:39,518

són al seu lloc i el disc ens entra.

273

00:17:40,269 --> 00:17:44,356

DESPRÉS D'AJUDAR EL CRUNCH,

SELECCIONEN EL CORY PER A L'ALLSTAR.

274

00:17:44,481 --> 00:17:45,774

ÉS LA TERCERA VEGADA.

275

00:17:45,899 --> 00:17:48,735

Que el Cory jugui a l'<i>AllStar</i> de la AHL,

276

00:17:48,861 --> 00:17:50,821

sobretot em fa sentir orgullós.

277

00:17:50,946 --> 00:17:56,535

I crec que és un reconeixement del fet
que és un dels millors jugadors del món.

278

00:17:56,910 --> 00:18:01,123

Va marcar al seu primer partit a l'NHL
i al seu primer partit universitari...

279

00:18:01,248 --> 00:18:03,792

Ell vol ser important.

280

00:18:03,917 --> 00:18:09,047

Trobo que molts dels nens que atenem
acaben sent adults que arriben molt lluny.

281

00:18:09,173 --> 00:18:11,341

És bo que les famílies ho sàpiguen,

282

00:18:11,466 --> 00:18:15,012

perquè el que desenvolupen
els nens que gestionen tot això

283

00:18:15,137 --> 00:18:18,682

i que les famílies desenvolupen
treballant junts, sovint els ajuden

284

00:18:18,807 --> 00:18:20,851

a excel·lir a la vida.

285

00:18:20,976 --> 00:18:24,646

El més important per a ell
és tenir sempre la bomba a mà.

286

00:18:25,063 --> 00:18:26,565

Normalment, jugo sense la bomba.

287

00:18:26,690 --> 00:18:30,194

La deixo a la banqueta
i miro els números durant el partit.

288

00:18:30,319 --> 00:18:32,863

Si els números augmenten,
me l'he de posar.

289

00:18:32,988 --> 00:18:34,656

El motiu de tenir problemes

290

00:18:34,781 --> 00:18:36,950

és que no porto el sensor.

291

00:18:37,409 --> 00:18:41,205

Si estic baix, el sensor m'apaga la bomba
i no em dona insulina.

292

00:18:41,330 --> 00:18:45,375

Si no porto el sensor, no ho fa
i per això continuo baixant.

293

00:18:45,501 --> 00:18:50,797

I és per això que es produeixen
alguns problemes seriosos.

294

00:18:50,923 --> 00:18:54,051

És complicat gestionar la diabetis
durant l'activitat

295

00:18:54,927 --> 00:18:58,096

perquè la insulina triga una mica
a entrar a la sang.

296

00:18:58,222 --> 00:19:01,808

No hi ha espontaneïtat
en l'administració de la dosi.

297

00:19:01,934 --> 00:19:06,522

A la indústria, ara es treballa
per obtenir una insulina més ràpida.

298

00:19:06,647 --> 00:19:08,273

I com més ràpida, millor.

299

00:19:08,398 --> 00:19:15,239

Seria ideal que tingués efecte immediat,
sobretot amb la tecnologia que tenim,

300

00:19:15,364 --> 00:19:19,076
amb ordinadors que subministren
insulina segons el sucre en sang.

301

00:19:19,201 --> 00:19:23,539
Com més ràpida sigui la insulina,
millor n'automatitzarem la gestió.

302

00:19:24,122 --> 00:19:25,958
Tenim l'<i>Allstar </i>demà a la nit.

303

00:19:26,083 --> 00:19:30,671
I l'endemà, a les 6 del matí,
tinc el vol per tornar a Toronto.

304

00:19:30,796 --> 00:19:32,506
Tornaré a casa uns dies.

305

00:19:32,631 --> 00:19:34,383
Farem un bon sopar familiar.

306

00:19:34,508 --> 00:19:37,177
Hi seran el meu germà
i la meva germana...

307

00:19:37,302 --> 00:19:41,348
Som una família divertida,
i m'encanta estar amb ells tant com puc.

308

00:19:42,599 --> 00:19:45,060
Serà bonic anar a casa i veure'ls.

309

00:19:45,519 --> 00:19:47,187
CAMPIONS DE L'ALLSTAR
DIVISIÓ NORD

310

00:19:50,899 --> 00:19:52,234
Després veurem el partit!

311

00:20:14,631 --> 00:20:16,300
M'estic menjant el pastís!

312

00:20:16,425 --> 00:20:17,551
Qui és?

313
00:20:18,510 --> 00:20:20,179
-Hola!
-Sí, Callum!

314
00:20:22,681 --> 00:20:26,393
Algú es va burlar de mi
i el Cory va sortir

315
00:20:26,518 --> 00:20:28,979
i es va burlar d'ells,
per burlar-se de mi.

316
00:20:29,104 --> 00:20:31,440
-Perquè recordo...
-La vaig defensar.

317
00:20:31,857 --> 00:20:34,776
No recordo bé com...
Érem bastant joves.

318
00:20:34,902 --> 00:20:37,738
-Quants anys teníem quan ens vam conèixer?
-14?

319
00:20:37,863 --> 00:20:39,948
Sí, crec que sí, perquè recordo

320
00:20:40,073 --> 00:20:44,536
mirar i pensar: "Qui és aquest
que em defensa?"

321
00:20:44,661 --> 00:20:47,831
-El petitet aquell...
-Sí, el petit del racó.

322
00:20:47,956 --> 00:20:49,291
Després d'això, recordo

323
00:20:49,416 --> 00:20:53,253
preguntar a la meva amiga
qui era i el primer que va dir:

324
00:20:53,378 --> 00:20:55,797
"És el Cory. No té melic."

325

00:20:55,923 --> 00:20:57,174

I vaig pensar:

326

00:20:57,299 --> 00:20:59,718

"El Cory no té melic.

Ho he de recordar."

327

00:21:00,761 --> 00:21:05,807

Creia que seria molt difícil

trobar la noia adequada per a ell.

328

00:21:05,933 --> 00:21:09,186

El Cory estava tan pendent

de la complicació que era

329

00:21:09,311 --> 00:21:14,274

tenir diabetis juvenil,

lluitar contra l'extròfia de bufeta,

330

00:21:14,399 --> 00:21:18,445

i estava tan centrat en l'esport,

que el tenia totalment obsessionat,

331

00:21:18,570 --> 00:21:21,782

que les noies no eren

una gran part de la seva vida.

332

00:21:22,783 --> 00:21:25,744

I del no-res, va aparèixer la Shannon.

333

00:21:26,078 --> 00:21:28,163

Estava molt centrat en l'hoquei.

334

00:21:28,288 --> 00:21:30,874

Li vaig dir que podia ser egoista

tenir nòvia,

335

00:21:30,999 --> 00:21:33,877

perquè no tindria

gaire temps per passar amb ella.

336

00:21:34,586 --> 00:21:37,464

Va intentar uns quants cops

fer-me canviar de parer.

337

00:21:37,589 --> 00:21:41,718

No puc dir que no m'agradés,
perquè m'agradava flirtejar amb ella.

338

00:21:41,844 --> 00:21:46,056

Amb el temps sempre vaig aconseguir
apartar-la dels seus xicots.

339

00:21:46,181 --> 00:21:50,102

Tenia el pla d'anar a la universitat
i fer una carrera fora de l'hoquei,

340

00:21:50,227 --> 00:21:52,563

i al final ho vaig fer, a Norfolk.

341

00:21:52,688 --> 00:21:56,859

I el gener de 2012
vam començar a sortir.

342

00:21:56,984 --> 00:22:00,863

Quan mires el Cory i no saps res d'ell,

343

00:22:00,988 --> 00:22:05,409

dius: "Uau, un noi atractiu,

344

00:22:06,827 --> 00:22:10,080

un noi simpàtic, humil i assenyat.

345

00:22:10,789 --> 00:22:14,209

Però l'extròfia de bufeta
i la diabetis...

346

00:22:14,793 --> 00:22:21,300

sempre vaig pensar
que serien una càrrega enorme

347

00:22:22,092 --> 00:22:24,803

per a qui volgués compartir-la amb ell.

348

00:22:25,345 --> 00:22:29,183

La diabetis tipus 1
és un autèntic repte.

349

00:22:29,308 --> 00:22:33,770

Dius que és un repte,
però et canvia la vida.

350

00:22:33,896 --> 00:22:36,690

És un cop fort,
i té una presència constant.

351

00:22:37,983 --> 00:22:40,527

És dia rere dia:

352

00:22:40,652 --> 00:22:43,363

gestió, gestió, gestió.

353

00:22:46,325 --> 00:22:49,912

Fa anys, quan vam començar
a sortir i a viure junts,

354

00:22:50,037 --> 00:22:52,539

ell sempre estava baix.

355

00:22:52,664 --> 00:22:55,417

I encara que no se sentís gaire baix,

356

00:22:55,542 --> 00:22:59,296

arribava a estar molt, molt baix,
sense notar-ho.

357

00:22:59,630 --> 00:23:03,217

Fins que no ho tens,
fins que no vius amb algú que ho té,

358

00:23:03,342 --> 00:23:05,719

no entens realment què és.

359

00:23:05,844 --> 00:23:07,888

Recordo un dia que ell estava baix

360

00:23:08,013 --> 00:23:11,808

i estava intentant tallar formatge.

361

00:23:11,934 --> 00:23:15,395

Tenia un ganivet enorme a la mà
i va perdre l'equilibri.

362

00:23:15,521 --> 00:23:17,189

Li vaig agafar el canell,

363

00:23:17,314 --> 00:23:20,067

i per tota la cuina així...

"Abaixa el ganivet!"...

364

00:23:20,192 --> 00:23:24,905

Va sortir el company de pis en calçotets

tot boig dient: "Què passa?".

365

00:23:25,030 --> 00:23:26,198

Abraçant el Cory...

366

00:23:26,323 --> 00:23:29,409

Un enrenou bestial,

367

00:23:29,535 --> 00:23:33,038

perquè ell volia sortir-se'n ell sol,

però no podia.

368

00:23:33,163 --> 00:23:36,667

Si deixes de gestionar-ho, t'enfones.

369

00:23:36,792 --> 00:23:42,256

És una pena, perquè esperes

que puguin valdre's, però no poden.

370

00:23:42,714 --> 00:23:44,007

Ell no hi era.

371

00:23:44,132 --> 00:23:46,969

Que arribés a la seva vida

algú com la Shannon

372

00:23:47,094 --> 00:23:52,015

i que adoptés aquesta situació

amb els braços oberts...

373

00:23:52,140 --> 00:23:55,602

Una de les converses

que vaig tenir amb el Cory

374

00:23:55,853 --> 00:23:59,189

va ser per dir-li que s'assegurés

que la Shannon ho sabia tot.

375

00:23:59,314 --> 00:24:03,151

La diabetis juvenil només

és una part de la teva vida.

376

00:24:03,277 --> 00:24:07,698

Tens aquesta altra part
que ningú coneix realment.

377

00:24:07,823 --> 00:24:11,076

Per ser just amb ella,
l'hi has d'explicar tot.

378

00:24:11,201 --> 00:24:13,871

I em va dir: "Pare, ja ho vaig fer,

379

00:24:14,663 --> 00:24:17,416

i ella vol estar aquí amb mi."

380

00:24:19,459 --> 00:24:24,840

L'extròfia de bufeta és una cosa
que sempre m'ha fet por de tractar.

381

00:24:24,965 --> 00:24:26,758

Hi vaig néixer.

382

00:24:27,342 --> 00:24:29,261

Moltes de les coses que pateixes,

383

00:24:29,386 --> 00:24:32,556

només les entendran
persones amb extròfia.

384

00:24:32,681 --> 00:24:34,975

I no em vaig pensar mai
que tindria nòvia,

385

00:24:35,100 --> 00:24:37,436

i molt menys una dona i un fill.

386

00:24:37,561 --> 00:24:43,025

Així que tenir algú tan pacient
com la Shannon

387

00:24:43,150 --> 00:24:48,322

que pogués entendre algunes coses
de l'extròfia de bufeta...

388

00:24:48,447 --> 00:24:51,158
Va ser una benedicció absoluta.

389
00:24:51,617 --> 00:24:55,704
Pensava que no podria tenir una família
i m'agradava veure créixer els nens,

390
00:24:55,829 --> 00:24:57,706
més que a molta gent, jo crec.

391
00:24:57,831 --> 00:25:00,250
M'encantava estar al seu voltant!

392
00:25:00,667 --> 00:25:05,839
Em pensava que no en podria tenir,
potser per això em preocupava tant

393
00:25:06,173 --> 00:25:09,009
pels altres bebès,
perquè volia sentir com era.

394
00:25:11,011 --> 00:25:13,972
Em va costar més
del que crec que la Shannon volia

395
00:25:14,097 --> 00:25:16,934
tenir el nostre fill,
però crec que va ser només

396
00:25:17,059 --> 00:25:20,479
perquè tenia por de saber
que no podria.

397
00:25:20,938 --> 00:25:24,233
Hi vaig anar i em van fer la revisió,

398
00:25:24,358 --> 00:25:29,821
em van dir que no hi hauria més que,
com diu la Shannon, un parell d'obstacles,

399
00:25:29,947 --> 00:25:33,283
que no seria un problema,
que faríem alguns passos més

400
00:25:33,408 --> 00:25:36,620
que la gent normal,

i que podríem tenir un fill.

401

00:25:36,745 --> 00:25:39,206

Va ser increïble.

402

00:25:40,082 --> 00:25:44,127

Estic content de no haver-me quedat
esperant sense fer res,

403

00:25:44,294 --> 00:25:47,339

ja que el Callum és el millor
que m'ha passat mai.

404

00:25:47,464 --> 00:25:50,717

No hi ha cap gol
ni res que hagi fet a l'hoquei,

405

00:25:50,843 --> 00:25:56,849

res que sigui més important que el Cal,
o que em faci més feliç que el Cal.

406

00:25:57,391 --> 00:25:59,351

Volia que fos jugador d'hoquei

407

00:25:59,476 --> 00:26:02,729

però ara que el tinc,
vull que sigui feliç i estigui sa.

408

00:26:02,855 --> 00:26:06,191

Si no li agrada l'hoquei,
no és la fi del món.

409

00:26:06,316 --> 00:26:11,488

L'acompanyaré en el que faci: tant si vol
ser músic, com comptable o advocat...

410

00:26:11,613 --> 00:26:14,241

Només importa que sigui feliç,

411

00:26:15,200 --> 00:26:18,620

però seré el seu fan número 1
si juga a l'hoquei; això segur.

412

00:26:20,956 --> 00:26:24,251

Em vaig criar amb tots aquests problemes

413

00:26:24,376 --> 00:26:26,920

i els pares no em van privar mai
de fer res,

414

00:26:27,045 --> 00:26:30,883

no em van dir mai que no podia jugar,
o anar a festes de pijames,

415

00:26:31,008 --> 00:26:33,302

o que no podia fer el que fos.

416

00:26:33,427 --> 00:26:35,345

No em van dir mai que no per la diabetis.

417

00:26:36,054 --> 00:26:40,184

Estic segur que entre bastidors
ploraven o estaves tristos,

418

00:26:40,309 --> 00:26:42,561

però davant meu sempre van ser positius,

419

00:26:42,686 --> 00:26:45,898

i crec que això m'ha ajudat
a ser professional.

420

00:26:46,315 --> 00:26:49,193

Intentaré seguir-ho
i fer el mateix amb el Cal.

421

00:26:49,318 --> 00:26:52,237

Faré el que calgui
per ser un bon pare.

422

00:26:52,696 --> 00:26:55,991

Els meus pares van ser els millors
que un pot demanar.

423

00:26:56,116 --> 00:27:00,704

Així que per a mi és important
seguir els seus passos

424

00:27:01,663 --> 00:27:03,999

i traspasar-ho a la vida del Callum.

425

00:27:04,124 --> 00:27:05,918

Dic als nens que somiïn molt.

426

00:27:06,043 --> 00:27:08,754

Sento que ensenyo
més als pares que als nens.

427

00:27:08,879 --> 00:27:12,132

Els pares han de tenir
una bona actitud, com els meus.

428

00:27:12,257 --> 00:27:15,969

Per als nens que creixen
diagnosticats de diabetis,

429

00:27:16,094 --> 00:27:18,096

avui dia hi ha sensors, bombes...

430

00:27:18,222 --> 00:27:22,017

Hi ha moltes coses
que et fan la vida fàcil.

431

00:27:22,142 --> 00:27:26,480

Els meus pares sempre em diuen
que actuo com si no tingués diabetis,

432

00:27:26,605 --> 00:27:30,108

però si et vas mirant el sucre en sang,
si menges bé, si dorms bé,

433

00:27:30,234 --> 00:27:33,779

si fas tot el que cal
per controlar la diabetis,

434

00:27:33,904 --> 00:27:37,658

pots tenir grans somnis
i viure la vida que vulguis viure.

435

00:28:20,200 --> 00:28:23,996

TRADUCCIÓ: Pilar Morey
SUBTÍTOLS: Charada

436

00:28:24,121 --> 00:28:27,958

Amb el suport de la Direcció General
de Política Lingüística

437

00:28:28,083 --> 00:28:31,920

- **Inserts de *Miracle Baby***

- 1
00:01:05,065 --> 00:01:08,777
L'INFANT MIRACULÓS
- 2
00:01:10,320 --> 00:01:12,030
CAPÍTOL I
- 3
00:01:52,196 --> 00:01:55,741
PARE DEL CORY
- 4
00:04:48,497 --> 00:04:52,793
ÀVIA DEL CALLUM
- 5
00:06:40,359 --> 00:06:43,195
CAPÍTOL III
- 6
00:06:43,529 --> 00:06:47,282
LES PROBABILITATS
- 7
00:07:10,138 --> 00:07:12,266
ALÇADA
- 8
00:07:13,267 --> 00:07:16,395
EXENTRENADOR
CANISIUS COLLEGE
- 9
00:08:04,610 --> 00:08:07,529
DIABETIS TIPUS 1
TAMBÉ ANOMENADA DIABETIS JUVENIL
- 10
00:08:07,905 --> 00:08:10,824
CAP DE PEDIATRIA
HOSPITAL INFANTIL MCMASTER
- 11
00:08:17,372 --> 00:08:20,167
CAP DE DIABETIS PEDIÀTRICA
HOSPITAL INFANTIL MCMASTER
- 12
00:09:56,972 --> 00:10:01,435
MES DE NAIXEMENT

13
00:11:34,319 --> 00:11:36,029
CAPÍTOL IV

14
00:11:36,154 --> 00:11:41,243
COMPLICACIONS

- **Subtítols de *MEME Me***

1
00:00:06,507 --> 00:00:11,512
He deixat el patinet a la porta
del <i>colmado</i>, i en un <i>momeng</i>...

2
00:00:13,305 --> 00:00:15,265
-Ep, <i>Momeng</i>!
-<i>Momeng</i>!

3
00:00:16,308 --> 00:00:17,518
És així.

4
00:00:18,060 --> 00:00:20,979
L'alegria de la meva vida.

5
00:00:23,565 --> 00:00:27,277
MEM: IMATGE HUMORÍSTICA COPIADA
I DIFOSA PELS USUARIS D'INTERNET,

6
00:00:27,402 --> 00:00:29,363
SOVINT AMB LLEUS VARIACIONS.

7
00:00:30,030 --> 00:00:32,199
MEM

8
00:00:32,324 --> 00:00:36,370
No sé si hauríem de començar
pel començament o per després.

9
00:00:36,495 --> 00:00:38,413
CONVERTIU-ME EN UN MEM

10
00:00:49,049 --> 00:00:51,385
<i>Amb un momeng!</i>

11

00:00:56,640 --> 00:00:59,476

Suposo que m'he convertit
en un mem.

12

00:01:00,561 --> 00:01:04,064

En realitat, tenia la intenció
de fer comèdia,

13

00:01:04,523 --> 00:01:08,735

però, quan va passar,
ja no n'estava tan segur.

14

00:01:09,695 --> 00:01:13,740

Se'm va acostar una dona amb la seva filla
i em van dir: "Ets molt divertit

15

00:01:13,866 --> 00:01:15,242

i intel·ligent.

16

00:01:15,367 --> 00:01:17,953

Ens pensàvem que eres un pobre idiota".

17

00:01:18,954 --> 00:01:21,999

Aquell moment em va fer començar
a pensar diferent.

18

00:01:22,958 --> 00:01:26,253

Em dic Levi Hawken.

Tinc 43 anys.

19

00:01:26,378 --> 00:01:29,298

Soc d'Auckland,
Aotearoa, Nova Zelanda.

20

00:01:29,423 --> 00:01:31,633

Potser em coneixeu
pel "Neng del Momeng".

21

00:01:31,758 --> 00:01:35,596

Vaig fer una broma
i se'm va quedar així.

22

00:01:37,014 --> 00:01:39,725

Els mems eren una cosa nova,
i pensava: "Què és això?".

23

00:01:39,850 --> 00:01:42,895
Algú ha posat aquest vídeo meu
d'aquell DVD a YouTube

24
00:01:43,020 --> 00:01:44,354
i a tothom li encanta.

25
00:01:44,479 --> 00:01:47,232
Va ser graciós quan ho vam fer,
ho entenc.

26
00:01:48,108 --> 00:01:50,402
No m'adonava que allò
s'escapava del meu control.

27
00:01:50,527 --> 00:01:52,029
El Neng del Momeng!

28
00:01:53,363 --> 00:01:56,617
No pots fer-hi res,
i et sents indefens.

29
00:01:57,743 --> 00:01:59,912
I després vas a Internet

30
00:02:00,037 --> 00:02:02,664
i hi ha gent que diu
que consumeixes crac

31
00:02:02,789 --> 00:02:05,501
o que és un tema de consanguinitat...

32
00:02:05,626 --> 00:02:09,254
De cop i volta, ets víctima
d'un assetjament brutal a Internet.

33
00:02:09,379 --> 00:02:10,589
Als mitjans els encanta.

34
00:02:10,714 --> 00:02:13,258
Et diuen: "Vine,
et fem una entrevista,

35
00:02:13,383 --> 00:02:15,093
vine i veurem què dius,

36

00:02:15,219 --> 00:02:17,638

així després podrem riure'ns
més de tu.

37

00:02:17,763 --> 00:02:21,391

Vull ser amable amb la gent
que els ha fet gràcia el mem,

38

00:02:21,517 --> 00:02:23,519

però hi ha a molta gent a qui li fa gràcia

39

00:02:23,644 --> 00:02:27,439

el meu aspecte, o el meu accent,
o les meves dents,

40

00:02:27,564 --> 00:02:30,484

i es riuen de mi, no amb mi.

41

00:02:36,073 --> 00:02:40,702

I amb el temps acabes
tan confós i fart de tot

42

00:02:41,411 --> 00:02:43,789

que només vols sortir a patinar.

43

00:02:51,171 --> 00:02:54,675

El monopatí era l'escapada de tot.

44

00:02:56,385 --> 00:02:58,554

Et buida el cervell de la merda

45

00:02:58,679 --> 00:03:01,473

i t'empeny a superar-te,

46

00:03:01,598 --> 00:03:05,227

i així potser un dia seràs prou bo
per a tu mateix.

47

00:03:06,144 --> 00:03:09,439

Tinc un trastorn genètic
anomenat hiperectodermosi,

48

00:03:09,565 --> 00:03:13,443

que afecta cabells, pell, dents
i glàndules sudorípares.

49

00:03:13,569 --> 00:03:15,362

Gairebé no suo.

50

00:03:15,487 --> 00:03:18,782

He estat obsessionat pel monopatí
des dels deu anys.

51

00:03:18,907 --> 00:03:21,118

M'hi vaig tornar addicte del tot.

52

00:03:21,243 --> 00:03:25,789

Si em passava res dolent,
podia agafar el monopatí i anar a patinar.

53

00:03:31,211 --> 00:03:33,005

Quan baixes per un pendent,

54

00:03:33,130 --> 00:03:36,633

tota la merda desapareix
i només ets tu.

55

00:03:38,427 --> 00:03:42,598

El monopatí sempre ha estat
com una corba d'aprenentatge físic

56

00:03:42,723 --> 00:03:48,020

sobre la manera de girar de les coses,
la força centrífuga i la fricció.

57

00:03:53,400 --> 00:03:58,030

Ara, amb el monopatí, he començat
a explorar totes aquestes textures:

58

00:04:00,616 --> 00:04:03,202

el formigó rugós
i el formigó conglomerat,

59

00:04:03,327 --> 00:04:07,080

que no eren divertits per patinar-hi,
i, de cop, ho van ser.

60

00:04:08,540 --> 00:04:12,002

Amb aquestes rodes toves
que deixen marques,

61

00:04:12,711 --> 00:04:14,546
una línia d'uretà.

62

00:04:16,715 --> 00:04:19,218
Patines per la ciutat i vas ràpid,

63

00:04:19,843 --> 00:04:24,306
i et tires pel pendent
i deixes una línia llarga i blanca.

64

00:04:25,224 --> 00:04:28,018
És com una pinzellada gestual.

65

00:04:28,143 --> 00:04:31,146
És com una etiqueta,
com una signatura.

66

00:04:37,694 --> 00:04:40,781
Utilitzo els mateixos materials
per al meu art

67

00:04:40,906 --> 00:04:43,200
que per anar amb monopatí.

68

00:04:44,493 --> 00:04:47,329
Quan vaig començar a fer
escultures amb formigó,

69

00:04:47,454 --> 00:04:49,248
vaig passar de cop a l'uretà,

70

00:04:49,373 --> 00:04:53,752
perquè les meves rodes són d'uretà
i les utilitzo sobre formigó.

71

00:04:54,628 --> 00:04:59,007
Feia uns motlles de contraplacat,
semblava que tot estava connectat,

72

00:04:59,132 --> 00:05:03,262
cosa que va ser tot un descobriment,
que encara estic explorant.

73

00:05:10,686 --> 00:05:14,022
Crec que les meves escultures

estan molt influenciades

74

00:05:14,147 --> 00:05:17,109
pel monument de Terry Stringer
a la plaça d'Aotea,

75

00:05:17,234 --> 00:05:19,820
molt brutalista i molt patinable,

76

00:05:20,362 --> 00:05:23,824
tot i que encara no he fet res
que sigui patinable.

77

00:05:31,415 --> 00:05:35,335
Després del que va passar amb el mem,
vaig pensar: "Això no s'acabarà,

78

00:05:35,460 --> 00:05:38,297
així que hauré d'intentar
aprofitar-ho".

79

00:05:40,549 --> 00:05:44,720
No sé si tot passa per alguna raó,
però tot passa i has d'afrontar-ho

80

00:05:44,845 --> 00:05:50,184
de la millor manera que puguis,
i trobar-hi la part positiva.

81

00:05:50,642 --> 00:05:55,189
Potser aquesta és la manera de dir-ho.
Puc tirar de tòpics?

82

00:05:55,814 --> 00:05:58,025
Mirem de trobar-hi la part positiva.

83

00:05:59,359 --> 00:06:03,614
He conegut persones molt simpàtiques,
i algunes han estat supereducades.

84

00:06:04,406 --> 00:06:08,410
Se m'han acostat de maneres interessants
per demanar-me com em va tot,

85

00:06:08,535 --> 00:06:13,123
per dir-me que els va fer gràcia el vídeo

i agrair-me que els fes riure...

86

00:06:14,249 --> 00:06:17,419

O els nens petits,
que et veuen com una superestrella.

87

00:06:17,544 --> 00:06:21,840

És una il·lusió divertida,
vivim en una societat basada en la fama.

88

00:06:23,717 --> 00:06:26,595

Ho sé, encara és part
de tot el que faig, suposo.

89

00:06:26,720 --> 00:06:28,639

Encara és una part de qui soc.

90

00:06:28,764 --> 00:06:33,644

Ja saps, els nens et venen
i no pots fer-los fora i dir-los:

91

00:06:34,144 --> 00:06:35,145

"S'ha acabat.

92

00:06:35,270 --> 00:06:37,731

El mem s'ha acabat.
Perdó. Marxeu.

93

00:06:38,565 --> 00:06:39,816

Ara soc artista".

94

00:06:41,652 --> 00:06:44,780

Ser un mem ha tingut
coses bones i dolentes,

95

00:06:44,905 --> 00:06:47,366

m'encanta i ho detesto alhora.

96

00:06:47,491 --> 00:06:51,119

Però suposo que de petit
també hauria estat així de burro,

97

00:06:51,245 --> 00:06:53,622

hauria anat a molestar
algú que fos un mem

98

00:06:53,747 --> 00:06:57,167

i li hauria cridat "<i>Momeng</i>!",

i m'hauria fet el llest...

99

00:06:57,292 --> 00:06:59,920

Així que potser el destí

m'ho està tornant.

100

00:07:04,049 --> 00:07:07,803

TRADUCCIÓ: Pilar Morey i Àlex Cardona

SUBTÍTOLS: Charada

101

00:07:13,308 --> 00:07:16,562

Amb el suport de la Direcció General

de Política Lingüística

102

00:07:16,687 --> 00:07:18,689

de la Generalitat de Catalunya

- Subtítols de *My Son*

1

00:00:10,135 --> 00:00:14,389

EL MEU FILL

2

00:00:16,725 --> 00:00:18,393

És això.

3

00:00:27,986 --> 00:00:31,031

Sempre he somiat tenir

un televisor de pantalla grossa.

4

00:00:31,448 --> 00:00:32,699

Està de rebaixes?

5

00:00:33,283 --> 00:00:34,409

Només avui.

6

00:00:44,169 --> 00:00:46,713

És el seu dia de sort.

És l'últim que ens queda.

7

00:00:47,005 --> 00:00:48,131

Entra en promoció.

8

00:00:48,507 --> 00:00:49,299

Perfecte.

9

00:00:59,101 --> 00:01:00,435

Un moment.

10

00:01:02,604 --> 00:01:05,274

T'ha caigut al costat
del televisor, papa.

11

00:01:07,860 --> 00:01:09,027

-Tingui.

-Gràcies.

12

00:01:11,780 --> 00:01:12,614

Tingui.

13

00:01:12,739 --> 00:01:14,157

Que tingui un bon dia.

14

00:01:14,283 --> 00:01:15,576

Gràcies.

15

00:01:19,746 --> 00:01:21,582

-Papa.

-Digue'm.

16

00:01:21,748 --> 00:01:25,085

¿És el teu somni,
comprar un televisor?

17

00:01:25,252 --> 00:01:27,921

Sí, des que era petit.

18

00:01:30,007 --> 00:01:31,633

-De debò?

-Sí.

19

00:01:31,884 --> 00:01:35,470

Escolta, no renunciïs mai
als teus somnis.

20

00:01:36,138 --> 00:01:37,347

Jo tinc un somni.

21

00:01:37,681 --> 00:01:39,474

Doncs no hi renunciïs.

22

00:01:39,683 --> 00:01:41,310

Vull jugar a hoquei.

23

00:01:41,643 --> 00:01:42,853

Hoquei?

24

00:01:43,520 --> 00:01:44,813

És el meu somni.

25

00:01:46,690 --> 00:01:49,484

Hi jugaràs, fill, algun dia.

26

00:01:49,693 --> 00:01:52,446

Em pots apuntar
a una escola d'hoquei?

27

00:01:52,571 --> 00:01:53,739

Ara no.

28

00:01:54,489 --> 00:01:58,410

Com és que tothom pot jugar a hoquei
i jo no?

29

00:01:59,578 --> 00:02:01,830

L'hoquei és molt car.

30

00:02:02,039 --> 00:02:06,168

Hauràs d'esperar
fins que guanyem més diners, d'acord?

31

00:02:19,640 --> 00:02:21,892

-Pots guanyar més diners?

-No.

32

00:02:22,518 --> 00:02:24,520

No pots demanar-ne a la mama?

33

00:02:24,895 --> 00:02:25,979

No.

34

00:02:26,813 --> 00:02:29,024

Com és que no tenim diners?

35

00:02:30,150 --> 00:02:32,694

Em sap greu, però hauràs d'esperar.

36

00:02:33,320 --> 00:02:36,031

-Com és que no tenim diners?

-Calla, Karim.

37

00:02:36,990 --> 00:02:38,116

Ja n'hi ha prou.

38

00:02:41,620 --> 00:02:42,621

Perdó.

39

00:02:52,381 --> 00:02:54,591

Podries tornar el televisor.

40

00:02:55,342 --> 00:02:58,053

No tornaré a trobar un televisor així
per aquest preu.

41

00:02:58,220 --> 00:03:01,348

Torna'l

i compra un televisor més petit.

42

00:03:04,393 --> 00:03:07,020

Ja ho he dit a tota la colla.

43

00:03:07,145 --> 00:03:09,314

Com em mirarien

amb un de més petit...

44

00:03:09,523 --> 00:03:11,692

Estàvem parlant del teu fill.

45

00:03:12,526 --> 00:03:13,569

Escolta...

46

00:03:14,653 --> 00:03:17,948

Haurem de pagar material nou
a mesura que vagi creixent,

47

00:03:18,073 --> 00:03:21,493

haurem de pagar l'extraescolar d'hoquei.

48
00:03:22,369 --> 00:03:24,246
No ens ho podem permetre.

49
00:03:38,260 --> 00:03:40,137
Mama, no puc dormir.

50
00:03:40,262 --> 00:03:41,722
Vine aquí, amor.

51
00:03:45,225 --> 00:03:46,810
El papa està despert?

52
00:03:47,186 --> 00:03:49,021
Papa, estàs despert?

53
00:03:50,397 --> 00:03:51,481
No.

54
00:03:52,566 --> 00:03:56,695
He tingut un somni. Jugava a hoquei
amb el Karlsson i el Crosby.

55
00:03:57,070 --> 00:03:59,448
No paràvem de marcar gols.

56
00:04:00,991 --> 00:04:03,368
Em pots apuntar a hoquei?

57
00:04:03,911 --> 00:04:05,412
Sisplau, mama.

58
00:04:05,537 --> 00:04:07,748
No ens ho podem permetre.

59
00:04:12,920 --> 00:04:14,922
Ja trobarem la manera.

60
00:04:31,104 --> 00:04:32,272
Huda.

61
00:04:33,023 --> 00:04:37,069
-Qui ha trencat el forn?
-El vaig desendollar per al microones.

62
00:04:42,616 --> 00:04:44,910
On són les salses?
Ja no en tenim?

63
00:04:49,957 --> 00:04:51,667
Fas cara de cansat.

64
00:04:57,631 --> 00:04:59,383
No has dormit gens.

65
00:05:00,884 --> 00:05:01,844
Adeu, mama.

66
00:05:02,052 --> 00:05:03,220
Adeu, fill.

67
00:05:03,387 --> 00:05:04,388
T'estimo.

68
00:05:23,699 --> 00:05:25,075
Com puc ajudar-lo?

69
00:05:25,284 --> 00:05:26,785
Torno això.

70
00:05:28,453 --> 00:05:30,163
Té alguna cosa malament?

71
00:05:30,706 --> 00:05:36,003
No, és que necessitaré els diners
per apuntar aquest homenet a hoquei.

72
00:05:36,837 --> 00:05:40,007
Em sap greu, només puc canviar-lo
o fer-li un val.

73
00:05:40,174 --> 00:05:42,342
No, però això no em serveix.

74
00:05:42,509 --> 00:05:45,846
-Necessitaré els diners...
-Ho posa aquí, al rebut.

75
00:05:46,972 --> 00:05:48,807

Què faig amb un val, eh?

76

00:05:49,308 --> 00:05:51,810

Necessito els diners per anar

77

00:05:51,935 --> 00:05:54,396

a la botiga d'hoquei

a comprar material.

78

00:05:54,521 --> 00:05:58,692

Ho entenc, però estava en liquidació,

i només li puc donar un val.

79

00:05:58,817 --> 00:06:00,319

Faci-ho possible.

80

00:06:01,361 --> 00:06:05,699

Soc el gerent d'aquesta botiga

i li dic que és la nostra política...

81

00:06:05,824 --> 00:06:08,535

Fes-me la devolució!

Això són ximpleries!

82

00:06:08,785 --> 00:06:10,370

No em cridi, senyor.

83

00:06:10,746 --> 00:06:15,501

Li deia que estava en liquidació, i només

puc canviar-lo o donar-li un val.

84

00:06:15,834 --> 00:06:18,420

En realitat ho diu aquí mateix,

al seu rebut.

85

00:06:21,381 --> 00:06:22,382

Escolta, amic.

86

00:06:23,300 --> 00:06:25,928

Intento apuntar el meu fill a hoquei,

87

00:06:26,053 --> 00:06:29,848

el que pugui fer

per fer-ho realitat, per ajudar-me.

88

00:06:30,224 --> 00:06:31,600
El que sigui.

89
00:06:34,144 --> 00:06:37,064
No podem fer-hi res,
és la política de la botiga.

90
00:06:38,148 --> 00:06:39,107
Gràcies.

91
00:06:49,701 --> 00:06:51,119
Karim, som-hi.

92
00:06:55,207 --> 00:06:56,208
Papa.

93
00:06:57,251 --> 00:06:59,336
Encara podré jugar a hoquei?

94
00:06:59,628 --> 00:07:01,630
Algun dia podràs, algun dia.

95
00:07:12,850 --> 00:07:14,017
Para de plorar.

96
00:07:15,686 --> 00:07:17,521
Ets un nen gran, para.

97
00:07:18,146 --> 00:07:19,314
Ei, mira'm.

98
00:07:21,191 --> 00:07:23,193
T'ho prometo, hi jugaràs.

99
00:07:23,861 --> 00:07:25,445
Només has d'esperar.

100
00:07:25,737 --> 00:07:26,989
No passa res.

101
00:07:28,365 --> 00:07:29,491
No passa res.

102
00:07:30,868 --> 00:07:33,579

Sé que no tenim prou diners.

103

00:07:33,996 --> 00:07:39,626

No diguis això. Faré tot el que faci
falta per fer-ho realitat.

104

00:07:39,751 --> 00:07:42,087

T'ho prometo, hi jugaràs.

105

00:07:43,338 --> 00:07:46,341

Buscaré dues feines,
vendré el que tenim.

106

00:07:50,179 --> 00:07:51,972

Hi jugaràs, d'acord?

107

00:07:53,390 --> 00:07:54,308

Vinga.

108

00:08:11,617 --> 00:08:13,619

Pregunta-ho al gerent, d'acord?

109

00:08:13,785 --> 00:08:15,913

Qualsevol cosa m'anirà bé.

110

00:08:16,496 --> 00:08:18,665

Si hi ha feina, ja t'ho faré saber.

111

00:08:20,667 --> 00:08:21,877

Gràcies.

112

00:08:33,805 --> 00:08:35,015

Huda...

113

00:08:49,488 --> 00:08:50,489

Farid?

114

00:08:51,365 --> 00:08:52,324

Farid, aixeca't.

115

00:08:55,410 --> 00:08:56,620

Què?

116

00:08:56,954 --> 00:09:00,123

És hora de recollir el Karim.
Afanya't, aixeca't.

117
00:09:02,626 --> 00:09:04,419
He dormit gaire estona?

118
00:09:13,720 --> 00:09:15,138
-Papa.
-Què?

119
00:09:16,390 --> 00:09:17,891
No vull jugar a hoquei.

120
00:09:18,976 --> 00:09:22,688
Recordes el que et vaig dir?
No renunciïs mai als teus somnis.

121
00:09:23,689 --> 00:09:26,525
Un dia seràs el millor jugador
d'hoquei del món.

122
00:09:26,650 --> 00:09:28,485
Tothom t'animarà.

123
00:09:30,070 --> 00:09:31,989
Però ja no et veig mai.

124
00:09:32,823 --> 00:09:36,326
Què vols dir?
Sempre tenim el diumenge al vespre.

125
00:09:36,994 --> 00:09:38,412
Sempre t'adorms.

126
00:09:39,371 --> 00:09:42,207
Et prometo que no m'adormiré
el proper dia.

127
00:09:44,626 --> 00:09:47,087
Vull veure't cada dia, com abans.

128
00:09:53,010 --> 00:09:54,011
N'estàs segur?

129
00:10:22,372 --> 00:10:24,249

El bàsquet és car?

130

00:10:25,501 --> 00:10:26,793

Gens ni mica.

131

00:10:40,182 --> 00:10:43,018

TRADUCCIÓ: Pilar Morey

SUBTÍTOLS: Charada

132

00:10:43,143 --> 00:10:46,980

Amb el suport de la Direcció General
de Política Lingüística

133

00:10:47,105 --> 00:10:50,984

del Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya

- Subtítols de *Numero 10*

1

00:00:01,520 --> 00:00:04,280

-Què has dit?

-Com que està "sobrevalorada"?

2

00:00:04,400 --> 00:00:06,920

Que hi ha dracs, que escupen foc!

3

00:00:07,800 --> 00:00:11,480

Jo li posaré Daenerys a la meva filla.

4

00:00:12,040 --> 00:00:14,640

-<i>Joc de trons</i>, encara?

-Sempre!

5

00:00:15,320 --> 00:00:17,160

-Bé, noies, a punt o què?

-Sí!

6

00:00:19,280 --> 00:00:23,160

-On has deixat la bossa?

-Us acompanyo, però no vinc.

7

00:00:23,280 --> 00:00:25,040

Vull dir que no jugo.

8

00:00:25,160 --> 00:00:27,240

-De debò?

-Què vols dir?

9

00:00:27,360 --> 00:00:29,560

Ja no m'interessa.

10

00:00:29,680 --> 00:00:31,640

"Ja no m'interessa."

11

00:00:31,760 --> 00:00:34,000

-Sabem que és per culpa d'un noi!

-Sí!

12

00:00:34,520 --> 00:00:36,960

-Calla!

-Ens has decebut.

13

00:00:37,680 --> 00:00:39,880

-És per un noi?

-Esclar que no!

14

00:00:40,000 --> 00:00:41,880

No és el teu pare, oi?

Doncs vine.

15

00:00:42,000 --> 00:00:45,520

-Encara que ho fos?

-Si és el teu pare, no l'escoltes?

16

00:00:45,640 --> 00:00:47,000

No ho sé...

17

00:00:47,680 --> 00:00:50,840

Quan vaig dir-li que jugava al futbol,

es va posar ballar.

18

00:00:50,960 --> 00:00:54,240

-No pot ser!

-Un pare de veritat.

19

00:00:54,760 --> 00:00:57,680

-No tenim els mateixos problemes.

-Segur...

20

00:00:57,800 --> 00:01:00,400

-Llavors, seràs la nostra animadora?

-Bé, sí!

21

00:01:00,520 --> 00:01:02,960

-He practicat alguns moviments!

-Molt bé!

22

00:01:14,400 --> 00:01:15,680

Deixa anar la pilota!

23

00:01:18,520 --> 00:01:20,800

Repartiu-vos pel camp.

24

00:01:21,720 --> 00:01:22,520

Merda!

25

00:01:27,680 --> 00:01:30,000

Vinga, vinga!

26

00:01:31,120 --> 00:01:32,120

Fem un esforç.

27

00:01:35,000 --> 00:01:35,800

Aquí, aquí!

28

00:01:36,600 --> 00:01:37,800

Vinga, vinga!

29

00:01:41,200 --> 00:01:43,960

Ben fet, noies. Recolliu el material
i fem una reunió.

30

00:01:46,400 --> 00:01:48,560

Això està molt bé, Awa!

31

00:01:48,680 --> 00:01:51,040

-La primera vegada en un club?

-Sí.

32

00:01:51,160 --> 00:01:54,280

Si vens la setmana que ve,
treballarem la velocitat.

33

00:01:54,400 --> 00:01:56,200

Perquè tens potencial.

34
00:01:56,320 --> 00:01:58,360
-Va bé.
-Pots quedar-te-la.

35
00:02:04,400 --> 00:02:05,960
Posa-hi més llimona.

36
00:02:12,600 --> 00:02:14,120
Està bé ara?

37
00:02:15,440 --> 00:02:16,960
Està bé.

38
00:02:17,080 --> 00:02:20,520
-Vols que torni a començar?
-Seria un malbaratament.

39
00:02:21,880 --> 00:02:23,920
És evident que és per al pare.

40
00:02:24,040 --> 00:02:27,160
Per a mi no hauries fet
aquests esforços.

41
00:02:28,000 --> 00:02:29,720
Para de dir bestieses.

42
00:02:29,920 --> 00:02:32,680
Saps què?
Als homes els agrada que els cuidin.

43
00:02:32,800 --> 00:02:35,200
Quan vagis al país, ho veuràs.

44
00:02:35,320 --> 00:02:36,960
Ja ho veig.

45
00:02:38,120 --> 00:02:40,160
No t'amoïnis, que menjarà bé.

46
00:02:40,960 --> 00:02:42,640
Però, un moment, ell quan cuina?

47

00:02:42,760 --> 00:02:46,120
Per què et penses que faig hores extra
a la botiga?

48
00:02:47,800 --> 00:02:49,240
Està cansat.

49
00:02:49,360 --> 00:02:52,040
Les factures,
enviar diners al país...

50
00:02:52,160 --> 00:02:55,760
Sempre demanen més; es pensen
que els diners creixen als arbres.

51
00:02:55,880 --> 00:02:58,880
Per què no dius
que ara no pots enviar diners?

52
00:03:00,720 --> 00:03:04,240
Com es nota que vas néixer aquí.
Això no va així.

53
00:03:04,360 --> 00:03:06,920
Quan pots donar, dones.

54
00:03:07,040 --> 00:03:08,560
Encara que hi perdis la salut?

55
00:03:08,680 --> 00:03:10,800
El teu pare és el primogènit.

56
00:03:10,920 --> 00:03:14,160
El primer que va marxar a Europa.
N'hi demanaran sempre.

57
00:03:14,280 --> 00:03:16,040
Ja ho veig, ja...

58
00:03:17,840 --> 00:03:19,640
Ves amb compte. És calent.

59
00:03:21,640 --> 00:03:23,120
Gràcies, filla meva.

60

00:03:28,600 --> 00:03:29,720
És bo?

61
00:03:31,400 --> 00:03:33,520
La propera vegada, cuines tu.

62
00:03:34,080 --> 00:03:36,040
-Serà encara millor.
-Millor?

63
00:03:36,160 --> 00:03:37,360
M'agradaria veure-ho.

64
00:03:38,800 --> 00:03:41,440
-Vaig seduir la mare amb el meu <i>yassa</i>.
-De veritat?

65
00:03:41,920 --> 00:03:43,800
Ximpleries.

66
00:03:52,480 --> 00:03:56,560
Crec que canviaré de plans,
el semestre que ve.

67
00:04:01,000 --> 00:04:02,200
Què vols fer?

68
00:04:02,640 --> 00:04:04,120
Estudiar esports.

69
00:04:04,240 --> 00:04:06,400
Una secció de futbol m'interessa.

70
00:04:06,520 --> 00:04:08,400
No deixaràs els estudis de Dret.

71
00:04:09,280 --> 00:04:10,640
Però no m'agrada!

72
00:04:11,760 --> 00:04:15,520
Vaig dir que tornaries amb el diploma.
Vols avergonyir-me?

73
00:04:37,400 --> 00:04:40,000
-He mort.

-Ho hem fet molt bé aquesta nit.

74

00:04:40,120 --> 00:04:42,280

Ha estat bé!

75

00:04:42,680 --> 00:04:45,520

-D'acord. Adeu, noies!

-Cuida't.

76

00:04:47,040 --> 00:04:50,880

-Que fort, que et donés la pilota.

-Ho has vist? Quina sorpresa!

77

00:04:51,000 --> 00:04:53,600

-És molt guai. Soc feliç.

-Esclar!

78

00:04:55,640 --> 00:04:57,960

-Aquest no és el Housni?

-Sí, és ell.

79

00:04:59,840 --> 00:05:01,520

-Com va, noies?

-Bé.

80

00:05:01,640 --> 00:05:03,080

-D'on veniu?

-Del futbol.

81

00:05:03,720 --> 00:05:06,720

Ara jugàveu al futbol?

No digueu ximpleries.

82

00:05:06,840 --> 00:05:09,760

Aneu amb texans a classe de gimnàstica

i ara sou Messi?

83

00:05:10,960 --> 00:05:13,200

Què se suposa que significa? Som-hi.

84

00:05:13,320 --> 00:05:16,280

-Jo t'ho ensenyaré, que ets molt pesat.

-Ara mateix, vinga!

85

00:05:16,400 --> 00:05:19,320

-Jo no.

-Em trec els auriculars per a tu.

86

00:05:19,440 --> 00:05:20,640

-Vinga.

-Cap problema!

87

00:05:20,760 --> 00:05:22,560

-T'estic esperant.

-Som-hi!

88

00:05:23,720 --> 00:05:26,920

-A on creus que vas?

-Però, qui és que fuig?

89

00:05:27,720 --> 00:05:30,040

-Què ha estat això?

-Vinga, vinga.

90

00:05:33,240 --> 00:05:34,480

Awa?

91

00:05:41,840 --> 00:05:44,200

Ei, fas trampes.

92

00:06:21,440 --> 00:06:22,080

Merda!

93

00:06:46,000 --> 00:06:47,280

Awa?

94

00:06:47,960 --> 00:06:49,960

Va tot bé a casa?

95

00:06:50,080 --> 00:06:52,640

Sí, per què preguntes?

96

00:06:53,240 --> 00:06:55,760

-El teu pare va venir a veure'm.

-Què?

97

00:06:56,960 --> 00:06:58,720

No va anar gaire bé.

98

00:07:02,640 --> 00:07:04,120

Sap que soc aquí?

99
00:07:04,240 --> 00:07:06,240
El club és fràgil.

100
00:07:07,320 --> 00:07:09,400
No ens ho podem permetre.

101
00:07:29,080 --> 00:07:30,560
-On vas?
-A casa.

102
00:07:30,680 --> 00:07:31,840
No jugues?

103
00:07:39,800 --> 00:07:42,320
Vas dir a l'entrenador
que hauria de deixar-ho?

104
00:07:42,440 --> 00:07:44,440
Quan tenies pensat dir-m'ho?

105
00:07:44,800 --> 00:07:47,880
Veus com reacciones?
Creus que vull parlar amb tu?

106
00:07:48,000 --> 00:07:49,600
Amb qui parles així?

107
00:07:49,960 --> 00:07:53,520
No som al carrer.
Mentre visquis aquí, mano jo.

108
00:07:53,920 --> 00:07:56,040
Jo volia ser futbolista. Ho soc?

109
00:07:56,160 --> 00:07:59,120
Deixa les històries amb el futbol
i centra't en els estudis.

110
00:08:07,080 --> 00:08:09,360
No cal que li parlis així.

111
00:08:09,480 --> 00:08:12,120
Ets massa tolerant amb la teva filla.

112
00:08:12,720 --> 00:08:14,200
Tolerant?

113
00:08:14,320 --> 00:08:15,520
Jo?

114
00:08:17,000 --> 00:08:18,560
No em posis nerviosa, Moussa.

115
00:09:01,720 --> 00:09:04,400
-Què és aquesta passada?
-Faig el que puc.

116
00:09:14,160 --> 00:09:16,600
Aquesta passada ha estat una merda.

117
00:09:18,560 --> 00:09:20,640
Housni, ves-te'n, per favor.

118
00:09:27,640 --> 00:09:28,280
Anem a casa.

119
00:09:28,400 --> 00:09:30,080
No, arreglem-ho ara.

120
00:09:31,720 --> 00:09:34,400
Què t'hi jugues que no em marques cap gol?

121
00:10:18,960 --> 00:10:20,400
Pare?

122
00:10:42,400 --> 00:10:46,520
Me'n vaig. No et deixis les claus,
que no hi ha ningú a casa.

123
00:10:46,800 --> 00:10:48,360
On és el pare?

124
00:10:49,600 --> 00:10:51,800
Ton pare ha sortit a córrer!

125
00:10:52,280 --> 00:10:55,080
Fins després, cuida't.

126

00:13:23,200 --> 00:13:26,200

TRADUCCIÓ: Pilar Morey

SUBTÍTOLS: Charada

127

00:13:26,320 --> 00:13:29,920

Amb el suport de la Direcció General
de Política Lingüística

128

00:13:30,040 --> 00:13:33,440

del Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya.